

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ
ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

REVUE DE
MAYO, JUNIO, JULIO
1981-82

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ

ΣΤΗΝ ΚΟΨΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΚΡΙΣΗΣ

Το "Συνέλευμα από τα Αθήνα" είναι το έργο κεντρικού Συνδικαλιστικού Γραφείου Κρήτης

Μεταφράση: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, Ρεθύμνη οδού της: Μαρία Στάλλου.

Διοργανοί: Κίτσος Πίτσος, Εκδόσεις ΧΕΜΟΣ ΠΡΕΣ Α.Ε.

Γραφείο Παραδόσεως: Αναζήτορα 14Α, Ομόνοια ΑΘΗΝΑ 105 52 τηλ. 010 52 41 001, φαξ 010 52 37 177

Για συνδρομές και πληροφορίες: Παραδοσικό "Συνέλευμα από τα Αθήνα" Τ.Θ. 0161 - 100 10 Αθήνα

Κεντρική Δέσφια ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ, Αναζήτορα 14Α, Ομόνοια, Τηλ. 010 52 47 584

Το σύνδρομο της Αργεντινής

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ. Ξαφνικά, μέσα στο όνομα μιας χώρας συμπυκνώθηκαν όλοι οι φόβοι των από πάνω και το νέο πνεύμα της ανταρσίας των από κάτω, παντού σε όλο τον κόσμο.

Οι άρχουσες τάξεις φοβούνται την απειλή να μετατραπούν οι πολυδιαφημισμένες οικονομικές επιτυχίες της δεκαετίας του '90 σε ερείπια, μέσα σε μια μέρα. Γιατί αυτό έγινε στην Αργεντινή, σε μια χώρα πλούσια, που εμφανιζόταν σαν πρωτοπορία των «αναδυόμενων αγορών». Πόσα άλλα οικονομικά «θαύματα» μπορεί να έχουν την ίδια τύχη; Κανένας δεν είναι σε θέση να απαντήσει με σιγουριά σ' αυτό το ερώτημα που πλανιέται όχι μόνο πάνω από χώρες που έχουν ξαναβρεθεί στα νύχια του ΔΝΤ, όπως η Τουρκία, η Αίγυπτος και οι πρώην «Τίγρεις της Ασίας», αλλά και πάνω από τους περιφερειακούς καπιταλισμούς της Ευρώπης, όπως η Ιρλανδία, η Πορτογαλία, η Ελλάδα.

Φοβούνται, επίσης, την προοπτική να βρεθούν αντιμέτωποι με την οργή των απλών ανθρώπων, που στην Αργεντινή αφήψαν την απειλή στρατιωτικού νόμου και ανέτρεψαν όχι έναν, αλλά δύο προέδρους.

Μέσα σε μια νύχτα, η απειλή της λαϊκής εξέγερσης που υποτίθεται ότι είχε εξοβελιστεί σε εποχές μακρινές, πριν από το «τέλος της ιστορίας», γύρισε στην ημερήσια διάταξη.

Η επιβεβαίωση ότι η Αργεντινή φλογίζει τις ελπίδες των από κάτω, ήρθε πολύ γρήγορα, στο Πόρτο Αλέγκρε. Η Αργεντινή έγινε σημείο αναφοράς για τους 70.000 ακτιβιστές του

αντικαπιταλιστικού κινήματος που συγκεντρώθηκαν εκεί. Κι αυτό ήταν μόνο η αρχή της συζήτησης που άνοιξε.

Αυτό το τεύχος του **«Σοσιαλισμός από τα κάτω»** είναι αφιερωμένο στην Αργεντινή, στην κρίση της, στην εξέγερσή της και στις προοπτικές που άνοιξε. Είναι γραμμένο από τον **Κρις Χάρμαν**, εκδότη της εφημερίδας **Socialist Worker** (Σοσιαλιστής Εργάτης) του Λονδίνου και δημοσιεύεται ταυτόχρονα στο **ΣαΚ** και το **International Socialism Journal** στη Βρετανία.

Είναι, πιστεύουμε, μια χρήσιμη βοήθεια για τον καθένα και την καθεμιά που θέλουν να μπουν στη συζήτηση και τη δράση για τα μεγάλα θέματα που έφερε η Αργεντινή. Για το πώς μπορούμε ν' αλλάξουμε έναν κόσμο όπου ολοκληρές χώρες οδηγούνται στην οικονομική καταστροφή και για το ποια είναι η δύναμη που μπορεί να φέρει τον νέο κόσμο που εκατομμύρια άνθρωποι αναζητούν.

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ αντίσταση στο νεοφιλελευθερισμό στην Αργεντινή. Η αριστερά δεν παίζει ιδιαίτερο ρόλο. Γίνονται κάποιες απεργίες, αλλά δεν προβάλλουν καμιά αμφισβήτηση ενάντια στο σύστημα.

Παρέμβαση από έναν αργεντινό αριστερό σε μια εκδήλωση στο Λαόντιο, τον Φεβρουάριο του 2001

Η ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ μετέδιδε τις εικόνες εκατοντάδων διαδηλωτών, κύρια γυναικών και παιδιών, που είχαν εισβάλει σε ένα σούπερ μάρκετ, φωνάζοντας: "Θέλουμε να φάμε! Θέλουμε να φάμε!". Στη διάρκεια της ημέρας εκατοντάδες σούπερ μάρκετ λεηλατήθηκαν σε όλη τη χώρα.

Η κυβέρνηση και τα ΜΜΕ άρχισαν να λένε ότι "επικρατεί αναστάσιμα" και ότι "υπάρχει ανάγκη να αποκατασταθεί η τάξη". Ο πρόεδρος Ντε Λα Ρουά εκκίνησε την Τετάρτη βγήκε στην τηλεόραση και πληροφόρησε τον κόσμο ότι κήρυξε τη χώρα σε κατάσταση πολιορκίας. Οι επιβλήθηκε αναστολή των πολιτικών δικαιωμάτων και η οποιαδήποτε συνάρθρωση πάνω από δύο ανθρώπων θα μπορούσε να θεωρηθεί "ανταρσία". Ανακοίνωσε την πιθανότητα επιβολής λογοκρισίας στα ΜΜΕ και έδωσε ελευθερία κίνησης στους καταστάλτικούς μηχανισμούς να δρουν όπως θέλουν και να συλλαμβάνουν ανθρώπους.

Ευθύς μόλις τελείωσε την ομιλία του, κάποιοι άνθρωποι άρχισαν να χτυπούν τις κατασρόλες στα σπίτια τους. Αυτή η μορφή διαμαρτυρίας (το casecolazo) ήταν πολύ δημοφιλής τα τελευταία χρόνια της στρατιωτικής δικτατορίας. Όμως, ο κόσμος άρχισε να βγαίνει στους δρόμους και το χτύπημα της κατασρόλας έγινε συλλογική οργανωμένη δράση. Μέσα σε μια ώρα, ένα εκατομμύριο άνθρωποι συγκρούονταν με τον στρατιωτικό νόμο του Ντε Λα Ρουά.

Τα μεσάνυχτα, η πλατεία Μαΐου ήταν γεμάτη. Στη θέση του αρχικού συνθήματος "Θέλουμε να φάμε", ακουγόταν τώρα ένα άλλο σύνθημα,

ποιο επιθετικό: "Que se vayan" ("Να φύγουν"). Το σύνθημα δεν αφορούσε μόνο την κυβέρνηση, αλλά ολόκληρο το πολιτικό κατεστημένο... Ο κόσμος έστρεψε τα συνθήματά του ενάντια σε κάθε ένα από τα ηγετικά στελέχη των παραδοσιακών κομμάτων, ακόμα και σε μερικούς συνδικαλιστές ηγέτες που είχαν δεσμούς με αυτά τα κόμματα.

Η αστυνομία επιτέθηκε με όπλα, κλόμπ, δακρυγόνα και πλαστικές σφαίρες. Η ειρηνική διαδήλωση μετατράπηκε σε πεδίο μάχης. Πολλοί από αυτούς που συγκεντρώθηκαν στην πλατεία Μαΐου, δεν είχαν πάρει ποτέ μέρος σε διαδηλώσεις στους δρόμους. Υπήρχαν πολλά παιδιά και ηλικιωμένοι.

Αρχικά, η αστυνομία μπόρεσε εύκολα να στριμώξει τους φοβισμένους διαδηλωτές. Αλλά μετά, ο κόσμος άρχισε να οργανώνει την αντίσταση. Η πλατεία γεμίσε με ολο και περισσότερους ανθρώπους και το ίδιο έγινε και με τις σκάλες μπροστά από το κτίριο του κοινοβουλίου. Λίγες ώρες μετά το ξεσπάσμα των διαδηλώσεων, ο κόσμος έμαθε ότι ο υπουργός οικονομικών Καβάνιο, παραπήθηκε.

Αλλά την Πέμπτη η ιστορία επαναλήφθηκε. Το μεσημέρι ο κόσμος ξαναγέμισε την πλατεία, που είχε γίνει το κέντρο της συγκρούσε ανάμεσα στην κυβέρνηση και τους διαδηλωτές. Υπήρχαν κάθε είδους εργατές - υψηλομισθοί και χαμηλόμισθοι φοιτητές που είχαν καλύψει τα πρόσωπά τους με τις μπλούζες τους, ηλικιωμένες γυναίκες με τις τσάντες τους, παιδιά του δρόμου, υπάλληλοι γραφείων και τραπεζιτών με τα κολαριστά πουκάμισα και τις γραβάτες τους, εργαζόμενες στα νοσοκομεία με τις ποδιές τους, πολλοί ιθαγενείς, μητέρες με τα παιδιά τους - όλοι τους στην ίδια πλευρά των οδοφραγμάτων.

Η καταστολή δυναμώσε. Η αστυνομία άρχισε να πυροβολεί με πραγματικά πυρά και πολλοί άνθρωποι σκοτώθηκαν ή τραυματίστηκαν. Οι διαδηλωτές σπόντησαν εισβάλοντας σε Μακ Ντόναλντ, σε τραπεζές και σε άλλα σύμβολα του καπιταλισμού και

της φτώχειας του πληθυσμού. Εκκρίναν πολλά κτίρια και αυτοκίνητα. Οι μάχες επεκτάθηκαν σε όλη την πόλη. Το απόγευμα ο πρόεδρος παραιτήθηκε. Η κυβέρνηση κατέρρευσε.

Απολογισμός των γεγονότων της 19-20 Δεκεμβρη 2001 από τον Χαβιέ Κάρλος

ΟΤΑΝ ΕΙΔΑ τα μπλοκ των διαδηλωτών να έρχονται απ' όλες τις γειτονιές της πόλης, λίγη ώρα αργότερα ο πρόεδρος κήρυξε την κατάσταση πολιορκίας, σκεφτήκα: "Είναι όπως στην πτώση του τείχους. Είναι η πτώση του νεοφιλελευθερού τείχους".

Ρικάρντο Καρκόβα, διαδηλωτής 20 Δεκεμβρη 2001

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ κρίση της Αργεντινής έπιασε στον ύπνο την κυβέρνηση των ΗΠΑ. Περιμέναν μια πιο αργή και πολιτικά ελεγχόμενη εξέλιξη της κατάστασης που δημιουργούσε η αστυνομία πληρωμής των χρεών της χώρας. Κανείς δεν είχε διασυνθεί σοβαρά την πιθανότητα ενός πολιτικού και κοινωνικού χάους. Όμως, μια βδομάδα μετά την αναμενόμενη χρεοκοπία, τα πράγματα δεν μοιάζουν τόσο εύκολα. Οι ΗΠΑ φοβούνται τώρα ότι η αποσταθεροποίηση μπορεί να επεκταθεί και σε άλλες χώρες... Ένας βετεράνος αμερικανός διπλωμάτης με εμπειρία στα ζητήματα της περιοχής, σημειώνει: "Η κυβέρνηση του Μπους δεν έκανε καμιά παρέμβαση στην κρίση, επειδή σκέφτηκε ότι η ίδια δεν θα είχε κανένα εσωτερικό πολιτικό όφελος κάνοντας κάτι τέτοιο". Ίσως, βέβαια, τα πράγματα αλλάξουν, αν η αμερικανική κυβέρνηση ανακαλύψει ότι βρίσκεται αντιμέτωπη με μια πολιτική και κοινωνική κρίση που απλώνεται σε όλα τα ημισφαίριο, γιατί τότε οι πολιτικοί της αντίπαλοι θα ρωτήσουν: Ποιος έχασε τη Νότιο Αμερική;

Κάρλος Εσκουδέ, στην εφημερίδα του Μπουένος Αϊρες, La Nación, 3 Ιανουαρίου 2002

Μπουένος Αίρες, 20 Δεκέμβρη 2001

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

εξέγερση

στην κόψη της παγκόσμιας κρίσης

Η έκρηξη οργής που ξέσπασε στους δρόμους του Μπουένος Αίρες στις 19-20 Δεκεμβρίου 2001, έκανε κάτι περισσότερο από το να ανατρέψει μια κυβέρνηση. Εδειξε, επίσης, το πώς η οικονομική κρίση μπορεί ξαφνικά να δημιουργήσει μια εν δυνάμει επαναστατική κατάσταση. Η προεδρία πέρασε από τέσσερα διαφορετικά χέρια μέχρι να καταλήξει στον Ντουόλντε, που ήταν αντιπρόεδρος στα τέλη της δεκαετίας του '80 και μετά κυβερνήτης του Μπουένος Αίρες. Καθώς γράφονται αυτές οι γραμμές, έξι βδομάδες αργότερα, η αναταραχή συνεχίζεται ακόμα. Υπάρχουν ρεπορτάζ για διαδηλώσεις με κατσαρόλες στο Μπουένος Αίρες και σε μια σειρά άλλες πόλεις. Για παράδειγμα, κοιτάζοντας την ιστοσελίδα του τηλεοπτικού καναλιού Azul, μοιάζει σα να διαβάζεις περιγραφές της Γερμανίας του 1923, της χρονιάς που σφραγίστηκε από την ηττημένη επαναστατική εξέγερση και το αποτυχημένο ναζιστικό πραξικόπημα της "μπυραρίας". Στο ένα μέρος μετά το άλλο, πικετοφορίες ανέργων μπλοκάρουν τους δρόμους, πεινασμένοι άνθρωποι εισβάλλουν στα σουπερ μάρκετ, ενώ άλλοι, που η κυβέρνηση έχει παγώσει τους τραπεζικούς λογαριασμούς τους, επιτίθενται στις τράπεζες. Ο κοινο-

βουλευτικός εκπρόσωπος του κυβερνητικού κόμματος στη Γερουσία μίλησε ανοικτά για την πιθανότητα "εμφυλίου πολέμου". Η κυβέρνηση ανέστειλε την πληρωμή του εξωτερικού χρέους, έκανε φαρμακερές ανακοινώσεις ενάντια στους κατόχους των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων και έστειλε ακόμα και την αστυνομία να ελέγξει τα βιβλία των ξένων τραπεζών. Ομως, την ίδια στιγμή προσπαθεί να πείσει το ΔΝΤ ότι θα πετύχει κάποιο διακανονισμό για να επαναφέρει την καπιταλιστική ομαλότητα και διαβεβαιώνει τις ξένες τράπεζες ότι δεν κινδυνεύουν από αυτήν.

Λίγοι είναι οι αναλυτές που πιστεύουν ότι η κυβέρνηση μπορεί να κατευνάσει τη δυσαρρέκεια που σπλώνεται από τα μεσοστρώματα μέχρι την εργατική τάξη ή ότι μπορεί να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις του διεθνούς καπιταλισμού. Οπως κάθε κυβέρνηση που βρίσκεται στο μέσο της δίνης μιας σχεδόν επαναστατικής κρίσης, σύρεται από τη μια κατεύθυνση στην άλλη, πηγαίνει μπρος-πίσω, ανίκανη να διατηρήσει μια συνέχεια στην πολιτική της, ανίκανη να σκεφτεί τίποτα άλλο πέρα από τη δική της σωτηρία.

Είναι πολύ νωρίς για να πούμε πώς θα εξελιχθούν τα πράγματα στην Αργεντινή. Κάποιοι σχολιαστές μίλησαν για την "κατάρρευση του κράτους". Σίγουρα πρόκειται για υπερβολή. Οι κατασταλτικές

δυνάμεις ήταν σε θέση να σικατώσουν 24 διαδηλωτές στο Μπουένος Αϊρες και άλλους 20 σε άλλες πόλεις. Συνεχίζουν και σήμερα να επιτίθενται στις διαδηλώσεις, ιδιαίτερα στις μικρότερες πόλεις. Παρόλα αυτά, είναι αδιαμφισβήτητο ότι έχει υπάρξει μια τεράστια εξασθένηση της κρατικής εξουσίας. Και οι ένοπλες δυνάμεις, που τόσο πολύ καθόρισαν το πολιτικά πράγματα στο παρελθόν στην Αργεντινή, μοιάζουν προς το παρόν απρόθυμες να παρέμβουν. Ένας αξιωματικός δήλωσε στους δημοσιογράφους: "Ακόμα και αν η κατάσταση ήταν στο χείλος της αναρχίας ή του εμφυλίου πολέμου, το πρώτο πράγμα που θα μ' ενδιέφερε είναι το πώς θα μπορούσα να εξασφαλίσω ότι οι άνδρες θα υπάκουαν στις διαταγές μου".

Μια τέτοια κατάσταση αστάθειας δεν μπορεί να διαρκέσει για

πάντα. Τα διάφορα ανόμοια στοιχεία μέσα στην άρχουσα τάξη προσπαθούν απεγνωσμένα να χαράξουν κάποια κοινή στρατηγική για να ξαναπάρουν τον έλεγχο των γεγονότων και να βάλουν τέλος στην εξέγερση στους δρόμους. Αν το πετύχουν, δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι θα χρησιμοποιήσουν όλες τις δυνάμεις του κράτους για να επιβάλουν τη δική τους "τάξη" και να ξεσπάσουν γεμάτοι εκδίκηση ενάντια σε όλους εκείνους που αμφισβήτησαν την εξουσία τους. Αλλά ακόμα έχουν πολύ δρόμο μπροστά τους για να το πετύχουν. Στο μεταξύ, η εξέγερση της Αργεντινής έχει αποκτήσει μια τεράστια σημασία για το παγκόσμιο σύστημα, αλλά και για το κίνημα που έχει αναδυθεί σ'όλο τον κόσμο τα τελευταία δύομισυ χρόνια μετά την αντικαπιταλιστική διαδήλωση στο Σιατλ.

Αργεντινή: οι προηγούμενες μάχες

Οπως σε κάθε μεγάλη λαϊκή εξέγερση, έτσι και σήμερα, ο κόσμος στην Αργεντινή αναζητά στη συλλογική του μνήμη τις εμπειρίες από προηγούμενες μάχες. Τρεις φορές στον 20ο αιώνα έχουν ξεσπάσει εξεγέρσεις από τα κάτω, που οδήγησαν σε σύγκρουση με το κράτος και είχαν μεγάλες συνέπειες στην πορεία της κοινωνικής εξέλιξης τα επόμενα χρόνια.

Η πρώτη τέτοια μεγάλη σύγκρουση έγινε τον Ιανουάριο του 1919 - τη χρονιά της παγκόσμιας ανασταραχής. Την *Semana Tragica* (Τραγική Βδομάδα) έγιναν αιματηρές μάχες ανάμεσα στους εργάτες και τις δυνάμεις καταστολής στο Μπουένος Αϊρες. Η αστυνομία επιτέθηκε βάρβαρα στους εργάτες της μεταλλουργίας Βασένα, που είχαν κατέβει σε απεργία διαρκείας. Περίπου 200.000 εργάτες, έχοντας επικεφαλής τους ηγέτες των αναρχικών συνδικάτων, βόδισαν προς το εργοστάσιο. Ξέσπασε σκληρή μάχη και η αστυνομία υποχώρησε μπροστά στους αποφασισμένους και πολυπληθέστερους διαδηλωτές. Η κυβέρνηση διέταξε το στρατό να εισβάλει στην πόλη και τότε όλα τα συνδικάτα κάλεσαν γενική απεργία. Στην αρχή η επιτυχία της απεργίας ήταν τεράστια. Αλλά τελικά η απίστευτη καταστολή άρχισε να φέρνει αποτελέσματα. Μεμονωμένοι εργάτες άρχισαν να σπώνε τις απεργιακές φρουρές με τη βοήθεια των δεξιών σύμμοριων, της αστυνομίας και του στρατού, που ξυλοκοπούσαν απεργούς στις γειτονιές της πόλης και έκαναν επιδρομές στα γραφεία των συνδικάτων δολοφονώντας εργάτες. Σύμφωνα με τις σοσιαλιστικές εφημερίδες της εποχής, το συνολικό κόστος της εξέγερσης ήταν 700 νεκροί και 4.000 τραυματίες. Την επόμενη χρονιά ο στρατός κατέστειλε μια απεργία των αγεργατών στην Γιαταγονία, στέλνοντας 1500 απεργούς στο εκτελεστικό απόσπασμα. Η κατάληξη αυτών των αγώνων έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση των πολιτικών πραγμάτων στην Αργεντινή για τις επόμενες δυο δεκαετίες. "Υπήρξε μια γενική εξασθένηση της δύναμης των συνδικάτων τη δεκαετία του '20, ενώ αντίθετα ενισχύθηκε ο ρόλος του στρατού στο να καθορίζει την πολιτική". Ο στρατός μπόρεσε, οργανώνοντας ένα προδικόπη-

μα το 1930, να φέρει την "επαιόχυντη δεκαετία" στη διάρκεια της οποίας επιβλήθηκαν συντηρητικές κυβερνήσεις που διοικούσαν με νοθεία στις εκλογές, διαφθορά και κυριολεκτικό αποκλεισμό των εργατών από την πολιτική ζωή.

Η δεύτερη μεγάλη σύγκρουση ξεκίνησε στις 17 Οκτώβρη 1945 μια στιγμή που πέρασε στη μυθολογία του εργατικού κινήματος της Αργεντινής. Εκείνη τη μέρα η εργατική τάξη εισέβαλε στην πολιτική σκηνή με ένα μαζικό και εκρηκτικό τρόπο.

Το 1943, μερικοί εθνικιστές στρατιωτικοί κατέλαβαν με πραξικόπημα την εξουσία. Την ίδια εποχή εμφανίστηκαν τα πρώτα σημάδια της αναβίωσης της μαχητικότητας των εργατών που ήταν αποτέλεσμα μιας περιόδου οικονομικής επέκτασης. Ένας από τους αξιωματικούς, ο Χουάν Περόν, ανέλαβε το καθήκον να επιβάλει τον έλεγχο σε αυτή την εξέλιξη. Ο τρόπος με τον οποίο επιχείρησε να το κάνει ήταν βάζοντας πιέσεις στα αφεντικά να δεχθούν κάποιες παραχωρήσεις στα αιτήματα των εργατών. Αυτή η ενέργεια επέτρεψε στους συνδικαλιστές οπαδούς του Περόν να κερδίσουν την πλειοψηφία στα μεγαλύτερα συνδικάτα, τα οποία περνούσαν μια φάση ραγδαίας ανάπτυξης. Το 1945, όμως, τα βασικά τμήματα της άρχουσας τάξης ένοιωσαν ότι αυτή η κατάσταση παροτρύνει και έπεισαν τους άλλους αξιωματικούς ότι έπρεπε να διώξουν τον Περόν από την κυβέρνηση.

Οι εργάτες είδαν την επίθεση ενότια σε ένα στρατηγό που είχε κάνει παραχωρήσεις στα αιτήματά τους, σαν μια επίθεση ενάντια στο βιοτικό τους επίπεδο και την αξιοπρέπειά τους. Ξέσπασε ένα αυθόρμητο κύμα απεργιών και η συνδικαλιστική ομοσπονδία CGT κάλεσε γενική απεργία. Τεράστιες διαδηλώσεις εργατών βόδισαν προς την πλατεία Μαΐου στο κέντρο του Μπουένος Αϊρες και οι αξιωματικοί τρομογημένοι αναγκάστηκαν να αποκαταστήσουν τον Περόν. Η δυναμική της νίκης στους δρόμους εξασφάλισε ότι ο Περόν κέρδισε με καθαρή πλειοψηφία τις προεδρικές εκλογές που έγιναν τον επόμενο χρόνο και κυβέρνησε τη χώρα μέχρι το 1955. Η εργατική νίκη είχε διπλό αποτέλεσμα. Από τη μιά, δημιούργησε μια κα-

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ εξέγερση στην κόψη της παγκόσμιας κρίσης

τάσταση όπου οι εργοδότες αναγκάστηκαν να αυξήσουν τους μισθούς πάνω από 30% τα επόμενα τέσσερα χρόνια. Οι ηγέτες των συνδικάτων εξασκούσαν σημαντική επιρροή στο Κόμμα της Δικαιοσύνης που ίδρυσε ο Περόν. Η κυβέρνηση του ψήφισε νόμους που εγκαθίδρυσαν κάποιο κράτος πρόνοιας, αναγνώριση των συνδικάτων, πληρωμένη άδεια, αποζημιώσεις για τις απολύσεις και επιδόματα ανεργίας. Αλλά, η μορφή που πήρε αυτή η νίκη, ταυτόχρονα πρόσδεσε το εργατικό κίνημα στον μύθο του Περονισμού και στην προσωπολατρεία της γυναίκας του, της Εβίτα. Σε ένα εθνικιστικό μύθο που είχε σαν κέντρο την ενότητα ανάμεσα στους "πατριώτες" καπιταλιστές και τους εργάτες: ο διεθνής καπιταλισμός ήταν όργανο της εκμετάλλευσης, το εθνικό κεφάλαιο θεωρούνταν εργαλείο για το κράτος πρόνοιας.

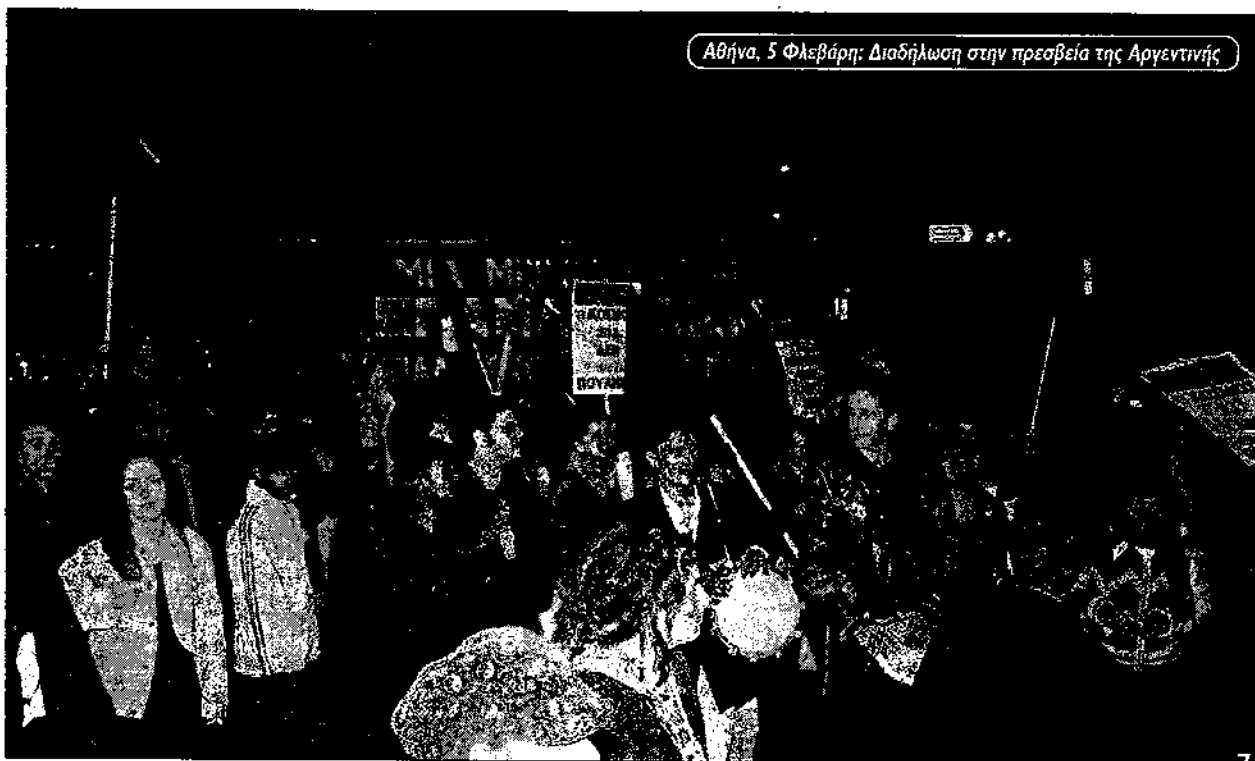
Η τρίτη μεγάλη εξέγερση ήταν το Cordobazo του 1969 - το αργεντίνικο αντίστοιχο του γαλλικού Μάη και του παλικού "Καινού Φθινόπωρου". Η έκρηξη έγινε μετά από δυο δεκαετίες επιθέσεων στους πραγματικούς μισθούς και τις συνθήκες εργασίας των εργατών.

Η μείωση των πραγματικών μισθών είχε αρχίσει από την εποχή του Περόν, αλλά τα συνδικάτα ήταν ακόμα πολύ ισχυρά για τα γούστα του αργεντίνικου καπιταλισμού. Το 1955 οι στρατιωτικοί ανέτρεψαν τον Περόν. Αυτή τη φορά δεν υπήρξε η μαζική συντονισμένη εξέγερση που είχε συμβεί δέκα χρόνια πριν. Παρόλα αυτά, το καθεστώς χρειάστηκε να καταφύγει στην καταστολή για να τσακίσει την αντίσταση που πήρε τη μορφή συγκρούσεων στους δρόμους, μιας διήμερης γενικής απεργίας και ένοπλου σάμπατάζ. Στην επόμενη δεκαετία, το καθεστώς άρπαξε κάθε ευκαιρία για να κυνηγήσει τους αγωνιστές στους χώρους δουλειάς, να εντατικοποιήσει την εργασία, να αναδιορθώσει την βιομηχανία και να πε-

ρικόψει τους πραγματικούς μισθούς. Κάθε πετυχημένη προσπάθεια των εργατών να υπερασπίσουν τους μισθούς τους, ακολουθούσε μια περίοδος κλιμάκωσης του πληθωρισμού, που έδινε τη δυνατότητα στους καπιταλιστές να ανακάμψουν τα κέρδη τους. Αμέσως μετά ερχόταν μια περίοδος ύφεσης που έριχνε την αγωνιστική διάθεση των εργατών σε συνδυασμό με τη μαζική καταστολή. Ήδη, το 1960 οι πραγματικοί μισθοί στο Μπουένος Αίρες ήταν στο επίπεδο του 1947 και το 1965 η συμμετοχή των εργατών στο εθνικό προϊόν είχε πέσει από το 49,9% στο 40,7%. Αυτή ήταν η άλλη πλευρά της "αναπτυξιακής" στρατηγικής μιας άρχουσας τάξης που ήθελε περισσότερα κέρδη για να μπορέσει να κτίσει βαριά βιομηχανία ικανή ν' ανταγωνιστεί στην παγκόσμια αγορά.

Τέτοιες επιθέσεις δημιούργησαν βαθιά δυσαρέσκεια στην εργατική τάξη. Αυτή η δυσαρέσκεια βρήκε έκφραση στην τεράστια υποστήριξη προς τη γραφειοκρατία των περονιστικών συνδικάτων και στην πολιτική ταύτιση με τον εξόριστο Περόν, που ήταν τόσο μεγάλη ώστε αυτός θα μπορούσε εύκολα να κερδίσει κάθε γνήσια και ελεύθερη εκλογική αναμέτρηση. Αυτό προκάλεσε την επέμβαση των στρατιωτικών ενάντια στις πολιτικές κυβερνήσεις του 1962 και του 1966 και την επιβολή της στρατιωτικής δικτατορίας του στρατηγού Onganía. Η δικτατορία πάγωσε τους μισθούς, απαγόρευσε τις απεργίες και έκλεισε τα συνδικάτα που τόλμησαν να σηκώσουν κεφάλι. Επίσης, απαγόρευσε όλα τα πολιτικά κόμματα, συμπεριλαμβανομένων και αυτών της αστικής τάξης και προσπάθησε να επιβάλει τον άμεσο έλεγχο της σε κάθε πλευρά της κοινωνίας, όπως για παράδειγμα στα πανεπιστήμια.

Τον Μάη του 1969, ο στρατός δολοφόνησε δυο φοιτητές στη διάρκεια διαδηλώσεων ενάντια στην αύξηση του κόστους για σφίση. Ξέσπασαν διαδηλώσεις και τοπικές απεργίες και οι συνδικαλι-

Αθήνα, 5 Φλεβάρη: Διαδήλωση στην πρεσβεία της Αργεντινής

στικές ομοσπονδίες κάλεσαν γενική απεργία για τις 30 Μάη.

Η Κόρντοβα ήταν το κέντρο της αυτοκινητοβιομηχανίας που είχε αναπτυχθεί τα προηγούμενα 20 χρόνια. Οι μισθοί ήταν καλύτεροι απ' ό,τι σε άλλες βιομηχανίες και πολλοί αντιμετώπιζαν τους εργάτες στην αυτοκινητοβιομηχανία σαν "εργατική αριστοκρατία". Αλλά το γεγονός ότι οι περισσότεροι εργάτες εκεί ήταν νέοι σε ηλικία, σήμαινε ότι δεν είχαν πάνω τους το βάρος από την εμπειρία της ήττας των παλιότερων και ήταν λιγότερο υποταγμένοι στις κεντρικές συνδικαλιστικές γραφειοκρατίες. Τα εργοστασιακά συνδικάτα στην αυτοκινητοβιομηχανία και στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας αποφάσισαν να ενισχύσουν την γενική απεργία με μια "απεργιακή μέρα δράσης" στις 29 Μάη. Μεγάλες ομάδες εργατών - αρκετοί απ' αυτούς οπλισμένοι με βόμβες μολότοφ - διαδήλωσαν προς το κέντρο της πόλης, το κτίριο της αστυνομίας, τα μεγάλα ξενοδοχεία και τις τράπεζες. Υπήρχαν 4.000 εργάτες της Ρενό, 10.000 μεταλλεργάτες, 1.000 εργαζόμενοι στον ηλεκτρισμό και πολλοί άλλοι. Τελικά, οι εργάτες έτρεψαν σε φυγή 4.000 αστυνομικούς και πήραν τον έλεγχο του κέντρου της πόλης. Η κυβέρνηση έφερε 5.000 πάνωπλους στρατιώτες, αναγκάζοντας τους διαδηλωτές να βρουν καταφύγιο στις εργοταξιοποιήσεις και στα πανεπιστήμια, όπου συνέχισαν ν' αντιστέκονται στήνοντας οδοφράγματα. Στην καταστολή που ακολούθησε σκοτώθηκαν 16 άνθρωποι, αλλά η εξέγερση συνεχίστηκε δείχνοντας τη βαρβαρότητα της στρατιωτικής κυβέρνησης, ολλά και τη δύναμη των μαζικών κινητοποιήσεων. Ξεκίνησε μια τριετία μαζικών απεργιών, καταλήψεων εργοστασίων, απαγωγών των διευθυντών των επιχειρήσεων και κράτημά τους σαν ομήρων, βίαιων διαδηλώσεων, ανάρτικων επιθέσεων σε κρατικούς στόχους και ακόμα άλλη μια βίαια εξέγερση

στην Κόρντοβα, το Viborazo.

Το κύμα αυτών των αγώνων δεν σταμάτησε μέχρι οι στρατιωτικοί, για χάρη της άρχουσας τάξης σαν σύνολο, να επιτρέψουν στον Περόν να επιστρέψει στη χώρα. Ο Περόν ανέλαβε την προεδρία τον Οκτώβρη του 1973. Οι κυβερνήσεις του, όπως και αυτές μετά το θάνατό του τον Ιούνη 1974 που είχαν επικεφαλής την τρίτη γυναίκα του, την Ιζαμπέλα, έπαιξαν τον ίδιο ρόλο που έπαιξαν οι κυβερνήσεις του "κοινωνικού συμβόλαιου" στην Βρετανία, του "σύμφωνου της Μονκλόα" στην Ισπανία ή του "ιστορικού συμβιβασμού" στην Ιταλία. Οι Περόν μπόρεσαν, χρησιμοποιώντας την επιρροή τους στη συνδικαλιστική γραφειοκρατία, να ξαναπάρουν σ' ένα βαθμό τον έλεγχο από τους μαχητικούς εργάτες μέσω ενός Pacto Social και να επιτρέψουν στην αστική τάξη και το κράτος της να ανασυντάξουν τις δυνάμεις τους. Αλλά αυτή η ανασύνταξη πήρε στην Αργεντινή πολύ πιο βίαια μορφή απ' ό,τι στην Δυτική Ευρώπη. Δόθηκε το ελεύθερο στις ακροδεξιές συμμορίες να δολοφονούν τους αντίπαλούς τους. Την ίδια τη μέρα της επιστροφής του Περόν, δεξιοί παραστρατιωτικοί επιτέθηκαν στο πλήθος των 2 εκατομμυρίων που είχε συγκεντρωθεί για να πανηγυρίσει τον ερχομό του στο αεροδρόμιο και σκότωσαν δεκάδες ανθρώπους. Στη διάρκεια των τριών χρόνων της περονικής διακυβέρνησης, δολοφονήθηκε ένας μεγάλος αριθμός αριστερών και αγωνιστών της βάσης των συνδικάτων, ενώ οι συνδικαλιστικές ηγεσίες συνεργάζονταν με την κυβέρνηση. Τελικά, το 1976 οι στρατιωτικοί ανέτρεψαν την Ιζαμπέλα Περόν και ξεκίνησαν την πιο αιματηρή καταστολή ενάντια στην εργατική τάξη που είχε υπάρξει σε όλο τον κόσμο μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου: δολοφόνησαν πάνω από 30.000 αριστερούς και αγωνιστές εργάτες και νοελαίους.

Ο χαρακτήρας της πάλης στην Αργεντινή

Οι τρεις μεγάλες λαϊκές εξεγέρσεις στον 20ο αιώνα, είχαν ένα κοινό κεντρικό στοιχείο. Ήταν συγκρούσεις ανάμεσα στην βιομηχανική εργατική τάξη από τη μια πλευρά και την αστική τάξη και το κράτος της από την άλλη. Ήταν ταξικές αναμετρήσεις που πήγαιναν από την εσωτερική δυναμική της ανάπτυξης του αργεντινικού καπιταλισμού και όχι από κάποιο άλλο τρόπο παραγωγής ή από κάποιο εξωγενή παράγοντα. Αυτή η παράτηρηση είναι σημαντική, επειδή η γλώσσα που χρησιμοποιείται για να περιγράψει την Αργεντινή, συχνά κρύβει την πραγματικότητα και έτσι κρύβει και τις ρίζες της εξέγερσης στις 19-20 Δεκέμβρη.

Συνήθως, η Αργεντινή εντάσσεται από τους επίσημους οικονομολόγους στην κατηγορία των "αναδυόμενων αγορών" ή των "υπό ανάπτυξη οικονομιών". Η συνέπεια αυτής της παραδοχής είναι ότι η Αργεντινή βρίσκεται σε μια μεταβιομηχανική φάση από φτωχή αγρο-

τική χώρα σε αναπτυσσόμενη βιομηχανική, και επομένως όλα τα προβλήματά της οφείλονται στο γεγονός ότι αυτή η μετάβαση δεν γίνεται αρκετά γρήγορα. Αρκετοί στην αριστερά χρησιμοποιούν μια αντίστοιχη θεωρία για να αναλύσουν το τι γίνεται στην Αργεντινή και μιλούν για "εξαρτημένη οικονομία", για "τριτοκοσμική χώρα" ή για "μισο-αποικία".

Είναι αλήθεια ότι σήμερα στη χώρα υπάρχει απίστευτη φτώχεια - και υπήρχε από πολύ παλιά στις απέραντες και αραοκατοικημένες αγροτικές περιοχές και στις παραγκουπόλεις γύρω από το Μπουένος Αίρες ή την Κόρντοβα. Αλλά αυτό δεν συμβαίνει επειδή η Αργεντινή ήταν ιστορικά μια "φτωχή αγροτική" χώρα του "Τρίτου Κόσμου". Ενον αιώνα πριν, ήταν μια χώρα με μια οικονομία παρόμοια με αυτή της Αυστραλίας, του Καναδά ή της Νέας Ζηλανδίας, προσανατολισμένη στις εξαγωγές προς τη Δυτική Ευρώπη εξαιρετικά επικερδών προϊόντων μιας μεγάλης κοπιταλιστικής

αγροτικής παραγωγής (κρέας, μαλλί, σιτηρά). Την αποκαλούσαν "σιτοβολώνα του κόσμου". Το εργατικό δυναμικό της δεν αποτελούσαν ιθαγενείς (οι περισσότεροι από αυτούς είχαν εξολοθρευτεί, όπως στις ΗΠΑ, τον 19ο αιώνα), αλλά μετανάστες και εποχιακοί εργάτες από την Ισπανία και την Ιταλία που πήγαιναν εκεί επειδή οι μισθοί ήταν ψηλότεροι απ' ό,τι στη νότια Ευρώπη. Το παραγόμενο προϊόν ανά εργάτη ήταν σημαντικά μεγαλύτερο από την Ιταλία και τη Γαλλία. Η άρχουσα τάξη της Αργεντινής είχε στενούς δεσμούς με την βρετανική άρχουσα τάξη. Υπήρχαν μεγάλες επενδύσεις βρετανικού κεφάλαιου και οι περισσότερες εξαγωγές πήγαιναν στη Βρετανία, αν και οι αργεντινίои капиталисты ήταν αρκούντως ανεξάρτητοι ώστε να βάλουν προστατευτικούς δασμούς στις βρετανικές βιομηχανικές εισαγωγές και να κρατήσουν ουδέτερότητα στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο (ενώ τότε, κάθε βρετανική αποικία συμμετείχε με χρήματα ή στρατό στις εκστρατείες του ιμπεριαλιστικού πολέμου).

Η Αργεντινή, στο ξεκίνημα του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου, πλησίαζε πολύ στο να είναι ένα σύγχρονο καπιταλιστικό κράτος, μας πληροφορεί μια μαρξιστική ιστορική ανάλυση του Περονισμού.

Το πρόβλημα όλων των μερίδων της αργεντινικής καπιταλιστικής τάξης στον 20ο αιώνα, δεν ήταν ότι από την Αργεντινή έλειπε η εθνική πολιτική ανεξαρτησία. Αυτή την είχε αποκτήσει από το 1816. Το πρόβλημα ήταν ότι η αργεντινική άρχουσα τάξη είχε στον έλεγχό της ένα κράτος με σχετικά μικρή ντόπια αγορά και σχετικά λίγες πηγές, μέσα σ' ένα κόσμο πολύ πλουσιότερων αρχουσών τάξεων με μεγαλύτερες αγορές και πολύ περισσότερες πηγές. Αυτό το μήνυμα έφτανε με πολύ άγριο τρόπο στην Αργεντινή κάθε φορά που η παγκόσμια τιμή των αγροτικών προϊόντων έπεφτε και μαζί μ' αυτή και τα κέρδη. Αυτό ακριβώς συνέβη στην μεγάλη ύφεση του μεσοπολέμου, όταν η τιμή του σταριού έπεσε κατά 75%. "Η αστική τάξη της Αργεντινής, που πίστευε ότι ήταν τμήμα μιας ισχυρής παγκόσμιας ελίτ, ανακάλυψε το πόσο εύθραυστη ήταν η ισοροπία πάνω στην οποία στήριζε τον πλούτο της... Ήταν σε θέση να χρησιμοποιήσει βία για να χαράξει τα σύνορά της με την Χιλή ή την Βολιβία, αλλά δεν μπορούσε να εξαναγκάσει τη Γαλλία να εισάγει το σάρι ή το κρέας της".²

Ανταποκρίθηκε σε αυτά τα προβλήματα, μετά τη δεκαετία του 1930, επιχειρώντας να διοχετεύσει τα κέρδη από την αγροτική παραγωγή στο κτίσιμο πιο "ανθεκτικών" μεταποιητικών και εξορυκτικών βιομηχανιών με κατεύθυνση μια "προστατευμένη" εσωτερική αγορά. Αυτή τη διαδικασία, που την ξεκίνησαν κυβερνήσεις που εκπροσωπούσαν τα συμφέροντα των γαιοκτημόνων καπιταλιστών (της "ολιγαρχίας"), την συνέχισε και την κλιμάκωσε ο Περόν στα τέλη της δεκαετίας του '40, και στον ίδιο δρόμο κινήθηκαν και οι μετα-περονικές κυβερνήσεις τις δεκαετίες του '50 και του '60. Η βιομηχανική καπιταλιστική τάξη, που τώρα πια επισκίαζε την παλιά αγροτική καπιταλιστική ολιγαρχία, αποτελείτο από δυο διαπλεκόμενες μερίδες. Υπήρχε ένας μεγάλος αριθμός ιδιωτών καπιταλιστών που κυριαρχούσαν στη μεσαία και τη μικρή βιομηχανία, ενώ οι κρατικοί γραφειοκράτες (συμπεριλαμβανομένων των στρατιωτικών) διαχειρίζονταν τις περισσότερες από τις νέες, μεγάλης κλίμακας βιομηχανίες του σιδήρου και του χάλυβα, των αυτοκινήτων,

της παραγωγής ενέργειας και του πετρελαίου. Η κάθε μια από αυτές τις μερίδες διατηρούσε συγκεκριμένες διαδυνάμεις με τις συνδικαλιστικές γραφειοκρατίες, που ήταν βουτηγμένες σ' ένα απέραντο βούρκο διαφθοράς.

Με τέτοια μέτρα, η Αργεντινή πέτυχε την εκβιομηχάνισή της. Τη δεκαετία του '70, μόνο το 13% του πληθυσμού απασχολιόταν στη γη, σε σύγκριση με το 34% στη βιομηχανία. Ο ρυθμός της βιομηχανικής επέκτασης αυτά τα χρόνια ήταν συγκρίσιμος με της Ιταλίας (που τότε οι οικονομολόγοι την αποκαλούσαν "θαύμα", αν και ήταν μια από τις φτωχότερες δυτικοευρωπαϊκές χώρες). Μερικά στατιστικά στοιχεία από το 1972 δείχνουν πόσο μικρή ήταν η διαφορά που χώριζε τις δυο χώρες:

	ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	ΙΤΑΛΙΑ
Κιλά κρέας ανά άτομο το χρόνο	90	47
Λίτρα γάλα ανά άτομο το χρόνο	70	65
Λίτρα σιτοϋλικού ανά άτομο το χρόνο	10,3	7,9
Θερμίδες ανά άτομο τη μέρα	3170	2940
Αυτοκίνητα ανά 100 άτομα	11,6	20,9
TV ανά 100 άτομα	14,9	18,9
Εφημερίδες ανά 1000 άτομα	128	85
Άτομα ανά κατοικία	3,8	3,1
Φοιτητές ανά 1000 άτομα	11,4	11,7
Γιορτοί ανά 1000 άτομα	18,9	18
Θνησιμότητα ανά 1000 άτομα	8,8	9,6
Προσδοκώμενο όριο ζωής	67,06	65,77

Υπήρχαν διαφορές ανάμεσα στις δυο χώρες. Οι αργεντινίои ήταν σε καλύτερη θέση στο ζήτημα της διατροφής, οι παλιοί είχαν μεγαλύτερη πρόσβαση σε διαρκή αγαθά. Αλλά αυτές είναι διαφορές ανάμεσα σε δυο χώρες που έχουν παρόμοια επίπεδα "ανάπτυξης", και δεν έχουν καμιά σχέση με τις συγκρίσεις π.χ της Ιταλίας με την Ινδία ή, για τον ίδιο λόγο, της Αργεντινής με τη Γουατεμάλα. Η Αργεντινή ήταν πιθανότατα λιγότερο εξαρτώμενη από το ξένο κεφάλαιο και τις εισαγωγές. Οι εισαγωγές, αν και έπαιζαν σημαντικό ρόλο σε πολλές βιομηχανίες, αντιπροσώπων μόνο στο 5% των συνολικών πάγιων επενδύσεων (σε σχέση με το 15,4% το 1943).

Οι αλλαγές από το 1972 ήταν τεράστιες. Δημιουργήθηκε ένα μεγάλο χάσμα ανάμεσα στα βιοτικά επίπεδα της μάζας του πληθυσμού των δυο χωρών. Η Αργεντινή, έχοντας ένα μέσο βιομηχανικό ωρομίσθιο μόνο 1,67 δολάρια (πριν την πρόσφατη κρίση και με πολύ κόσμο να κερδίζει ακόμα λιγότερα), σήμερα γνωρίζει μια φτώχεια που η Ιταλία δεν γνώρισε ποτέ μετά τη δεκαετία του '40. Έχει πέσει ακόμα και η μέση κατανάλωση θερμίδων (αν και ήταν παρόμοια με της Βρετανίας στα μέσα της δεκαετίας του '90 και 30% ψηλότερη από χώρες όπως η Γουατεμάλα ή η Βολιβία). Αυτό, όμως, δεν οφείλεται στην "υπανάπτυξη" της Αργεντινής. Οφείλεται στις αντιφάσεις που αντιμετωπίζει ένας αδύναμος καπιταλισμός, όταν φτάσει σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο ανάπτυξης. Από μια καπιταλιστική οπτική γωνία, η Αργεντινή έχει "ανασπυχθεί" α-

πό το 1972. Όμως, οι συνθήκες ζωής της πλειοψηφίας του πληθυσμού έχουν χειροτερέψει. Καμιά εθνική καπιταλιστική άρχουσα τάξη δεν μπορεί να επαναπαύεται στις δάφνες της. Οι ανταγωνιστικοί εθνικοί καπιταλισμοί συσσωρεύουν ασταμάτητα και κανείς δεν θ' αντέξει αν μείνει πίσω. Εκείνος ο καπιταλισμός που κυριαρχεί σε μια σχετικά μικρή οικονομία αντιμετωπίζει πολύ πιο οξυμέλινα προβλήματα, έστω κι αν η οικονομία είναι βιομηχανική κι όχι αγροτική. Η εξασφάλιση προστασίας για τις ντόπιες αγορές, στο παρελθόν πρόσφερε μια κοντοπρόθεση λύση σε μερικά από αυτά τα προβλήματα. Αλλά η στενότητα της αγοράς σημαίνει ότι το κόστος παραγωγής είναι δυσανάλογα μεγάλο και οι πηγές για παραπέρα συσσώρευση αντίστοιχα περιορισμένες. Από 'δω προκύπτουν και οι συνεχείς προσπάθειες να αυξηθεί ο βαθμός της εκμετάλλευσης όσο το δυνατό περισσότερο και οι αλληπάλληλες αναδιρθρώσεις για να περάσει το κεφάλαιο από τα χέρια των μικρών επιχειρήσεων στα χέρια των μεγάλων. Αυτό είναι που κάνει ο αργεντινικός καπιταλισμός τον τελευταίο μισό αιώνα. Ετσι εξηγείται η αγριότητα των συγκρούσεών του με την εργατική τάξη, αλλά και η πολιτική του αστάθειας, το ότι καταφεύγει συχνά για προστασία στους στρατιωτικούς, το άνοιγμα της οικονομίας στις πολυεθνικές, στους διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και στις ντιρεκτίβες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Οι καπιταλιστές της Αργεντινής είχαν μπορέσει να παρακάμψουν αυτό το πρόβλημα μέχρι ενός ορίου, τα πέντε πρώτα χρόνια της εξουσίας του Περόν. Η έλλειψη τροφίμων στην μεταπολεμική Ευρώπη διπλασίασε τις τιμές των αγροτικών προϊόντων. Οι εξαγωγές που έκανε η Αργεντινή και τα ψηλά κέρδη που έφερον επέτρεψαν στην κυβέρνηση να εξαγοράσει τη δυσανεκτικότητα της εργατικής τάξης και να προχωρήσει σε εκβιομηχάνιση προς όφελος της μεσαίας και της μικρής αστικής τάξης ταυτόχρονα. Αλλά για τον ίδιο λόγο, η κατάρρευση των τιμών των αγροτικών προϊόντων στις αρχές της δεκαετίας του '50, τράβηξε το χαλί κάτω από τα πόδια του Περόν και των μεθόδων του. Από το 1951 και μετά, ο αργεντινικός καπιταλισμός μπορούσε να συνεχίσει την εκβιομηχάνιση μόνο αυξάνοντας το βαθμό εκμετάλλευσης. Αυτό είχε σαν συνέπεια το χτύπημα του βιοτικού επιπέδου που είχαν συνηθίσει οι εργάτες. Για να ακολουθήσει ο αργεντινικός καπιταλισμός τους ανταγωνιστές του στην παγκόσμια αγορά, η συσσώρευση έπρεπε να κατευθύνεται συνέχεια σε τμήεις της βιομηχανίας που παράγουν μέσα παραγωγής και όχι σε τμήεις που παράγουν τα καταναλωτικά αγαθά που θέλουν οι εργάτες και τα μεσαία στρώματα. Για να ανοιχτεί η καπιταλιστική βιομηχανία, το βιοτικό επίπεδο έπρεπε να πέσει. Αυτό εξηγεί γιατί η άρχουσα τάξη έστειλε τον Περόν εξορία το 1955 και γιατί τα διάφορα κομμάτια του περονισμού που διατηρούσαν δεσμούς με τους εθνικούς καπιταλιστές

δεν έδειξαν καμιά προθυμία να αντισταθούν στην ανατροπή του. Εξηγεί, επίσης, γιατί οι δεκαετίες μεταξύ 1955 και 1983, είχαν σύντομες περιόδους κοινοβουλευτικών κυβερνήσεων διακοπτόμενες από μεγαλύτερες ή μικρότερες περιόδους στρατιωτικών δικτατοριών. Κάθε βήμα βιομηχανικής επέκτασης έφερνε νέο κόσμο στους χώρους δουλειάς και ενίσχυε την αυτοπεποίθηση της εργατικής τάξης, που έβρισκε έκφραση στην μαχητικότητα στα εργοστάσια αλλά και στην υποστήριξη των "λαϊκιστών" περονιστών πολιτικών που υποσχόνταν τουλάχιστον μια μερική επιστροφή στο βιοτικό επίπεδο και τις παροχές που είχαν οι άνθρωποι παλιότερα. Οι κοινοβουλευτικές κυβερνήσεις δεν μπορούσαν να αντιστέκονται απεριόριστα σ' αυτές τις πιέσεις. Ο αργεντινικός καπιταλισμός όμως, είχε ανάγκη την καταστολή τέτοιων πιέσεων και τελικά κατέφυγε πάντα στους ισχυρούς άντρες του στρατού για βοήθεια.

Ο τελευταίος τέτοιος κύκλος ήταν αυτός που ξεκίνησε με το Cordobazo και, μέσω των περονικών κυβερνήσεων της δεκαετίας του '70, κατέληξε στη στρατιωτική χούντα. Οι νέες περονικές κυβερνήσεις προσπάθησαν να εξαγοράσουν την εργατική τάξη χωρίς να κόψουν τα κέρδη των καπιταλιστών, τυπώνοντας δηλαδή νέο χρήμα. Αυτό σήμαινε ότι οι τιμές αυξάνονταν με ρυθμούς 20-30% το μήνα το 1975. Η "αποκοτόσταση της τάξης" από τους στρατιωτικούς το 1976 ήταν πιο βάρβαρη από ποτέ στο παρελθόν. Δεν επρόκειτο μόνο για τις μαζικές δολοφονίες. Αυτές συνδυάστηκαν με μια χωρίς προηγούμενο επίθεση στο βιοτικό επίπεδο των εργατών. Οι πραγματικοί μισθοί το 1978 ήταν οι μισοί απ' ό,τι το 1975. Ήταν, δηλαδή, χαμηλότεροι και από το 1940. Οι επιθέσεις στους εργάτες και την αριστερά συνοδεύτηκαν και από μια μαζική αναδιάρθρωση της βιομηχανίας που συνδυάστηκε με την μεγάλη ανατίμηση του πέσο και μετέτρεψε τη χώρα σε ένα επίγειο παράδεισο για τους κερδοσκόπους. Το εργατικό δυναμικό στην βιομηχανία μειώθηκε κατά ένα πέμπτο μέσα σε τέσσερα χρόνια, ενώ η παραγωγικότητα όσων εργατών συνέχισαν να έχουν δουλειά ανέβηκε βίαια κατά 37%. Μισό εκατομμύριο εργαζόμενοι στο δημόσιο τομέα έχασαν τις δουλειές τους. Αλλά ακόμα και αυτά τα μέτρα δεν στάθηκαν ικανά να ξεπεράσουν τα ενδογενή προβλήματα του αργεντινικού καπιταλισμού. Την οικονομική ανάπτυξη του 1979 ακολούθησε η στασιμότητα του 1980 και η ύφεση του 1981, ενώ ο ετήσιος πληθωρισμός παρέμεινε πάνω από 100%. Η δυσανεκτικότητα μεγάλωνε, όχι μόνο μέσα στην εξοθλιωμένη εργατική τάξη, αλλά και σε μερίδες του αργεντινικού καπιταλισμού. Ο πόλεμος για το νησί Μαλβίνας/Φόκλαντ ήταν μια απόπειρα της άρχουσας τάξης να στρέψει αλλού το ενδιαφέρον του κόσμου. Η πολεμική ήττα σφράγισε το τέλος της δικτατορίας το 1983. Όχι, όμως, και το τέλος των προβλημάτων του αργεντινικού καπιταλισμού.

Οι διαδηλωτές έδωσαν μάχες με την έφιππη αστυνομία

Μια άρχουσα τάξη σε αναζήτηση στρατηγικής

Η νίκη του Ριζοσπαστικού Κόμματος του Αλφονσίν στις προεδρικές εκλογές του 1983 άνοιξε το δρόμο για το πολίω γνωστό μοτίβο όλων των μεταπολιτεύσεων. Οι εργάτες άρχισαν να πιέζουν για να αποκαταστήσουν το χαμένο τους βιοτικό επίπεδο από την εποχή της χούντας. Ο αργεντινικός καπιταλισμός δεν ήταν αρκετά ισχυρός για να δώσει τέτοιες παροχές και έτσι αύξησε τις τιμές για να διατηρήσει τα κέρδη του. Υπήρξαν δυο χρόνια που η παραγωγή αυξανόταν. Και τότε, ο πληθωρισμός έφτασε το αστρονομικό επίπεδο του 1470% σε ετήσια βάση πριν τον Ιούνιο 1989, 20.226% το δωδεκάμηνο πριν το Μάρτιο 1990, ενώ η οικονομία βυθιζόταν σε μια βαθιά ύφεση. Στο μεταξύ, το εξωτερικό χρέος διπλασιάστηκε σε περίπου 60 δισεκατομμύρια δολάρια. Οι εργάτες υπέφεραν οικονομικά περισσότερο κι απ' ό,τι στη χούντα. Οι πραγματικοί μισθοί το 1989 ήταν 25% κάτω από το ήδη εξωφρενικά χαμηλό επίπεδο του 1980. Και στους καπιταλιστές και στους εργάτες υπήρχε η αίσθηση μιας τεράστιας κρίσης.

Τα συνδικάτα οργάνωσαν 14 γενικές απεργίες αυτή την περίοδο. Ο εργαζόμενος πληθυσμός, που κάποτε είχε ένα από τα καλύτερα επίπεδα διατροφής σε όλο τον κόσμο, τώρα υπέφερε από πραγματική πείνα. Το 1989 έγιναν ταραχές και στο Μπουένος Αί-

ρες ο κόσμος εισέβαλε στα σούπερ μάρκετ και τα λεηλάτησε. Αλλά σε μια τέτοια κατάσταση, η παλιά μέθοδος των στρατιωτικών πραξικοπημάτων δεν μπορούσε πια να δουλέψει. Τρία πραξικοπήματα επιχειρήθηκαν το 1987-88 και όλα κατάρρευσαν μπροστά στη μαζική λαϊκή αντίσταση (ένα εκατομμύριο άνθρωποι βγήκαν στο δρόμους ενάντια στο πρώτο απ' αυτά) και λόγω της διάσπασης που υπήρξε στους κόλπους των ενόπλων δυνάμεων. Αυτό που ακολούθησε ήταν μια εκλογική αλλαγή, όπου το Ριζοσπαστικό Κόμμα του Αλφονσίν έδωσε τη θέση του στον περονιστή Μενέμ στις προεδρικές εκλογές του 1989.

Η κρίση της κυβέρνησης του Αλφονσίν έδειξε στους αργεντινούς καπιταλιστές το πόσο επιπακτική ήταν η ανάγκη να βρουν μια νέα οικονομική στρατηγική. Παρά τις αλλεπάλληλες προσπάθειες για συσσώρευση και αύξηση της ανταγωνιστικότητας, το κατά κεφαλή παραγόμενο προϊόν ήταν χαμηλότερο κατά ένα πέμπτο απ' ό,τι ήταν δέκα χρόνια πριν. Οι πιο δυναμικοί και αναπτυγμένοι τομείς του κεφάλαιου είχαν ήδη από νωρίς αρχίσει να πιέζουν για μια νέα στρατηγική:

Η δικτατορία του Ονγκανία [1966-70] είχε κάνει προσπάθειες να ανταποκριθεί στην ανάγκη του αργεντινικού καπιταλισμού να προετοιμάσει τις συνθήκες για ένα νέο μοντέλο συσσώρευσης,

βασισμένο στη ρήξη με την στρατηγική της αυτάρκειας και την είσοδο της βιομηχανίας στις διεθνείς αγορές. Η επέκταση της συσσώρευσης χρειαζόταν να προχωρήσει από την ανάπτυξη μιας εσωτερικής αγοράς προστατευμένης από το κράτος μέσω των δασμών, στην άγρια σύγκρουση με στόχο να δημιουργήσει το δικό της χώρο ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις της παγκόσμιας αγοράς.

Η στροφή προς τη νέα στρατηγική καθυστέρησε από τις πολιτικές πιέσεις που δημιουργούσε η άνοδος των εργατικών αγώνων στα τέλη της δεκαετίας του '60 και στις αρχές της δεκαετίας του '70. Μόνο μετά την άνοδο της χούντας στην εξουσία το 1976, το μεγάλο κεφάλαιο αισθάνθηκε ικανό να προωθήσει τη νέα "νεοφιλελεύθερη" στρατηγική του. Η μείωση των τελωνειακών δασμών και η ψηλή συναλλαγματική ισοτιμία του εθνικού νομίσματος οδήγησε σε μια εισβολή εισαγωγών που έκοψαν τα πόδια στις πολίες μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις, έτσι ώστε ο συνολικός αριθμός των ανθρωποωρών στην μεταποιητική βιομηχανία έπεσε κατά 20%.

Κομμάτια του καθεστώτος συνέχισαν, ωστόσο, να χρησιμοποιούν την κρατική εξουσία για να στηρίζουν συγκεκριμένους κλάδους της βιομηχανίας που βρίσκονταν κάτω από την διαχείριση των μονοπωλίων και του κράτους - "κατασκευή μηχανημάτων", σίδηρο και χάλυβα, βιομηχανίες υποδομής, ηλεκτρισμός και γκάζι, παραγωγή όπλων και αγροτική παραγωγή, όλα αυτά είχαν ανάπτυξη από το 1976 μέχρι το 1980. Οι στρατιωτικοί που διαχειρίζονταν το κράτος είδαν ότι τα εισοδήματα που μπορούσαν να αποκτηθούν με τις εξαγωγές τροφίμων - τώρα κύρια προς την ΕΣΣΔ -

ήταν δυνατόν να αποτελέσουν πηγές για το κτίσιμο μιας εθνικής βιομηχανικής δύναμης (και για την αγορά όπλων). Το κράτος ήταν υπεύθυνο για πάνω από το 50% των συνολικών επενδύσεων που έγιναν μεταξύ 1976-1978. Το μεγάλο κεφάλαιο αυξανόταν σε βάρος του μικρού κεφάλαιου καθώς και μέσα από την αυξημένη εκμετάλλευση της εργατικής τάξης. Αλλά ακόμα του έλειπε η ανταγωνιστικότητα που χρειαζόταν στις διεθνείς αγορές. Οι φανατικοί της ελεύθερης αγοράς κατηγορούσαν γι' αυτό τα υπολείματα των κρατικών ελέγχων και τις κρατικοποιημένες βιομηχανίες. Η κρίση του τέλους της δεκαετίας του '80, τους πρόσφερε την πολιτική ευκαιρία ν' απαλλαγούν από αυτά τα πράγματα. Η απελπιστικά δυσχερής θέση στην οποία βρισκόταν ο πληθυσμός, εμπόδιζε την εργατική τάξη ή τα μεσοστρώματα να προβάλουν την οποιαδήποτε αντίσταση. Καθώς το βιοτικό επίπεδο έπεφτε αφάνταστα χαμηλά και ο πληθωρισμός πλησίαζε απίστευτα ύψη, κάθε τάξη έψαχνε απεγνωσμένα για εναλλακτική λύση, όποια κι αν ήταν αυτή.

Ο Μενέμ βγήκε στη κυβέρνηση υποσχόμενος ότι θα πρόσφερε εναλλακτική λύση. Είχε τεράστια υποστήριξη από την συνδικαλιστική γραφειοκρατία και τους περισσότερους εργάτες. Αλλά, επίσης, είχε διαισυνδέσεις με μερίδες των μεγάλων επιχειρήσεων που αναζητούσαν απελπισμένες ένα νέο μοντέλο συσσώρευσης. Ο Μενέμ ζήτησε από τον πρώην διοικητή της κεντρικής τράπεζας από την εποχή της δικτατορίας, τον σπουδαγμένο στο Χάρβαρντ οικονομολόγο Ντομίνγκο Καβάγιο, να δώσει τη λύση. Ο Καβάγιο πίστευε ότι ο νεοφιλελευθερισμός αποτελούσε την μεσιανική λύση στα προβλήματα του αργεντίνικου καπιταλισμού.

Ο νεοφιλελεύθερος θαυματοποιός

Η ρθε η άνοιξη στο Μπουένος Αίρες. Η κυβέρνηση πουλάει ότι βρει μπροστά της. Τεράστιες ταμπέλες ανακοινώνουν τους πλειστηριασμούς κτιρίων γραφείων στην εμπορική οδό Florida και στην ακτή, εκεί που παλιά ήταν οι αποβάθρες. Ολόκληρα στρατόπεδα απομακρύνονται από το Μπουένος Αίρες για να πουλήσουν τη γη οι μεστικές εταιρίες. Ακόμα και οι καμηλοπαρδάλεις, οι στρουθοκάμηλοι και ένας 48χρονος ινδικός ελέφαντας που ακούει στο όνομα Νόρμα, ανήκουν πια σε ιδιώτες, αφού οι πατέρες του έθνους πουύλησαν ακόμα και τον ζωολογικό κήπο.

Η διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων επεκτείνεται και έξω από την πρωτεύουσα. Η κυβέρνηση, για πρώτη φορά, ανοίγει τις πόρτες των διυλιστηρίων σε ιδιώτες επενδυτές. Η εισροή μετρητών δίνει τέλος στη δεκαετή κρίση των χρεών. "Σε λίγους μήνες θα ανήκει στην ιστορία", καυχάται ο Ντομίνγκο Καβάγιο, ο υπουργός οικονομικών της Αργεντινής. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι επενδυτές τρέχουν τώρα στην Λατινική Αμερική:

Οι αλλαγές τα τελευταία τρία χρόνια δεν είναι τίποτα λιγότερο

από μια οικονομική επανάσταση. Στο κέντρο της είναι οι ιδιωτικοποιήσεις. Ενώ στην Ευρώπη ο Κομμουνισμός κατέρρευσε παταγωδώς, στην Λατινική Αμερική η παλιά ορθοδοξία, που είχε κέντρο της την κρατική κατοχή των στρατηγικών βιομηχανιών, έπεσε ήσυχα. Τώρα οι Λατίνοι, όπως και οι Ανατολικοευρωπαίοι, στρέφονται στην ιδιωτική αγορά και στο κυνήγι των επενδύσεων για να αναζωογονήσουν τις άρρωστες οικονομίες τους. Αυτή η αλλαγή σημαίνει μεγα-μπίζνες για τους τραπεζίτες του Πρώτου Κόσμου, που εισάγουν από το Βορά τα κόλπα των χρηματοδοτήσεων και των συγχωνεύσεων - και φυσικά αποζημιώνονται γενναϊόδωρα με προμήθειες για την προσφορά αυτής της βοήθειας.

Αυτά έγραφε το περιοδικό Business Week το 1991. Την αισιοδοξία του, ότι μόνο για τα κέρδη που μπορούσαν να βγουν από την Αργεντινή, αλλά και για το τέλος του παλιού κύκλου των χρεών, την μοιράζονταν τα περισσότερα από τα ΜΜΕ των επιχειρηματικών κύκλων και των "ειδικών" στα οικονομικά θέματα. Αυτός ο ενθουσιασμός υπήρχε και έξι χρόνια αργότερα, παρά τη σύντομη ύφεση που χτύπησε την Αργεντινή μετά την μεξικανική "κρίση

της τεκίλας" το 1994. "Είμαι πολύ αισιόδοξος", έλεγε ο κύριος Ουόλτερ Μολάνο, διευθυντής οικονομικής και χρηματιστικής έρευνας της SBC Warburg στη Νέα Υόρκη. "Η χώρα βλέπει σήμερα τα πραγματικά αποτελέσματα τα μεταρρυθμίσεων που έγιναν το 1991-1995, μερικά από τα οποία είχαν ένα μακρύ χρόνο επώασης". Και πρόσθετε: "Η ανάπτυξη τον επόμενο χρόνο θα είναι τουλάχιστον 6%". Οι Financial Times εγκωμιάζαν "τη δυναμική της οικονομίας μετά τις μεταρρυθμίσεις".

Οι "μεταρρυθμίσεις" αφορούσαν την μαζική εφαρμογή των μέτρων που διατυπώθηκαν στο "Σύμφωνο της Ουάσιγκτον" και χαρακτήρα από το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα - την ιδιωτικοποίηση όλων κυριολεκτικά των κρατικών επιχειρήσεων και υπηρεσιών, την αντικατάσταση της κρατικής ασφάλισης συντάξεων και υγείας με την ιδιωτική ασφάλιση, την κατάργηση όποιων δασμών υπήρχαν ακόμα, την ενθάρρυνση της εισροής των ξένων κεφαλαίων και - καπάκι σε όλα αυτά - την πρόσδεση της αξίας του πέσο στην αξία του δολαρίου σε αναλογία ένα προς ένα το 1992. Σε αντάλλαγμα γι' αυτά τα μέτρα, το ΔΝΤ συμφώνησε να βοηθήσει την κυβέρνηση της Αργεντινής να επαναδιαπραγματευτεί την πληρωμή των χρεών σαν μέρος του Σχεδίου Μπρέντντ που αφορούσε όλη την Λατινική Αμερική.

Η βασική ιδέα αυτού του πακέτου μέτρων ήταν ότι θα προωθούσαν ακόμα περισσότερο την αναδιάρθρωση της βιομηχανίας, "διώχνοντας" κόσμο από τον δημόσιο τομέα και τις αναποτελεσματικές ιδιωτικές επιχειρήσεις, ενώ ταυτόχρονα θα ενθάρρυναν την εισροή ξένων κεφαλαίων που θα εκουγχρόνιζαν την αργεντινική βιομηχανία και θα την καθιστούσαν ικανή, επιτέλους, να ανταγωνιστεί στην παγκόσμια αγορά. Αυτά τα μέτρα ήταν συμπληρωματικά της εγκαθίδρυσης μια περιφερειακής κοινής αγοράς - της Mercosur - μαζί με την Βραζιλία, την Ουρουγουάη και την Παραγουάη. Το πακέτο αντιμετωπίστηκε με ενθουσιασμό, όπως ήταν φυσικό, από τους διεθνείς χρηματιστικούς κύκλους που έρμηναν να εκμεταλλευτούν την ευκαιρία, αγοράζοντας φθηνά τις επιχειρήσεις της Αργεντινής. Τον ερχομό τους τον καλωσόρισαν βασικά τμήματα της άρχουσας τάξης, που είδαν ότι με αυτό τον τρόπο θα μεταπηδούσαν σε άλλη κατηγορία - από μεγάλα ψάρια σε μια μικρή αργεντινική δεξαμενή, θα γίνονταν μεσαία ψάρια σε μια μεγάλη παγκόσμια λίμνη. Όμως, τουλάχιστον στην αρχή, αυτή η εξέλιξη ήταν αποδεκτή και από μεγάλα κομμάτια των χαμηλών μεσοστρωμάτων και της εργατικής τάξης, που έψαχναν απεγνωσμένα να ξεφύγουν από την κρίση και είχαν μεγάλες απαιτήσεις για τον Μενέμ, σαν τον περονιστή "φίλο των εργατών".

Οι μεταρρυθμίσεις ορμικά συνοδεύτηκαν από μια περιορισμένη βελτίωση των συνθηκών για πολύ κόσμο, καθώς η οικονομία αναπτυσσόταν όλο το 1994. Οι μέσοι πραγματικοί μισθοί σταμάτησαν να καταρρικνύονται και ανέβηκαν πάνω από το κατώτατο επίπεδο που είχαν φτάσει το 1989. ³ Για δυο χρόνια υπήρξε αύξηση της απασχόλησης στους περισσότερους τομείς. Οι αυτοαπασχολούμενοι και οι μικροεπιχειρηματίες της μεσαίας τάξης, ένοιωσαν ότι ο κίνδυνος της χρεοκοπίας απομακρυνόταν. Τα μισθωτά τμήματα της μεσαίας τάξης (ή για να ακριβολογούμε, τα πιο υψηλό-

μισθα τμήματα των υπαλλήλων) είδαν τις μισθολογικές διαφορές τους σε σχέση με τους μισο-ειδικευμένους και τους ανειδίκευτους εργάτες, ν' αυξάνονται. Η αίσθηση, τουλάχιστον σε κάποιους ανθρώπους, ότι τα πράγματα θ' αρχίσουν να πηγαίνουν προς το καλύτερο, βοήθησε τον Μενέμ να κερδίσει τις προεδρικές εκλογές του 1994 και το περονιστικό του κόμμα να νικήσει στις βουλευτικές εκλογές του 1996. Όπως έγινε και με την οικονομική "συνθηγή" της Θάτσερ στα τέλη της δεκαετίας του '80, έτσι και στην Αργεντινή υπήρχε αρκετή κινητικότητα στις συνθήκες ζωής ενός μεγάλου αριθμού ανθρώπων, ώστε να επικρατεί η ψευδαίσθηση μιας μόνιμης αλλαγής που θα γινόταν με κάποιο μαγικό ραβδί.

Αλλά από το 1992, ο εξορθολογισμός και η αναδιάρθρωση στη βιομηχανία άρχισαν να δείχνουν το πραγματικό τους πρόσωπο. Η καταστροφή των θέσεων εργασίας σε συγκεκριμένους τομείς ήταν μαζική. Χάθηκαν περίπου μια στις δέκα θέσεις εργασίας στη μεταποίηση και περίπου μια στις πέντε στον ηλεκτρισμό, την ύδρευση και το γκάζι. Η ανεργία άρχισε να ανεβαίνει ραγδαία και έφτασε στο 18% το 1994-95. Αυτό το ψηλό ποσοστό διατηρήθηκε, παρά την ανάκαμψη που ακολούθησε το 1995-98. Οι Financial Times, ενώ εγκωμιάζαν τις συνέπειες της "μεταρρύθμισης" το 1997, ήταν υποχρεωμένοι να σημειώσουν:

Η μεγαλύτερη ανάπτυξη δεν μπόρεσε να μεταφραστεί σε σημαντική πώση της ανεργίας, παρά τα σημάδια ότι υπάρχει αύξηση των νέων θέσεων εργασίας. Η ψηλή ανεργία ήταν ένας από τους παράγοντες της αύξησης των κοινωνικών εντάσεων στη διάρκεια του χρόνου.

Έτσι, για την πλειοψηφία των εργατών, το "θαύμα" σήμαινε μόνο ότι οι πραγματικοί μισθοί τους παρέμειναν λίγο-πολύ στάσιμοι στο ιστορικά χαμηλότερο επίπεδό τους, ενώ αυξανόταν η δεξαμενή των μακρόχρονα ανέργων. Και επειδή το επίδομα ανεργίας διαρκεί μόνο λίγους μήνες, αυτό σήμαινε ότι όλο και απλώνονταν οι δεξαμενές της απόλυτης φτώχειας.

Αλλά το "θαύμα" δεν έκανε πραγματικότητα ούτε τις ελπίδες της αργεντινικής αστικής τάξης. Το ΑΕΠ αυξήθηκε περίπου 25%. Αλλά αυτό σήμαινε ότι έφτασε στα επίπεδα που ήταν δέκα χρόνια πριν. Οι βιομηχανίες, που ο αργεντινικός καπιταλισμός τόσο πολύ προσπαθούσε να φτιάξει για μισό αιώνα, δεν φάνηκαν ικανές να κτυπήσουν τις διεθνείς αγορές - ή έστω και την περιφερειακή αγορά που δημιούργησε η Mercosur. Αντίθετα, όπως στην εποχή της χούντας, το ξένο προϊόντα πλημμύρισαν τη χώρα, ενώ οι εξαγωγές παρέμειναν χαμηλά. Το αποτέλεσμα ήταν ένα μεγάλο έλλειμμα στο ισοζύγιο πληρωμών.

Η εισροή ξένων κεφαλαίων και τα κουπόνια από τις ιδιωτικοποιήσεις μπόρεσαν για ένα διάστημα να κρύψουν το χάσμα και τις ουσιαστικές αδυναμίες της οικονομίας, επιτρέποντας στον Καβάγιο κάθε χρόνο να διαβεβαιώνει τους φίλους του στην άρχουσα τάξη ότι σύντομα θα υπάρξουν ριζικές αλλαγές. Αυτό που συνειδητά "ξεχνούσε" να τους πει ήταν ότι το ξένο κεφάλαιο που τόσο γρήγορα έτρεξε να μπει στη χώρα, μπορούσε να φύγει ακόμα πιο γρήγορα, τη στιγμή που κάποιο γεγονός θα αμφισβητούσε την κερδοφορία του. Στο μεταξύ, το επίπεδο το εξωτερικού χρέους ανεβάνε στα ύψη.

Το κραχ και η ώρα της κρίσης

Η στιγμή της αλήθειας έφτασε στη Λατινική Αμερική μαζί με τις συνέπειες της κρίσης στη Νοτιανατολική Ασία το 1997. Ξαφνικά, οι χρηματιστές και οι επιχειρηματικοί κύκλοι σε όλο τον κόσμο άρχισαν ν' ανησυχούν σοβαρά για τις επενδύσεις τους στις υποτιθέμενες σίγουρες και επικερδείς "αναδυόμενες αγορές" - όπως αυτές της Λατινικής Αμερικής - και άρχισαν να αποσύρουν τα λεφτά τους. Η Αργεντινή ξαναμπήκε να ύφεση, μόλις δυο χρόνια μετά την ανάκαμψη που είχε από την προηγούμενη ύφεση της μεξικάνικης κρίσης του 1994. Τα δάνεια της κυβέρνησης και των επιχειρήσεων γίνονταν όλο και πιο ακριβά, αφού οι δανειστές, ξένοι και Αργεντινοί μαζί, απαιτούσαν έξτρα αμοιβές πάνω από τα κανονικά επιτόκια. Όπως έδειχνε ο Τζόζεφ Στίγκλιτς, ο κάθε άλλο παρά αιρετικός οικονομολόγος που απολύθηκε επειδή τόλμησε να κάνει κριτική στην Παγκόσμια Τράπεζα:

Η κρίση στην Νοτιανατολική Ασία το 1997 έγινε παγκόσμια χρηματιστική κρίση, ανεβάζοντας τα επιτόκια για όλες τις αναδυόμενες αγορές, συμπεριλαμβανομένης της Αργεντινής. Το συναλλαγματικό σύστημα της Αργεντινής επιβίωσε, αλλά το κόστος ήταν μεγάλο - διψήφιος δείκτης ανεργίας. Σύντομα τα ψηλά επιτόκια στράγγιξαν τον προϋπολογισμό της χώρας... Με επιτόκια στο 20%, το 9% του ΑΕΠ της χώρας ξοδεύεται ετήσια στη χρηματοδότηση του χρέους. Το αμερικάνικο δολάριο, με το οποίο έχει συνδεθεί το πέσο, αύξησε απότομα την αξία του. Στο μεταξύ, η Βραζιλία, ο συνέταρος της Αργεντινής στη Mercosur, υποτίμησε το νόμισμά της. Οι μισθοί και οι τιμές πέφτουν, αλλά όχι αρκετά για να επιτρέψουν στην Αργεντινή να ανταγωνιστεί αποτελεσματικά.

Οι μακροχρόνιες αδυναμίες του αργεντινικού καπιταλισμού στον ανταγωνισμό του με τον βραζιλιάνικο, έγιναν ακόμα μεγαλύτερες όταν η Βραζιλία υποτίμησε το νόμισμά της και τα προϊόντα της έγιναν φθηνότερα στις διεθνείς αγορές, αλλά και μέσα στην ίδια την Αργεντινή. Οι αργεντινικές εταιρίες, μην έχοντας πρόσβαση σε εύκολα δάνεια, προσπάθησαν να περισώσουν τα κέρδη τους μειώνοντας την παραγωγή και τους μισθούς. Η παραγωγή αυτοκινήτων έκανε βουτιά 47% μέσα σ' ένα χρόνο. Ο αριθμός των απασχολούμενων στην κλωστοϋφαντουργία και στο δέρμα ήταν ο μισός απ' ό,τι το 1990. Και το τελειωτικό χτύπημα ήλθε όταν πέρασε, η οικονομική κρίση που ξεκίνησε στα τρία μεγαλύτερα κέντρα του παγκόσμιου καπιταλισμού (στις ΗΠΑ, την Ευρώπη και την Ιαπωνία) άρχισε να δαγκώνει κάθε οικονομία. Η ανεργία εκτοξεύθηκε και έφτασε στο 20% και οι μισθοί των εργαζόμενων στον ιδιωτικό τομέα έπεσαν κατά ένα πέμπτο από τα ήδη πολύ χαμηλά επίπεδά τους.

Οι απολύσεις και οι περικοπές στους μισθούς επιτάχυναν την κρίση στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Τον Σεπτέμβρη του

Τα οδοφράγματα των *riqueteros* άντεξαν απέναντι στην καταστολή

2001, οι συνολικές πωλήσεις αγαθών έπεσαν 8,4% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά και οι λιανικές πωλήσεις στους εμπορικούς δρόμους κατά 21%. Οι επίσημες στατιστικές σήμερα δείχνουν ότι το 40% του πληθυσμού επιβιώνει κάτω από το όριο της φτώχειας. Πρόκειται για μια οικονομική καταστροφή συγκρίσιμη με αυτή που χτύπησε χώρες όπως οι ΗΠΑ και η Γερμανία στις αρχές της δεκαετίας του '30.

Αλλά τα πράγματα έγιναν ακόμα χειρότερα το τελευταίο τρίμηνο του 2001. Το εμπορικό έλλειμμα της χώρας μεγάλωσε και η κυβέρνηση ξόδευε περισσότερα από όσα εισέπρατε, αφού κάθε μείωση της οικονομίας σήμαινε λιγότερα έσοδα από φόρους (που έπεσαν 14% σε ετήσια βάση τον Σεπτέμβρη του 2001). Πολύ απλά, η κυβέρνηση δεν είχε αρκετά δολάρια για να πληρώσει τους λογαριασμούς της και φυσικά η πολιτική της δεν της επέτρεπε να πάρει τα λεφτά που χρειαζόταν από τους πλούσιους της Αργεντινής, οι οποίοι έστελναν τα λεφτά τους σε πιο ασφαλή μέρη στο εξωτερικό. Το μόνο που μπορούσε να κάνει ήταν να στραφεί πάλι για βοήθεια στο ΔΝΤ, που απαίτησε ακόμα περισσότερες περικοπές στις κρατικές δαπάνες.

Αυτό σήμαινε ότι υιοθετήθηκε μια οικονομική πολιτική που οι παραδοσιακοί οικονομολόγοι επέμεναν πάντα ότι ήταν το μοιραίο "λάθος" της δεκαετίας του '30, ένα λάθος που δεν θα έπρεπε να επαναληφθεί ποτέ ξανά. Κάθε περικοπή στις δημόσιες δαπάνες αναγκαστικά βοθαίνει την ύφεση και κάθε βουτιά στην ύφεση αναγκαστικά κάνει το κρατικό έλλειμμα μεγαλύτερο, αφού πεσοκόβει τα έσοδα του κράτους. Παρόλα αυτά, αυτή ήταν η πολιτική που πρότεινε το ΔΝΤ και που αποδέχθηκαν η κυβέρνηση και οι πολιτικοί και των δυο βασικών αστικών κομμάτων της χώρας.

Η πολιτική της ύφεσης

Η εμφάνιση της νέας ύφεσης έπεσε σαν κατάρα στην κυβέρνηση του Μενέμ. Οι εκλογές του 1999 ανέδειξαν καθαρό νικητή τη συμμαχία του Ριζοσπαστικού Κόμματος με ένα νέο - υποτίθεται αριστερό - συνασπισμό κομμάτων, το Frepaso. Αλλά και η νέα κυβέρνηση ακολούθησε αμέσως την πολιτική της προκατόχου της, ψηφίζοντας ένα πακέτο περικοπών τον Μάη του 2000 και ένα δεύτερο μετά από ένα χρόνο. Η λαϊκή αντίσταση ανάγκασε τον πρόεδρο Ντε Λα Ρούα, να πάρει πίσω το πακέτο του Μάρτη 2001 και να απολύσει τον εμπνευστή του, Λοπέζ Μέρφυ. Αλλά οι υποστηρικτές του νεοφιλελευθερισμού έμειναν έκθαμβοι από ενθουσιασμό όταν είδαν ότι τον αντικατέστησε με τον διαβόητο Καβάγιο. Η επιστροφή του "θαυμαστοποιού", έλεγαν, μπορεί για ακόμα μια φορά να βγάλει τον αργεντινικό καπιταλισμό από τα αδιέξοδά του.

Μέσα σε πέντε μήνες, η θαυματουργός δύναμη του Καβάγιο αποδείχθηκε ανίκανη. Αναγκάστηκε να κατοφύγει ξανά στο ΔΝΤ για περισσότερη χρηματοδότηση, συμφωνώντας να επιβάλει ακόμα πιο δραστικές περικοπές στον προϋπολογισμό και να μειώσει τους μισθούς στο δημόσιο και τις συντάξεις κατά 13% - με τις ευλογίες του Τόνυ Μπλερ που πέρασε από την Αργεντινή πηγαίνοντας για διακοπές στο Μεξικό. Αλλά αυτή τη φορά πια, ήταν φανερό πως οτιδήποτε κι αν έκανε ο Καβάγιο, πέρα από το να επιβάλει την μαζική πείνα στη χώρα, δεν υπήρχε τρόπος να ισοσκελίσει τον κρατικό προϋπολογισμό. Σε βασικό τους άρθρο οι

Financial Times ομολογούσαν:

Είναι πλέον ξεκάθαρο ότι η Αργεντινή δεν μπορεί να ξεφύγει με ορθόδοξα μέτρα από το αργοκίνητο τρένο της. Επειδή η παραγωγή πέφτει, η δημοσιονομική της θέση χειροτερεύει. Αυτό κλονίζει την εμπιστοσύνη, με αποτέλεσμα τα επιτόκια δανεισμού σε δολάρια να ξεπεράσουν 20 ποσοστιαίες μονάδες αυτά του θησαυροφυλάκιου των ΗΠΑ. Με τέτοια επιτόκια η οικονομία το μόνο που μπορεί να κάνει είναι να βουλιάξει. Το επόμενο λογικό βήμα μοιάζει να είναι η υποτίμηση σε συνδυασμό με την παύση πληρωμών. Αλλά ο φόβος είναι ότι κάτι τέτοιο θα πυροδοτήσει απλά την διαρροή συναλλάγματος και την επιστροφή στον ψηλό πληθωρισμό. Ακόμα κι αν μείνουν δολάρια στη χώρα, είναι δύσκολο να αποφευχθεί η μαζική χρεοκοπία.

Μια βδομάδα αργότερα, ένας πρώην οικονομολόγος του ΔΝΤ έκανε την αιρετική δήλωση ότι δεν υπήρχε τρόπος να καλύψει η κυβέρνηση το ελλείμμα όπως ζητούσε το ΔΝΤ:

Η ρεαλιστική προσέγγιση του αδιέξοδου της Αργεντινής... έχει συνέπειες στην διεθνή πολιτική. Το έλλειμμα του δημόσιου φέτος θα είναι πολύ μεγαλύτερο από το στόχο των 6 δισεκατομμυρίων δολαρίων που έβαλε το ΔΝΤ... Το φετινό δημοσιονομικό έλλειμμα θα είναι της τάξης των 20 ή και των 25 δισεκατομμυρίων. Με την οικονομία βαθιά βουτηγμένη στην ύφεση, οι πραγματικές χρηματοδοτικές ανάγκες της κυβέρνησης για το 2002 δεν μπορούν να είναι κάτω από 12 ως 15 δισεκατομμύρια δολάρια.

Ο Καβάγιο δεν είχε καμιά όρεξη να δώσει σημασία σε αυτά τα λόγια. Αρνήθηκε ακόμα και τις υποδείξεις κάποιων οικονομολόγων από το ΔΝΤ που του πρότειναν ν' ακολουθήσει το βραζιλιάνικο παράδειγμα και να υποτιμήσει το πέσο. Στο μεταξύ, τὸ ίδιο το ΔΝΤ αρνήθηκε να κάνει οτιδήποτε για να τον βοηθήσει. Η ρεπουμπλικάνικη κυβέρνηση στην Ουάσινγκτον δεν θεωρούσε ότι η Αργεντινή έχει στρατηγική σημασία για τις ΗΠΑ και άρχισε μια φιλολογία ότι θα ήταν "ηθικό πλήγμα" αν ξελάφρωνε λίγο την Αργεντινή από το βάρος των χρεών. Ξεφτασε στο σημείο να πει ότι όσοι ήταν αρκετά χαζοί ώστε να δανείσουν λεφτά στη χώρα, θα έπρεπε τώρα να δεχθούν και ένα μέρος από τις συνέπειες του λάθους τους. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αυτή η άποψη έκρυβε πίσω της το γεγονός ότι ήταν οι ευρωπαϊκές - κύρια ισπανικές - εταιρίες και όχι οι αμερικάνικες, αυτές που κινδύνευαν πολύ περισσότερο από μια κατάρρευση της Αργεντινής. ⁴ Και έτσι, το ΔΝΤ ξεκοθάρισε ότι δεν υπήρχε περίπτωση να δώσει τα χρηματικά ποσά που είχε υποσχεθεί στον Καβάγιο, εκτός κι αν γινόντουσαν κι άλλες άγριες περικοπές. Οι περιφερειακές αρχές της Αργεντινής, είχαν αρχίσει ήδη να χρησιμοποιούν για τις πληρωμές των μισθών ειδικά κουπόνια, που υποτίθεται ότι μπορούσαν να ανταλλάγουν με διάφορα είδη σε συγκεκριμένα καταστήματα.

Τώρα πια ο Καβάγιο στράφηκε σε μέτρα που οδηγούσαν στη φτώχεια όχι μόνο τους εργάτες, αλλά ολόκληρα κομμάτια των αυτοαπασχολούμενων και των μεσοστρωμάτων της Αργεντινής. Πήρε τα λεφτά από τα ιδιωτικοποιημένα ασφαλιστικά ταμεία για να πληρώσει τους τόκους των χρεών και τελικά επέβαλε περιορισμούς (corralito) σε όλους τους προσωπικούς τραπεζικούς λογα-

ρισμούς, έτσι ώστε κανείς δεν μπορούσε να σηκώσει πάνω από 1000 δολάρια το μήνα. Ο κόσμος έτρεξε να πάρει τα λεφτά του από τις τράπεζες και βρέθηκε μπροστά σε άδεια μηχανήματα και ατέλειωτες ουρές. Τότε ο Καβάγιο, στις 17 Δεκέμβρη, ανακοίνωσε το νέο πακέτο περικοπών 9 δισεκατομμυρίων δολαρίων.

Τα περισσότερα από τα ΜΜΕ σε όλο τον κόσμο εμφάνισαν το corralito σαν ένα πρόβλημα που αφορούσε μόνο τους σχετικά πλούσιους. Στην πραγματικότητα, οι αληθινά πλούσιοι είχαν φροντίσει από πολύ πριν να μετακινήσουν τα δολάρια τους σε ασφαλέστερα μέρη στο εξωτερικό. Το corralito χτύπησε τα μεσαία και χαμηλά στρώματα της παραδοσιακής μικροαστικής τάξης - τους αυτοαπασχολούμενους επαγγελματίες, τους μικροεπιχειρηματίες, λίγους εργοδότες και τους μαγαζάτορες. Αυτές οι ομάδες είχαν τα εισοδήματά τους στις τράπεζες και τα κρατούσαν για τις δύσκολες ώρες κάποιας ασθένειας, χρεοκοπίας κλπ. Ξαφνικά έμειναν χωρίς καθόλου εισόδημα. Το ίδιο έγινε και με μεγάλο αριθμό υπαλλήλων που οι μισθοί τους κατατίθονταν κατευθείαν σε τραπεζικούς λογαριασμούς. Τέλος, το κόστος ήταν σημαντικό και για πολλούς βιομηχανικούς εργάτες που είχαν καταθέσει στις τράπεζες τα λεφτά της αποζημίωσης από την απόλυσή τους ή τις λίγες οικονομίες που είχαν από παλιότερα. Στην πραγματικότητα, αυτό που έκανε ο Καβάγιο με το corralito ήταν να διακηρύξει ανοικτά ότι ο αργεντινικός καπιταλισμός δεν νοιαζόταν πια περισσότερο για τις αποκαλούμενες μεσαίες τάξεις απ' ό,τι για τους εργάτες. Ήταν η απόλυτη πράξη της προλεταριοποίησης. Οι εξοθλιωμένες μεσαίες τάξεις απάντησαν με το να ξεχυθούν μαζί με τους άνεργους στους δρόμους στις 19-20 Δεκέμβρη και να ανατρέψουν την κυβέρνηση.

Cacerolazos και piqueteros

Η εξέγερση στις 19-20 Δεκέμβρη ήταν "αυθόρμητη" με την έννοια ότι κανένα όργανο δεν την είχε καλέσει και καμιά πολιτική δύναμη δεν την καθοδηγούσε. Θύμιζε τις 14 Ιούλη 1789 και τον Φλεβάρη 1848 στη Γαλλία, τον Φλεβάρη 1917 στη Ρωσία, τον Νοέμβρη 1918 στη Γερμανία, τον Οκτώβρη 1956 στην Ουγγαρία, τον Μάη 1968 στη Γαλλία - και πολύ πιο πρόσφατα τον Δεκέμβρη 1989 στη Ρουμανία, το 1997 στην Αλβανία και το 2000 στην Σερβία. Σε όλες τις περιπτώσεις, η οργή μυριάδων διαφορετικών ομάδων με τα δικά τους ιδιαίτερα προβλήματα, ξαφνικά συγχωνεύθηκε σε μια εκρηκτική δύναμη, απέναντι στην οποία οι κυβερνώντες δεν μπορούσαν να αντισταθούν. Κάποιοι από αυτούς έτρεξαν να σωθούν. Άλλοι υποχώρησαν μπροστά στη βίαιη δύναμη του εξοργισμένου κινήματος, προκειμένου να μπορέσουν να αποκαταστήσουν τον έλεγχό τους σε μια επόμενη φάση.

Οι περιγραφές της εξέγερσης στην Αργεντινή δίνουν την εικόνα των πρωταγωνιστών της. Υπήρχε ο πεινασμένος κόσμος που μαζεύτηκε στα σούπερ μάρκετ απαπώντας φαί και στράφηκε στις

λεηλασίες και στις επιθέσεις ενόπια στις τράπεζες. Υπήρχαν οι άνθρωποι που συγκεντρώθηκαν στις συνοικίες (barrios), χτυπώντας τις κατασρόλες τους ενάντια στο corralito και άρχισαν να βεδίζουν προς το κέντρο της πόλης. Υπήρχε η νεολαία που έτρεξε να συμμετάσχει στην κινητοποίηση όταν αυτή είχε ήδη ξεκινήσει. Ήταν οι Madres de Plaza de Mayo (οι Μητέρες της πλατείας Μαΐου) - γυναίκες που διαμαρτύρονταν για πολλά χρόνια κάθε Πέμπτη για την "εξαφάνιση" των παιδιών και των ανδρών τους από τη χούντα. Αλλά από τη στιγμή που όλες αυτές οι ομάδες βρέθηκαν μαζί, συγκρούστηκαν με την αστυνομία που δολοφονούσε τον κόσμο και ανέτρεψαν τον Καβάγιο και τον Ντε Λα Ρούα, αυτό που κυριάρχησε ήταν η αίσθηση ενός ενιαίου κινήματος, του cacerolazo (διαδήλωση με κατασρόλες), που ξεπερνούσε τα ξεχωριστά αιτήματα της κάθε ομάδας. Γι' αυτό και εννιά μέρες μετά ξαναβρέθηκαν όλοι μαζί στους δρόμους, αυτή τη φορά ενόπια στον διάδοχο του Ρούα, τον Ροντρίγκεζ Σάα, εισέβαλαν στο κοινοβούλιο και τον ανάγκασαν να παραιτηθεί κι αυτός. Και τρεις μέρες μετά, η σοβαρή εφημερίδα του Μπουένος Άιρες Pagina 12,

περιέγραφε άλλο ένα κύμα διαδηλώσεων σαν "το φάντασμα που σπέρνει τον τρόμο πάνω από το Ροζ Μέγαρο [την προεδρική κατοικία]".

Τώρα πια, οι κινητοποιήσεις στο Μπουένος Αίρες γίνονται ακολουθώντας ένα συγκεκριμένο μοτίβο. Η Pagina 12 περιγράφει μια κλασική κινητοποίηση στην οποία συμμετείχαν οι φτωχογειτονιές μαζί με κομμάτια των μεσαίων τάξεων:

Το caserolazo ξεκίνησε σε πολλές μεριές της πόλης και όλο και μεγάλωνε σε αριθμό και σε ένταση. Στο Barrio Norte βγήκαν στα μπαλκόνια και στις αυλές, ενώ τα αυτοκίνητα κόρναραν δαιμονισμένα. Δεν υπάρχουν ακόμα τραγούδια και πανώ και κανείς δεν έχει κλείσει τους δρόμους, αλλά ο θόρυβος σε ξεκουφαίνει. Στις 9μμ στη συνοικία Belgrano αρχίζουν να κατεβαίνουν στους δρόμους. Υπάρχει μια ομάδα που χτυπά τενεκέδες και τραγουδά... Μια άλλη ομάδα μαζεύει όλο και περισσότερο κόσμο στο Cabildo και στο Juramento. Στο San Cristobal, μια γειτονιά πολύ δραστήρια στα προηγούμενα caserolazos, ο κόσμος συγκεντρώνεται στη γωνία των δρόμων San Juan και La Rioja. Στις μία ξεκινάει η συγκέντρωση μπροστά στο κοινοβούλιο. Πρώτα μερικές δεκάδες, έπειτα εκατοντάδες και τελικά καταφθάνουν αναρίθμητες ομάδες από τις γειτονιές μέσα από δρόμους που είναι κυριολεκτικά μπλοκαρισμένοι. Μια ατέλειωτη φάλαγγα ξεκινάει προς την πλατεία Μαΐου.

Σκοπός των διαδηλωτών ήταν να φέρουν αλλαγή στην κυβερνητική πολιτική - ή ακόμα και ν' αλλάξουν κυβέρνηση όπως έκαναν στις 20 και στις 29 Δεκέμβρη. Και όταν δεν το πετυχαίνουν μονομιάς, τότε οι νεότεροι και φτωχότεροι από το πλήθος επιτίθενται στο κοινοβούλιο και συγκρούονται σκληρά με την αστυνομία.

Αυτό το μοτίβο των επαναλαμβανόμενων διαδηλώσεων στους δρόμους είναι παρόμοιο με εκείνο που χαρακτήριζε τη Μεγάλη Γαλλική Επανάσταση του 1789-1794 - υπήρχαν μέρες που ο πληθυσμός των φτωχότερων διαμερισμάτων του Παρισιού κατέβαινε

στους δρόμους ενάντια στα σύμβολα της εξουσίας στο κέντρο της πόλης. Μια εξέγερση του 21ου αιώνα δανείζεται τη μορφή της αρχέτυπης επανάστασης του 19ου αιώνα!

Μετά τον πρώτο πετυχημένο ξεσηκωμό ο κόσμος αρχίζει να βλέπει την ανάγκη να αυτοοργανωθεί. Μέρος των ΜΜΕ προσπαθεί να δώσει την εντύπωση ότι όλα τελείωσαν, ότι όλοι πια έχουν πάει στις παραλίες (στο νότιο ημισφαίριο είναι καλοκαίρι αυτή την εποχή). Αλλά ΜΜΕ περιγράφουν το πώς οι μεσαίες τάξεις τρομοκρατούνται από συμμορίες φτωχών ανθρώπων που μπουκάρουν στα σπίτια τους και τους κλέβουν τις περιουσίες (θυμίζει τον "μεγάλο τρόμο" της Γαλλικής Επανάστασης). Μερικοί από τους πιο ισχυρούς ηγέτες των συνδικάτων έχουν υποστηρίξει την κυβέρνηση και προσπαθούν να απομονώσουν τους διαδηλωτές. Στο μεταξύ, όμως, υπάρχουν και πραγματικά προβλήματα, όταν στηρίζεται κανείς μόνο στην αυθόρμητη δράση. Υπήρξαν περιπτώσεις όπου οι άνεργοι και οι πεινασμένοι φτωχοί δεν επιτίθενταν μόνο σε μεγάλα σούπερ μάρκετ και ψυγεία, αλλά και σε μικρομαγαζάτορες, ακόμα και σε μικροπωλητές των δρόμων, το ίδιο φτωχούς όσο κι εκείνοι. Κι αυτό κρύβει τον κίνδυνο να στείλουν αυτό τον κόσμο στην αγκαλιά της κυβέρνησης. Η νεολαία, που έχει πάρει πάνω της το μεγαλύτερο μέρος της σύγκρουσης με την αστυνομία, μπορεί εύκολα να απομονωθεί από τη μάζα των διαδηλωτών, διευκολύνοντας τις μυστικές υπηρεσίες να δημιουργήσουν προβοκάτσιας με στόχο να δικαιολογήσουν κατασταλτικά μέτρα. Τέλος, υπάρχει ακόμα η ανάγκη να εμποδιστεί η κυβέρνηση των περονιστών να καταφύγει σε ένα παλιό κόλπο: να επιχειρήσει να κινητοποιήσει συμμορίες από το "λούμπεν προλεταριάτο" για να επιτεθούν στους διαδηλωτές με 30 ή 50 πέσος τη μέρα αμοιβή.

Ο κόσμος έχει αρχίσει να μαζεύεται σε "λαϊκές συνελεύσεις", όπως περιγράφει η τοπική εφημερίδα μιας από τις φτωχότερες συνοικίες της πόλης του Μπουένος Αίρες:

Είναι κάτοικοι του San Cristobal. "Τις τελευταίες βδομάδες βρισκόμαστε μεταξύ ευφορίας και φόβου", λένε. "Εχουμε κάνει πράγ-

Οι απεργίες που προηγήθηκαν προετοίμασαν το δρόμο της εξέγερσης

ματα που δεν έχουμε ξανακάνει ποτέ μας, και δεν ξέρουμε ακόμα τι άλλο θα κάνουμε". Συναντιόντουσαν στη διασταύρωση La Rioja και San Juan για τις διαδηλώσεις ενάντια στον Ντε Λα Ρούα και βάδιζαν προς το κοινοβούλιο. Την επόμενη ξανασυναντιόντουσαν για να διαμαρτυρηθούν ενάντια στην καταστολή. Ξεκίνησαν καινούργιο *cacerolazo* όταν η εθνοσυνέλευση διόρισε τον Ντουάλντε. Την Κυριακή, 150 άνθρωποι ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα για συνάντηση στην πλατεία Μαρτίν Φερό και οργάνωσαν επιτόπου μια συνέλευση. Τώρα έχουν αποφασίσει να δημιουργήσουν μια πιο σταθερή μορφή οργάνωσης, "πέρα από κόμματα".

Ανάμεσά τους ήταν "ένας παπάς, πολλές νοικοκυρές, δυο μέλη του Κομμουνιστικού Κόμματος, ένα μέλος του Εργατικού Κόμματος, ένας ιδιοκτήτης μπαρ, έξι-επτά άνεργοι... οι τοπικοί ηγέτες του περονιστικού κόμματος, μερικοί κοινωνικοψυχολόγοι, φοιτητές και μια ομάδα εργαζόμενων από το κοντινό νοσοκομείο". "Φτιάχνουμε μια λίστα με τους ανέργους της περιοχής", είπε ένας. Άλλοι συμπληρώνουν: "Φροντίζουμε για την ασφάλεια, επειδή υπήρχαν πολλοί άγνωστοι τύποι στο τελευταίο *cacerolazo*" και "κάνουμε κάλεσμα για νέο *cacerolazo* ενάντια στις αυξήσεις των τιμών".

Σύντομα, συνελεύσεις σαν αυτή απλώθηκαν σε όλη την ευρύτερη περιοχή του Μπουένος Αϊρες και σε δεκάδες άλλες πόλεις. Η περιγραφή που ακολουθεί από τον δημοσιογράφο της γαλλικής εφημερίδας Liberation, δείχνει την ατμόσφαιρα που επικρατούσε σε μια συνέλευση μιας όχι και τόσο φτωχής γειτονιάς:

Είναι 11 το βράδυ στη διασταύρωση των δρόμων Cabildo και Congreso. Με μια ντυντούκα στα χέρια του, ένας άνδρας γύρω στα τριάντα προσπαθεί να βάλει μια τάξη. "Θα προχωρήσουμε σε ψηφοφορία σχετικά με τις προτάσεις που συζητήσαμε αυτό το βράδυ" - άρνηση πληρωμής του εξωτερικού χρέους, κρατικοποίηση των τραπεζών, αναθεώρηση των συμβάσεων με τις ξένες επιχειρήσεις που διαχειρίζονται τις δημόσιες υπηρεσίες και που η συμπεριφορά τους έχει εξοργίσει τον καθένα. Αυτή τη Δευτέρα η συγκέντρωση διάρκεσε τρεις ώρες. Μίλησαν 20 άνθρωποι. Το προεδρείο προσπαθούσε να περιορίσει τις ομιλίες στα δυο λεπτά, αλλά όλοι ξεπερνούσαν το χρόνο. Υπάρχουν ακτιβιστές από κάθε κόμμα. Στη συγκέντρωση υπάρχει μόνο ένα πανώ για να κάβει το δρόμο. Γράφει: "Λαϊκή Συνέλευση της συνοικίας Belgrano".

Για έναν ολόκληρο μήνα αυτό το σκηνικό επαλαμβάνεται κάθε βράδυ, από τη Δευτέρα ως το Σάββατο στη μια συνοικία της πόλης μετά την άλλη. Και την Κυριακή πάνω από 5000 άνθρωποι μαζεύονται στο πάρκο της Εκατονταετίας, στη μητέρα όλων των συνελεύσεων, που συγκεντρώνει κόσμο από όλη την πόλη. Από αυτές της λαϊκές συνελεύσεις γεννήθηκε το πρώτο πανεθνικής κλίμακας *cacerolazo* που κατέβασε δεκάδες χιλιάδες διαδηλωτές στους δρόμους κάθε μεγάλης πόλης.

Ο δημοσιογράφος της μεξικάνικης αριστερής εφημερίδας La Jornada ζωγραφίζει μια παρόμοια εικόνα:

Λειτουργούν δεκάδες τοπικές συνελεύσεις, ένα γνήσιο προϊόν της λαϊκής οργάνωσης που ξεπετάχθηκε από την εξέγερση της κα-

Ο πρόεδρος έχει ανατραπεί, είναι η ώρα του πανηγυρισμού

τσαρόλας. Απαιτούν να μάθουν την αλήθεια για την κατάσταση και ζητούν την τιμωρία των υπεύθυνων. Είναι οργισμένοι ενάντια στις ξένες τράπεζες και τις ιδιωτικοποιήσεις. Στη σημερινή συνέλευση το θέμα της συζήτησης είναι "τα 10 δισεκατομμύρια που πήραν οι εταιρίες ηλεκτρισμού Edenor και Edesur, και τα 800-1000 εκατομμύρια δολάρια των κερδών που έχουν κάθε χρόνο οι τηλεφωνικές εταιρίες".

Ενας από αυτούς που συμμετέχουν στις πλατιές συνελεύσεις του πάρκου της Εκατονταετίας, περιγράφει:

Υπήρχαν περίπου 6.000 άνθρωποι από 80 επιτροπές γειτονιάς της πόλης και των περιχώρων, συμπεριλαμβανομένων των άνεργων *riqueteros*. Τα συνθήματα αντανάκλασαν την ωριμότητα των απημάτων από τις διάφορες συνελεύσεις και την ανάγκη να χτίσουμε μεγαλύτερα κανάλια επικοινωνίας και έκφρασης της λαϊκής διάθεσης, ανεξάρτητα από τους κομματικούς μηχανισμούς.

Τα αιτήματα ήταν: μη πληρωμή του εξωτερικού χρέους, κρατικοποίηση των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων κάτω από τον έλεγχο των εργατών και των επιτροπών γειτονιάς, τιμωρία όλων των υπευθύνων για την καταστολή στις 19-20 Δεκέμβρη και στις 25 Γενάρη, εγκαθίδρυση επιτροπών ασφάλειας σε συνοικιακό και κεντρικό επίπεδο για να προσέχουν μήπως η αστυνομία δημιουργήσει προβοκάτσιες στις διαδηλώσεις και τις συνελεύσεις, υποστήριξη των άνεργων *riqueteros*, κάλεσμα για ένα πανεθνικό συνέδριο-των οργανώσεων των *riqueteros* και των λαϊκών συνελεύσεων, συμπαράσταση στους απεργιακούς αγώνες των σιδηροδρο-

μικών, των εργαζόμενων στις τηλεπικοινωνίες και το κλωστούφαντουργεία και τέλος κριτική στους ηγέτες των συνδικάτων, αν δεν δώσουν την υποστήριξή τους σε όλα αυτά τα αιτήματα.

Παρόμοιες συγκεντρώσεις γίνονται και σε πολυάριθμες άλλες πόλεις, στην Κόρντοβα, στο Νεουκέν, στις κωμοπόλεις της περιοχής Τουμουκάν, στη Μερσεντες, στη Λα Γλάτα, στην Ολαβερία... Σε όλες τις περιπτώσεις, δεν πρόκειται για συζητήσεις καφενείου. Είναι συζητήσεις για τις τοπικές δραστηριότητες - για την έλλειψη φαρμάκων στα φαρμακεία της περιοχής, για την υποστήριξη των εργατών που παλεύουν ενάντια στο κλείσιμο των εργοστασίων τους, για την οργάνωση διαδήλωσης προς τα σουπερ μάρκετ με αίτημα το μοίρασμα των τροφίμων, την οργάνωση διαδήλωσης στις τράπεζες για να δοθούν οι μπλοκαρισμένοι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων, τη διαμαρτυρία ενάντια στα κατασταλτικά μέτρα, ενώ συνεχώς και παντού ακούγονται τα αιτήματα για κρατικοποίηση των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων, δράση ενάντια στις τράπεζες και σταμάτημα του *corralito*.

Οι επιτροπές γειτονιάς και οι λαϊκές συνελεύσεις εκφράζουν την ανάγκη των απλών ανθρώπων που μπορούν να ανατρέπουν πρόεδρους, να αυτοοργανωθούν. Είναι η μορφή που παίρνει η μαζική λαϊκή απόρριψη της παλιάς τάξης πραγμάτων. Από αυτή την άποψη, έχουν πολλές ομοιότητες με τις χαρακτηριστικές μορφές μαζικής αυτοοργάνωσης που ξεπήδησαν από κάθε μεγάλο αγώνα της εργατικής τάξης τον 20ο αιώνα - τα εργατικά συμβούλια ή σοβιέτ. Αλλά, επίσης, έχουν και σημαντικές διαφορές απ' αυτά.

Πολλοί οι λαϊκές συνελεύσεις δεν είναι ακόμα όργανα εκλεγμένων αντιπροσώπων. Τα άτομα που συμμετέχουν εκφράζουν μορφές εμπειρίας τους και δεν έχουν οργανική σύνδεση με κάποια ομάδα ανθρώπων που να τους εκπροσωπούν - και που να μπορούν να τους ανακαλέσουν αν δεν υλοποιούν τις συλλογικές αποφάσεις τους. Δεύτερον, οι άνθρωποι που μαζεύονται έχουν πολύ διαφορετικές ταξικές προελεύσεις, όπως φαίνεται και από το γεγονός ότι υπάρχουν επιρροές γεωγραφίας και στις "καλές" γειτονίες του Μπουένος Αίρες, το Belgrano και το Libertador, όπως και στις εργατογειτονίες και στις μικροαστικές συνοικίες.

Τέλος, οι λαϊκές συνελεύσεις δεν είναι ριζωμένες στους εργασιακούς χώρους, όπου εκατομμύρια αργεντίνων βρίσκονται καθημερινά μαζί για να βγάλουν το μεροκάματο. Οι συνελεύσεις αποτελούν κύρια συναρθροίσεις σφόντων από τις συνοικίες και των διαφόρων οργανώσεων των άνεργων ρίμμετρος. Τα ρεπορτάζ αναφέρουν ότι σε πολλές συνελεύσεις ηγετικό ρόλο παίζουν άνεργοι ακτιβιστές που έχουν εμπειρία από παλιότερους εργατικούς αγώνες - τα πάνω με τα σοκικά CCC της οργάνωσης Corriente Clasista y Combativa (Ταξικό Μαχητικό Ρεύμα) πρωταγωνιστεί σε πολλές διαδηλώσεις. Αλλά αυτό δεν την κάνει να είναι οργανικός εκφραστής της αργεντινικής

νικής εργατικής τάξης με την μακριά και μαχητική ιστορία της. Στην πραγματικότητα, αυτές οι μορφές οργάνωσης βρίσκονται κοχλεύερα στις νυχτερινές μαζικές συνοικιακές συγκεντρώσεις της Γαλλικής Επανάστασης, παρά στα εργατικά συμβούλια του 1905 και του 1917 στη Ρωσία, του Νοέμβρη του 1918 στη Γερμανία ή του Οκτώβρη και Νοέμβρη 1956 στην Ουγγαρία.

Υπάρχει κι ένα άλλο χαρακτηριστικό των λαϊκών συνελεύσεων και των caserolazos, που συνδέεται με τα παραπάνω. Αν και τα αίτια που βάζουν αμφισβητούν το σύνολο των δομών του αργεντινικού καπιταλισμού, η γλώσσα που χρησιμοποιούν δεν είναι αντικαπιταλιστική, κι ακόμα λιγότερο σοσιαλιστική. Αντί γι' αυτό, εστιάζουν από τη μια στη διασπορά της πολιτικής ελίτ - αυτών που ηγούνται των δυο παραδοσιακών πολιτικών κομμάτων, το ανώτατο δικαστήριο, τους στρατηγούς - κι από την άλλη στον βρόμικο ρόλο του ξένου κεφάλαιου στις ιδιωτικοποιήσεις. Η γλώσσα έχει χαρακτηριστικά εθνικισμού, το λάβαρο που βλέπει κανείς συχνότερα είναι η σημαία της Αργεντινής, ο ύμνος που ακούγεται περισσότερο είναι ο εθνικός ύμνος.

Για να κατανοήσουμε αυτά τα χαρακτηριστικά χρειάζεται να εξετάσουμε την εξέλιξη του εργατικού κινήματος στην Αργεντινή.

Ο Περονισμός και τα συνδικάτα

Ο Περονισμός κυριάρχησε στο εργατικό κίνημα της Αργεντινής για πάνω από μισό αιώνα μετά το 1945. Δεν ήταν πάντα έτσι τα πράγματα. Την εποχή της Semana Tragica το 1919 υπήρχαν παντοδύναμα αναρχικά, αναρχοσυνδικαλιστικά και ρεφορμιστικά σοσιαλιστικά ρεύματα, και από τις αρχές της δεκαετίας του '20 μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '40, οι Κομμουνιστές αποτελούσαν σημαντική δύναμη. Αλλά από και και πέρα αυτός που κυριάρχησε ήταν ο Περονισμός. Ο ίδιος ο Περόν ήταν επηρεασμένος από τις "κορπορατιστικές" αντιλήψεις του παλικού φασισμού (πέρασε δυο χρόνια στην Ιταλία του Μουσολίνι και ήταν εξόριστος στην Ισπανία του Φράνκο τη δεκαετία του '60). Αλλά το κίνημα που έκτισε, σίγουρα δεν ήταν φασιστικό. Τα χρόνια 1943-1945 μπόρεσε να έχει απήχηση ταυτόχρονα σε κομμάτια των εργατών, κομμάτια της αστικής τάξης και τμήματα του κρατικού μηχανισμού. Πέτυχε να διοχετεύσει πηγές από τον αγροτικό τομέα προς την οικοδόμηση μιας βιομηχανίας που είχε στόχο μια προστατευμένη εσωτερική αγορά, ενώ ταυτόχρονα έκανε παραχωρήσεις σε πολλά από τα αιτήματα μιας ήδη πολύ μαχητικής εργατικής τάξης. Και, τέλος, μπόρεσε να εμφανίσει αυτή τη διαδικασία σαν αγώνα ολόκληρου του αργεντινικού "έθνους" ενάντια στην παρασιτική "ολιγαρχία" που ήταν "δεμένη" με τον ιμπεριαλισμό. Αυτό του έδωσε τη δυνατότητα να αρπάξει τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία από τα χέρια των παλιών Κομμουνιστών ή Σοσιαλιστών συνδικαλιστών, είτε εξαγοράζοντάς τους, είτε αντικαθιστώντάς τους με δικούς τους ανθρώπους, με την ανοχή των

εργατών.

Αυτή η φόρμουλα είχε ήδη αρχίσει να κάνει πολύ από την πειθώ της την εποχή που οι στρατιωτικοί ανέτρεψαν τον Περόν το 1955, επειδή το βιοτικό επίπεδο των εργατών είχε πάρει τον κατήφορο. Αλλά οι επιθέσεις στις εργατικές οργανώσεις από τις μηπερονικές κυβερνήσεις τα επόμενα 17 χρόνια, την έφεραν πάλι στο προσκήνιο. Η εποχή του Περόν φάνταζε σαν χρυσή εποχή σε σύγκριση με αυτό που ακολούθησε. Και η εικόνα του Περονισμού σαν μια εργατική πολιτική δύναμη ενισχύθηκε από το γεγονός ότι η συνδικαλιστική γραφειοκρατία ήταν το κέντρο του οργανωμένου περονισμού τα 17 χρόνια που το περονιστικό κόμμα ήταν απαγορευμένο. Για τη μεγάλη πλειοψηφία των αργεντινών εργατών, ο Περονισμός εκείνα τα χρόνια ήταν το κίνημα της εργατικής τάξης. Η πλειοψηφία των συγκρούσεων ενάντια σε στρατιωτικές και πολιτικές κυβερνήσεις ήταν μάχες που δόθηκαν με το λάβαρο του Περονισμού.

Παρόλα αυτά, ο Περονισμός παρέμεινε μια διασταχτική συμμαχία στην οποία κυριαρχούσαν οι επιδιώξεις του αργεντινικού καπιταλισμού. Πολιτικά εκπροσωπούσε τη μεσοία αστική τάξη που ήταν ευνοημένη από μια προστατευμένη αγορά, τη γραφειοκρατία που διοικούσε τις νέες μεγάλες κρατικές επιχειρήσεις και τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία. Η ίδια η συνδικαλιστική γραφειοκρατία ήταν εξ αρχής διεφθαρμένη και τα μέλη της διατηρούσαν πάντα επικερδείς διασυνδέσεις με τα άλλα στοιχεία που συναποτελούσαν τον Περονισμό. Αλλά έπρεπε να διασφαλιστεί και τη δική της θέση.

Για δεύτερη φορά ένας πρόεδρος έχει ανατραπεί από τον κόσμο στους δρόμους

Γι' αυτό, η συμπεριφορά της δεν ήταν μόνο γραφειοκρατική. Ήξερε ότι για να έχει τον έλεγχο των εργατών ήταν αναγκασμένη περιοδικά να καλεί σε προσεκτικά οργανωμένες μαχητικές - και συχνά πολύ βίαιες - κινητοποιήσεις. Κατά κάποιο τρόπο έμοιαζε περισσότερο με ένα διεφθαρμένο συνδικάτο των ΗΠΑ, όπως οι Τιμστερς την εποχή του Τζιμ Χόφα, παρά με τη βρετανική TUC [ή την ελληνική ΓΣΕΕ] -εκτός βέβαια από το γεγονός ότι έπαιζε πολύ πιο κεντρικό ρόλο στην αστική πολιτική της χώρας.

Η δεύτερη περίοδος της κυριαρχίας του Περονισμού, μετά το 1973, λίγο έλειψε να τον δικοτομήσει εντελώς σαν πολιτικό κίνημα. Μια καινούργια γενιά φοιτητών και νέων εργατών έδωσε τη δική της επαναστατική ερμηνεία στον Περονισμό, στη διάρκεια της σκληρής καταστολής του δικτάτορα Ογκανιά στα τέλη της δεκαετίας του '60. Είδαν το εθνικισμό του Περόν να ήταν το ίδιο με την Κουβανέζικη Επανάσταση, τον Τσε Γκεβάρα και τον απελευθερωτικό αγώνα του Βιετνάμ. Έτσι, αντιμετώπιζαν τους εργατικούς αγώνες στην Αργεντινή σαν τμήμα ενός εθνικού αγώνα ενάντια στον ιμπεριαλισμό (έτσι κι αν η αστική τάξη της Αργεντινής απολάμβανε από πολύ παλιό την εθνική της ανεξαρτησία και δεν υπήρχαν ούτε αμερικάνικες βάσεις, ούτε έντονη παρουσία ξένου κεφάλαιου στη χώρα). Αυτό, οδήγησε την αριστερή ένοπλη πτέρυγα της περονιστικής νεολαίας, τους Μοντενέρος, να υποστη-

ρίξουν ενεργά τις απεργίες, τις καταλήψεις και τις συγκρούσεις με τις δυνάμεις του κράτους. Αλλά από τη στιγμή που ο Περονισμός επανήλθε στην εξουσία, οι αστικές δυνάμεις μέσα του και οι πολιτικές δυνάμεις που συνδέονταν μαζί τους, ξεκίνησαν την καταστολή των εργατών και της αριστεράς. Το 1974-75, ο Λοπέζ Βέγκα, το δεξί χέρι της Ιζαμπέλας Περόν, οργάνωσε ένοπλες συμμορίες (τις AAA, Αντι-Κομμουνιστική Συμμαχία) για να δολοφονεί συνδικαλιστές και αριστερούς, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που επισήμως τουλάχιστον ανήκαν στις τάξεις του Περονισμού. Η συνδικαλιστική γραφειοκρατία βρέθηκε παγιδευμένη. Από τη μια έπρεπε να εγκριμάζει τις επιθέσεις στην αριστερά, από την άλλη δεν έπρεπε να χάσει τον έλεγχο πάνω στην εργατική τάξη. Για να ισορροπήσει αναγκάστηκε να καλέσει διάφορες μαχητικές κινητοποιήσεις, όπως την πρώτη γενική απεργία ενάντια σε μια περονική κυβέρνηση το 1975.

Η κρίση που ξέσπασε μέσα στις τάξεις του Περονισμού, επέτρεψε σε άλλες πολιτικές δυνάμεις ν' αρχίσουν να έχουν κάποια επιρροή. Ρεύματα που ονομάζονταν ταξικά και απευθύνονταν στην εργατική τάξη και όχι σε κάποια συμμαχία με τους "πατριώτες εργοδότες", βρήκαν μια σχετική ανταπόκριση στους εργάτες των "νέων" βιομηχανιών, όπως αυτών στην Κόρντοβα. Οι Μασόικοι απέκτησαν επιρροή σε μερικά συνδικάτα. Μια Τροτσικιστική οργάνω-

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ εξέγερση στην κόψη της παγκόσμιας κρίσης

νωση που είχε κάνει εισοδιασμό στον Περονισμό, αποχώρησε παίρνοντας μαζί της μερικές χιλιάδες μέλη. Λίγο μετά διασπάστηκε κι αυτή σε μια γκεβαρική πτέρυγα (το PRT/ERP) και σε ένα αντίπαλο κόμμα, το PST, που είχε προσανατολισμό τη δουλειά στα συνδικάτα. ⁵ Αλλά η επιρροή του Περονισμού εξακολουθούσε να κυριαρχεί. Αυτό συνέβαινε γιατί ο Περονισμός ήταν η βασική μορφή του αργεντινικού ρεφορμισμού, έστω κι αν ήταν ένας ρεφορμισμός μάλλον διαφορετικός από την ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία. Οι εργάτες που δεν είχαν την αυτοπεποίθηση να ξεσηκωθούν και να νικήσουν τον καπιταλισμό, έτρεφαν ελπίδες ότι οι περονιστές θα πετύχαιναν έστω και λίγες βελτιώσεις γι' αυτούς μέσα στα πλαίσια του υπάρχοντος συστήματος. Η νομιμοφροσύνη τους προς τον Περονισμό δεν υπήρχε περίπτωση να σταματήσει μέχρι να βρουν μια επαναστατική πολιτική δύναμη που θα τους οδηγούσε τουλάχιστον σε κάποιες νίκες. Από εδώ προκύπτει και το φαινομενικά παράδοξο γεγονός ότι οι ήττες που οφείλονται στην περονιστική ηγεσία έκαναν τους εργάτες να χάνουν την αυτοπεποίθησή τους και έτσι να εξακολουθούν να στηρίζονται στον Περονισμό.

Η επίθεση στην αριστερά οφέλησε την περονιστική γραφειοκρατία μετά το πραξικόπημα του 1976. Η μοχητικότητα της βάσης κυριολεκτικά εξαλείφθηκε - υπολογίζεται ότι 10.000 από τους 100.000 εκλεγμένους συνδικαλιστές της βάσης δολοφονήθηκαν στη διάρκεια της στρατιωτικής χούντας. Η γραφειοκρατία παρέ-

μεινε λιγότερο ή περισσότερο άθικτη, διατηρώντας επαφές με τους στρατηγούς, και προκειμένου να διατηρήσει την επαφή της με τη δυσαρέσκεια της βάσης κάλεσε μερικές 24ωρες γενικές απεργίες.

Μετά την πτώση της χούντας, η αντιπολίτευση κέρδισε τις εκλογές σε μερικά συνδικάτα, αλλά η επιρροή των ιδεών του Περονισμού ήταν αρκετά ισχυρή στην εργατική τάξη ακόμα και στο τέλος της δεκαετίας του '80, τόσο ώστε η εκλογή του Μενέμ το 1989 να θεωρηθεί μεγάλη νίκη για το εργατικό κίνημα. Μια μελέτη της ταξικής πάλης στα ναυπηγεία του Μπουένος Αϊρες, περιγράφει:

Εκείνη τη στιγμή, η τεράστια πλειοψηφία των εργατών πίστευε ότι ο Περονισμός στην κυβέρνηση θα σήμαινε την επιστροφή στην εποχή που οι εργάτες έπαιρναν το 47% του εθνικού εισοδήματος και είχαν μια δουλειά κι ένα μισθό που μπορούσαν να ζήσουν... Στα ναυπηγεία, ακόμα και τα πιο μαχητικά κομμάτια εξακολουθούσαν να έχουν αυταπάτες για τα αστικά κόμματα, τη συνδικαλιστική ιεραρχία, τους νόμους και τη δικαιοσύνη των αφεντικών.

Αυτές οι αυταπάτες επέτρεψαν στον Μενέμ και τον Καβάγιο να προωθήσουν τις ιδιωτικοποιήσεις και την αναδιάρθρωση χωρίς να συναντήσουν ιδιαίτερη συντονισμένη αντίσταση. Υπήρξαν εκρήξεις με απεργίες και καταλήψεις ενάντια στα κλεισίματα εργοστασίων και τις απολύσεις. Αλλά ήταν απομονωμένες εκρήξεις, κι ακολουθούσε η ήττα και η απογοήτευση. Συνεχώς υπήρχε πίεση

Συνέλευση των *riqueteros*

στους εργάτες να δουλεύουν σκληρότερα, έχοντας από πάνω τους διευθυντές να απειλούν ότι αν δεν το κάνουν θα κλείσει το εργοστάσιο. Σε αυτές τις συνθήκες το καρρότο της αποζημίωσης για την απόλυση είχε τα ίδια αποτελέσματα όπως για παράδειγμα στη Βρετανία τη δεκαετία του '80. Πολλοί εργάτες που δεν έβλεπαν πώς θα μπορούσαν να κρατήσουν ανοικτό το εργοστάσιο με συλλογική αντίσταση, κατέληξαν να πάρουν το δωράκι της αποζημίωσης. Έτσι, στο μαχητικό ναυπηγείο Astilleros de Rio Santiago χιλιάδες εργάτες αποδέχθηκαν την "εθελούσια έξοδο" το 1981. Ένας από τους ακτιβιστές παραδέχθηκε: "Η εθελούσια έξοδος ήταν ένας πειρασμός για τον καθένα μας, συμπεριλαμβανομένου κι εμένα". Ο μάρξιστής ιστορικός του εργατικού κινήματος της Αργεντινής, Πάμπλο Πότσι, γράφει: "Μη μπορώντας να βρουν αλλού δουλειά, οι απολυμένοι εργάτες άνοιξαν μικροεπιχειρήσεις, όπως περίπου για εφημερίδες ή μπακάλικα και μανάβικα. Για παράδειγμα, ανάμεσα στο 1988 και το 1994, ο αριθμός των ταξί στο Μπουένος Αϊρες αυξήθηκε από 36.000 σε 55.000".⁶

Όσοι εργάτες συνέχισαν να έχουν δουλειά, εξαρτιόντουσαν όλο και περισσότερο από την ισχυρή προστασία που τους έδινε η κάρτα μέλους του συνδικάτου. Αλλά επειδή τους έλειπε η αυτοπεποίθηση να πάρουν τους αγώνες στα χέρια τους, αυτό σήμαινε ότι εξαρτιόντουσαν όλο και πιο πολύ από τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία. Ακόμα και όταν έφθανε η ώρα της απόλυσης, ήταν καλύτερα να έφευγαν με τους κακούς όρους που θα παζάρευαν οι συνδικαλιστές γραφειοκράτες, παρά με τους εντελώς απεχθείς όρους που θα έβαζε το αφεντικό χωρίς κανένα παζάρι. Κομμίσια της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας ένοιωθαν αναγκασμένα να αποστασιοποιηθούν από την κυβέρνηση και έφτασαν στο σημείο να διασπαστούν από την CGT. Αλλά, στην πράξη αυτό δεν σήμαινε ότι έμπαιναν επικεφαλής και οργάνωναν τους αγώνες.

Ακόμα και όταν τελικά έσπασαν οι αυταπάτες των εργατών για τον Μενέμ στα μέσα της δεκαετίας του '90, πολλοί ήταν εκείνοι που είχαν ψευδαισθήσεις για τον πρώην αντιπρόεδρο Ντουάλντε, που ήταν τώρα κυβερνήτης του Μπουένος Αϊρες. Χρησιμοποίησε τη θέση του για να διαφοροποιηθεί από την κεντρική κυβέρνηση και με αυτό τον τρόπο για παράδειγμα, δημιούργησε αυταπάτες στην συντριπτική πλειψηφία των εργατών στα ναυπηγεία.

Εκείνη την εποχή, ο Ντουάλντε προσπαθούσε επίσης να οικοδομήσει το δικό του περονιστικό πολιτικό μηχανισμό και εκτός συνδικάτων, με ένα "δίκτυο στις γειτονίες που στηριζόταν στις *manzanas* (γυναίκες που ήταν υπεύθυνες για ένα ολόκληρο μπλοκ κατοικιών). Αυτές οι γυναίκες έπαιζαν το ρόλο του συνδικαλικού κρίκου με την τοπική εξουσία για βοήθεια και για πολιτικά ρουσφέτια... Αποτελούσαν ένα όργανο ελέγχου αλλά και πολιτικής

κινήτοποίησης".⁷ Ακόμα και στις πρόσφατες κινήτοποιήσεις, τα ρεπορτάζ αναφέρουν ότι ο Ντουάλντε είχε αρκετή επιρροή σε μερικά από τα φτωχότερα μέρη της πόλης, ώστε να πληρώνει ομάδες "λούμπεν" που οργάνωναν "διαδηλώσεις" για χάρη του, στην αρχή ενάντια στον Ντε Λα Ρούα και μετά ενάντια στην αριστερά.

Η μικρή εμπειρία της δεκαετίας του '90 ταρεκούνησε πραγματικά τον έλεγχο του Περονισμού πάνω στην οργανωμένη εργατική τάξη. Στο τέλος της δεκαετίας υπήρχαν τρεις ανταγωνιστικές συνδικαλιστικές ομοσπονδίες - η επίσημη CGT, σταθερά στο χέριο των παλιών γραφειοκρατιών, η CGT-combatiente (μαχητική), που διέφερε λίγο από τον επίσημο Περονισμό και η CTA που τουλάχιστον στα λόγια έκλινε προς την αριστερά. Αλλά οι μέθοδοι των ανταγωνιστικών ομοσπονδιών δεν ήταν και πολύ διαφορετικές από αυτές της "επίσημης" CGT. Καλούσαν που και που απεργίες για να βάλουν πιέσεις στους εργοδότες και την κυβέρνηση, αλλά δεν έκαναν τίποτα για να οργάνωσουν πραγματικούς και διαρκείς αγώνες κινήτοποιώντας τα απλά μέλη τους. Το 1997, η CTA μπόρεσε να κινήτοποιήσει το 40% των εργατών της χώρας σε μια γενική απεργία, δημιουργώντας μια εκρηκτική ατμόσφαιρα που δεν απείχε πολύ από το να αναγκάσει την "επίσημη" CGT να καλέσει κι αυτή απεργία ενάντια στον Μενέμ. Αλλά οι ηγέτες της CTA έδαν όλη την κινήτοποίηση μόνο σαν άσκηση πίεσης ενάντια στην κυβέρνηση και συμμετείχαν στην εκλογική εκστρατεία του αστικού συνασπισμού *Frepaso*.

Τα όρια και των τριών ομοσπονδιών φάνηκαν στις κινήτοποιήσεις του περασμένου Δεκέμβρη. Υπήρχε γενική απεργία στις 13 Δεκέμβρη. Αλλά τα συνδικάτα δεν προχώρησαν σε καμιά ουσιαστική δράση μετά από αυτό και έτσι η οργανωμένη εργατική τάξη, απλά δεν ήταν παρούσα στα γεγονότα της 19 και 20 Δεκέμβρη. Μόνο όταν η κυβέρνηση βρισκόταν στα τελευταία της το βράδυ της 20 Δεκέμβρη, η CTA ανακοίνωσε κάλεσμα για γενική απεργία την επόμενη μέρα - μια απεργία που αναστάλθηκε την τελευταία στιγμή όταν κατέρρευσε η κυβέρνηση. Τις μέρες που ακολούθησαν, αντί να μπουν επικεφαλής της αντικυβερνητικής διάθεσης που κυριαρχούσε στην τεράστια πλειοψηφία του πληθυσμού, οι ηγέτες της CGT συναντήθηκαν με τον Ροδρίγκεζ Σάα και τον ανακήρυξαν σαν "Περονιστή της παλιάς φρουράς". Από τότε, η CTA έχει υποστηρίξει πολλές διαδηλώσεις και το ίδιο έχουν κάνει και αρκετά τοπικά συνδικάτα. Αλλά οι δυο κύριες ομοσπονδίες εξακολουθούν να αποστασιοποιούνται από τις διαδηλώσεις, προσπαθώντας, πολύ προσεκτικά είναι αλήθεια, να κρατήσουν μακριά τα εκατομμύρια των εργατών που ακόμα δεν έχουν χάσει τις δουλειές τους, από το κίνημα που σαρώνει τους δρόμους και τις γειτονίες.

Μια πικρή δεκαετία

Η εξέγερση ήταν αυθόρμητη. Θα ήταν γελοίο να ισχυριστεί κανείς κάτι διαφορετικό. ⁸ Ομως αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπήρχαν ρεύματα αντίστασης που της προετοίμασαν το δρόμο. Οι σκληροί αγώνες των εργατών ενάντια στις απολύσεις στη δεκαετία του '90 μπορεί να κατέληξαν σε ήττες, αλλά κράτησαν ζωντανό το πνεύμο της αντίστασης απέναντι στο οποίο αναγκάστηκαν να κάνουν κατά καιρούς υποχωρήσεις ακόμα και οι υπερροπικοί νεοφιλελεύθεροι στην κυβέρνηση του Μένεμ. Οι 24ωρες απεργίες που κήρυξε η συνδικαλιστική γραφειοκρατία είχαν συνήθως ένα τελετουργικό χαρακτήρα, χωρίς απεργιακές φρουρές και διαδηλώσεις. Ομως παρέλυαν μεγάλα κομμάτια της οικονομίας, δείχνοντας ότι υπάρχει μια δύναμη που μπορεί να παραλύσει τη χώρα. Επίσης ανάγκασαν τους νεο-φιλελεύθερους να κάνουν μερικές υποχωρήσεις (για παράδειγμα, ο Καβάγιο παραιτήθηκε το 1996 όταν προσπάθησε να περικόψει οικογενειακά επιδόματα και μισθούς). Όσοι μηδενίζουν αυτές τις απεργίες αδυνατούν να καταλάβουν το απλό γεγονός ότι παρά τον παθητικό τους χαρακτήρα αυτές οι απεργίες απέδειξαν τη δύναμη των εργατών. ⁹ Παρόλληλα με αυτές τις "παλιού στυλ" μορφές αγώνα άρχισαν να γεννιούνται νέες μορφές. Ήδη, με την οικονομική κρίση του 1989 ξέσπασαν οι πρώτες αυθόρμητες ταραχές.

Εκείνη τη χρονιά οι κάτοικοι της επαρχίας Τσουμπούτ στην Παταγωνία βγήκαν στους δρόμους για μια βδομάδα αποιώντας να φύγει ο τοπικός κυβερνήτης. Αργότερα την ίδια χρονιά, τον Ιούνιο, χιλιάδες κάτοικοι του Μπουένος Αίρες και του Ροσάριο ξεσηκώθηκαν λεηλατώντας σούπερ-μάρκετ και μπακάλικα. Τα επόμενα χρόνια το ίδιο έγινε σε πολλές γεπονιές και πόλεις σε όλη τη χώρα. Τα 1993 αυτά τα ξεσπάσματα είχαν γίνει πιο βίαια. Οι διαδηλωτές επιτίθονταν -καίγοντας- κυβερνητικά κτίρια στην επαρχία του Δυτικού Σαντιάγκο, ντελ Εστέρο, κρθώς και στο Χουικούι, Λα Ρίοσα, Τσάκο, Τουκουμάν και Κοριέντες. Το κύριο χαρακτηριστικό αυτών των κινητοποιήσεων ήταν ότι ξεσπούσαν απρόσμενα, σπάνια διαρκούσαν πάνω από μία μέρα, και δεν άφηναν πίσω τους καμιά εμφανή μορφή οργάνωσης. Εμοιαζαν περισσότερο σαν κάθαρση από τον συσσωρευμένο θυμό και απόγνωση παρά με μια νέα μορφή αγώνα. Ήταν εύκολο να τεθούν υπό έλεγχο παρόλο που ήταν βίαιες και επίμονες. Η κυβέρνηση προσπάθησε να τις αγνοήσει και όταν δεν τα κατάφερε απαντούσε πολλές φορές με την καταστολή. Στο πρώτο μισό της δεκαετίας του '90 αυτές οι τοπικές μισο-εξεγέρσεις ήταν σύντομες και απομονωμένες η μια από την άλλη. Δεν γέννησαν μόνιμες μορφές οργάνωσης. Αυτό άρχισε να αλλάζει από το 1996. Χαρακτηριστικοί αυτής της νέας εξέλιξης ήταν μια σειρά αγώνες στην επαρχία Νεουκέν στην Παταγωνία.

Η Κούτραλ Κο και η Πλάθα Χουίνκούλ είναι δυο πόλεις στην επαρχία Νεουκέν της Παταγωνίας με περίπου 55.000 κατοίκους... Ανάμεσα στο 1994 και 1995 η ΥΡΦ (η κρατική εταιρία πετρελαίου) ιδιωτικοποιήθηκε και το 80% των υπαλλήλων της έχασε τη δου-

λειά του. Το 1996 η ανεργία στις δυο αυτές πόλεις έφτανε το 35,7% και 23.500 άνθρωποι βρισκονταν κάτω από το επίσημο όριο της φτώχειας. Τον Ιούνιο του 1996 όταν ο κυβερνήτης δεν κατάφερε να υπογράψει μια συμφωνία με μια καναδική εταιρία για την κατασκευή εργοστασίου λιπασμάτων, ο πληθυσμός βγήκε στους δρόμους. Οι τοπικοί μαγαζάτορες έκλεισαν τα καταστήματά τους ενώ υψώθηκαν οδοφράγματα που τα υπεράσπιζαν 5.000 άνθρωποι. Αυτοί οι άνθρωποι, έγιναν γνωστοί σαν 'πικετέρος'. Οι δυνάμεις ασφαλείας πολιορκήσαν τον κόσμο που είχε οχυρωθεί. ¹⁰ Ο κυβερνήτης της επαρχίας κατάφερε μετά από μια βδομάδα να σταματήσει την αναταραχή υποσχόμενος ότι θα δώσει επιδοτήσεις στις πιο φτωχές οικογένειες και θα διαπραγματευθεί με μια αντιπροσωπεία των κατοίκων της πόλης. Ομως εννιά μήνες μετά οι κινητοποιήσεις ξαναφούντωσαν, στη διάρκεια μιας απεργίας εκπαιδευτικών ενόπτιο σε απολύσεις και περικοπές στους μισθούς. Μπλόκα στήθηκαν σε όλους τους κοντινούς μεγάλους δρόμους και νεολαίοι οπλισμένοι με ρόπαλο και αλυσίδες συγκρούστηκαν με την αστυνομία που δολοφόνησε μια γυναίκα. Παρόμοιες κινητοποιήσεις και συγκρούσεις ξέσπασαν την ίδια περίοδο στο Ταρταγκάλ και στο Χουικούι στο βορειοδυτικό της χώρας, και στο Λα Πλάτα και Μπουένος Αίρες κοντά στην ακτή: "Οι εθνικές οδοί αποκλείστηκαν από ομάδες διαδηλωτών, οι φοιτητές κατέβηκαν σε διαδηλώσεις και συγκρούστηκαν με την αστυνομία, οι εργάτες και οι αγρότες κατέβηκαν σε απεργία. Αυτές οι εξεγέρσεις είχαν μια μεγάλη επίδραση στη λαϊκή φαντασία... Κάθε νέα σύγκρουση πυροδοτούσε και άλλες." Το πιο σημαντικό είναι ότι γεννήθηκαν νέες μορφές οργάνωσης. Διευθύνονταν από λαϊκές συνελεύσεις στις οποίες μπορούσαν να πάρουν μέρος όλοι όσοι συμμετείχαν στον αγώνα. Ήταν κάτι πολύ διαφορετικό από την γραφειοκρατική ιεραρχία που χαρακτηρίζει και τις τρεις συνδικαλιστικές συνομοσπονδίες.

Το 1997-98 αυτοί οι αγώνες γνώρισαν μια ύφεση καθώς ο κόσμος περίμενε τις εκλογές για να δει κάποια βελτίωση στην κατάσταση του. Αλλά η διάψευση αυτών των ελπίδων πυροδότησε νέους αγώνες σε ακόμα μεγαλύτερη κλίμακα. Μεγάλα κινήματα ξέσπασαν σε πόλεις όπως το Νεουκέν, Χενεράλ Μοσκόφι, Λα Εσπεράντζα, Χουικούι, Τσιπολέτι, Οράν, Μπαχία Μπλάνκα, Κομοντόρο, Ριβαντάβια. Στο Ταρταγκάλ, κοντά στη Σάλτα, ψηλά στα βορειοδυτικά, ο κόσμος επιτέθηκε στο αστυνομικό τμήμα. Στο δεύτερο εξάμηνο του 2000 το κίνημα των ανέργων διασταυρώθηκε για πρώτη φορά με το εργατικό κίνημα. Στο Ματόνζα, προάστιο του Μπουένος Αίρες, με 2 εκατομμύρια πληθυσμό και την υψηλότερη συγκέντρωση βιομηχανίας στον κόσμο στη δεκαετία του '70, 1.000 "πικετέρος" έκλεισαν για μια βδομάδα μια κεντρική λεωφόρο. Στο Ταρταγκάλ ένα δεύτερο κύμα κινητοποιήσεων έφερε τους άνεργους δίπλα στους εργαζόμενους στις συγκοινωνίες που έκλεισαν τους δρόμους. Όταν η αστυνομία πυροβόλησε και σκότωσε έναν διαδηλωτή, ο κόσμος κατέλαβε το τμήμα, πήρε τους α-

στυνομικούς ομήρους αφαιρώντας τους και τα όπλα.

Τα διαφορετικά κινήματα βρέθηκαν ξανά μαζί τον Μάρτη του 2001 στη διάρκεια ενός μεγάλου κύματος αγώνων που οδήγησε στην παραίτηση του Λοπέζ Μέρφου και την αντικατάστασή του από τον Καβάγιο. Η ανακοίνωση για σκληρές περικοπές στις δαπάνες για την παιδεία προκάλεσε ένα κύμα κινητοποιήσεων ανάμεσα στους φοιτητές (αν και ηγετικό ρόλο σ' αυτό εξακολούθησε να παίζει η παράταξη του κυβερνητικού Ριζοσπαστικού Κόμματος) μια 48ωρη απεργία των εκπαιδευτικών, μια διαδήλωση ανέργων στο Μπιουένος Αίρες και μετά μια 24ωρη γενική απεργία που κήρυξαν από κοινού και οι τρεις συνμοσπονδίες. "Οι απεργίες, οι καταλήψεις σχολών, η γενική διασάλευση δημιούργησε μια πολύ διαφορετική ατμόσφαιρα" σχολίαζε ο Πασκουίνι Ντουμάν στην καθημερινή εφημερίδα Pagina 12, "Οι διάφορες οικονομικές επιλογές έπρεπε να πάρουν υπόψη ένα βασικό γεγονός -η κοινωνία είχε πει 'Αρκετά!'. Για πρώτη φορά μετά από καιρό οι πολιτικοί πιο πολύ από την αγορά φοβούνταν την ανυπακοή των πολιτών".

Το κίνημα των ανέργων συνέχισε να μεγαλώνει από τον Μάρτη μέχρι τον Αύγουστο του 2001. Πραγματοποιήθηκαν δυο πανεθνικές συνδιασκέψεις του κινήματος των πικετέρος, και έκλεισαν 300 εθνικές οδούς με τη συμμετοχή δεκάδων χιλιάδων. Πέντε "πικετέρος" σκοτώθηκαν σε συγκρούσεις με την αστυνομία. Ο αργεντίνος μαρξιστής Ρομπέρτο Σάντς, τόνισε πολύ σωστό αναλύοντας την κρίση του Μάρτη: "Μπορούμε να πούμε ότι έχει ξεκινήσει ένας νέος κύκλος αγώνων που έχουν πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά από τους αγώνες της περασμένης δεκαετίας... Όλα είναι υπό

αμφισβήτηση. Μια κατάσταση γενικευμένης συζήτησης επικρατεί στον πληθυσμό... Μια νέα πρωτοπορία αναπτύσσεται μέσα από τα λαϊκά στρώματα που έχει αρχίσει να αποκτάει κάποια ξεχωριστά γνωρίσματα, κυρίως στο κίνημα των ανέργων αλλά και σε κομμάτια που έχουν δουλιά. Τα νέα κινήματα κατά κανόνα αναπτύσσονται έξω από τις παλιές παραδοσιακές συνδικαλιστικές οργανώσεις, με άμεση δημοκρατία από τα κάτω και νέους ηγέτες." "

Ήδη, λοιπόν, από τον Μάρτη οι νέες μορφές αγώνα και οργάνωσης αποδείκνυαν ότι μπορούσαν να ταρακουνήσουν την κοινωνία από τα θεμέλιά της σε μια περίοδο που η άρχουσα τάξη διχαζόταν όλο και περισσότερο για το πώς θα αντιμετώπιζε την έντονη νομισματική κρίση της αργεντίνικης οικονομίας και του κράτους. Γι' αυτό είχαν δίκιο όσοι στη μαρξιστική αριστερά θεωρούσαν ότι η δυναμική της περιόδου είναι επαναστατική ("προ-επαναστατική κατάσταση"). Παρόλα αυτά κάτι τέτοιο δεν σημαίνει ότι η συνείδηση αυτών που ηγούνταν στα κινήματα ήταν αυτόματα, ή έστω γενικά, επαναστατική. Οι διαφορετικοί άνθρωποι που μπήκαν σε αυτούς τους αγώνες κουβαλούσαν και διαφορετικές ιδέες για το πώς θα παλέψουν αλλά και για το τι περιμένουν σαν αποτέλεσμα. Αυτό φάνηκε στους πρώτους αγώνες στην επαρχία Νεουκέν. Οι μαχητικοί νέοι που συγκρούστηκαν με την αστυνομία ένωσαν πίκρα και οργή όταν η τοπική ηγεσία συμφώνησε σε ένα συμβιβασμό με τον κυβερνήτη που πρόσφερε λίγες θέσεις εργασίας και κάποια επιδόματα για τους πολύ φτωχούς. Οι ίδιες διαφωνίες εκδηλώθηκαν και στη διάρκεια του μεγάλου κινήματος στο Ματάντζα. Η ηγεσία συμφώνησε να κλείσει το μπλόκο μετά α-

6.000 αντιπρόσωποι από 80 τοπικές συνελεύσεις συναντήθηκαν στο «Πάρκο της Εκατονταετίας» του Μπιουένος Αίρες

πό μιο βδομάδα με αγτάλλαγμα ένα "σχέδιο απασχόλησης" που πρόβλεπε 7.500 θέσεις εργασίας σε δημόσια έργα, τη στιγμή που οι άνεργοι στην περιοχή ανέρχονταν σε εκατοντάδες χιλιάδες. Μια μειοψηφία δεν έμεινε καθόλου ικανοποιημένη από αυτή την συμφωνία αλλά δεν είχε την αυτοπεποίθηση να αμφισβητήσει την τοπική ηγεσία.

Η ανεργία δεν εμποδίζει τους ανθρώπους να αναζητούν λύσεις μέσα στα όρια που βάζει το σύστημα. Αυτό που παρακίνησε τους περισσότερους ανθρώπους να εμπλακούν στο κίνημα ήταν η επιθυμία να βρουν άμεσες λύσεις για μια απελπιστική κατάσταση. Ετσι, ρεύματα μέσα στους "πικετέρος" έτειναν πιο πολύ να βλέπουν σαν στόχο την άσκηση πίεσης στην κυβέρνηση για μικροβελτιώσεις, όπως τα "σχέδια απασχόλησης", παρά τη μακρινή προοπτική της κοινωνικής επανάστασης. Αυτό ίσχυε για παράδειγμα για τις δυνάμεις που οργάνωσαν τους αγώνες στο Ματάνζα, το συνδικάτο MTA και το Corriente Clasista y Combativa (Ταξικό Αγωνιστικό-Φρέμμα). Αυτές οι απόψεις ήταν πλειοψηφικές και στις εθνικές συνδιασκέψεις των "πικετέρος" το καλοκαίρι του 2001. Ομως, με το να ζητάς απλά "σχέδια απασχόλησης" μπορείς να καταλήξεις να διευκολύνεις την κυβέρνηση. Να δίνει δηλαδή υποσχέσεις για τέτοια σχέδια και μετά να τις ξεχάσει μόλις σταματήσουν οι κινητοποιήσεις. Ακόμα, η κυβέρνηση μπορεί να ελπίζει ότι η πραγματοποίηση τέτοιων σχεδίων μπορεί να τραβήξει κάποιους από τους άνεργους ακτιβιστές στα πελατειακά της δίκτυα. Οπως επισημαίνει μια κριτική άποψη: "Οι πολιτικές πελατειακές σχέσεις που αναπτύσσονται γύρω από τον μίζερο μισθό που δίνεται για τον καθαρισμό του γκαζόν ή για το βάψιμο... ευνοεί περισσότερο τους παράγοντες των πολιτικών κομμάτων που διαπραγματεύονται με τη φτώχεια και την πείνα των ανέργων". Αυτές οι τάσεις δείχνουν ότι είναι λάθος να εξιδανικεύεται το κίνημα των ανέργων σαν "γνήσια επαναστατικό" σε αντίθεση με τους εργάτες που βρίσκονται στους χώρους δουλειάς.

Τα ΜΜΕ και τα μεγάλα κόμματα μπορεί να έσπειραν προκαταλήψεις για τους άνεργους ανάμεσα σε αυτούς που διστηρούσαν τις δουλιές τους, κατηγορώντας τους για τεμπέληδες που δεν ήθελαν να δουλέψουν. Ομως τα κινήματα του 2000-2001 απέδειξαν τη δυνατότητα να συνδεθούν οι άνεργοι με τους εργάτες. Για παράδειγμα, στο Ματάνζα απόλυμένοι εργάτες από ένα μεγάλο ψυγείο και πρώην συνδικαλιστές έπαιξαν κεντρικό ρόλο στην οργάνωση των κινητοποιήσεων. Εργάτες από μεγάλους χώρους δου-

λειάς έστειλαν αντιπροσωπείες για να στηρίξουν το μπλόκο.

Παρά την έκταση των αγώνων πέσει, ούτε οι άνεργοι ούτε τα τμήματα της εργατικής τάξης που διατηρούσαν τις δουλιές τους, σπαλλάχτηκαν από την ιδέα ότι με κάποιο τρόπο τα αιτήματά τους μπορούν να ικανοποιηθούν μέσα στο υπάρχον σύστημα. Εχοντας διαμορφωθεί μέσα σ' αυτό το σύστημα και χωρίς να γνωρίζουν κανένα άλλο συνέχιζαν να το παίρνουν σαν δεδομένο, παρόλο που την ίδια στιγμή οι αγώνες τους ερχόταν σε μετωπική αντίθεση με τις ανάγκες του συστήματος. Για να το πούμε διαφορετικά, άλλα ήταν αυτά που επιζητούσαν στην πράξη και άλλα αυτά που, με τους όρους των παλιών ιδεών, ακόμα υπήρχαν στα μυαλά τους. Αυτή η "αντιφατική συνείδηση" -για να χρησιμοποιήσουμε τον όρο του Γκράμσι- ενθάρυνε μια τάση προς το ρεφορμισμό. Φυσιολογικά, φαίνεται ότι καθώς οι αγώνες συσσωρεύονταν αναπτύσσονταν νέες-μορφές αριστερού ρεφορμισμού. Ετσι για παράδειγμα οι δημοσκοπήσεις έδειχναν αυξημένη δημοτικότητα για την Ελίζα Καριό, μια βουλευτίνα του Ριζοσπαστικού Κόμματος που πέρασε στην αντιπολίτευση ενάντια στην κυβέρνηση Ντε Λα Ρούα. Ακόμα και μαχητικές οργανώσεις που συμμετείχαν στο κίνημα των "πικετέρος" εξακολουθούσαν να στηρίζουν την προοπτική τους σε μια συμμαχία με τα υποτιθέμενα αντι-νεοφιλελεύθερα τμήματα του "εθνικού", "παραγωγικού" κεφάλαιου.

Η τάση για αναζήτηση ρεφορμιστικών προοπτικών δεν εξαφανίζεται, παρά τις επιτυχίες του μαζικού κινήματος στους δρόμους. Αυτοί που ήταν μαχητικοί στο παρελθόν τείνουν να κινούνται προς τ' αριστερά μέχρι που αρχίζουν να αποδεσμεύονται από τις παλιές ρεφορμιστικές αντιλήψεις. Ομως εκατομμύρια ανθρώπων μπαίνουν στη δράση για πρώτη φορά και αρχικά τείνουν να ταυτίζονται με πιο γνωστές πολιτικές φιγούρες που μοιάζουν ριζοσπαστικές χωρίς να είναι "μη-ρεαλιστικά" επαναστατικές. Στη Ρώσικη Επανάσταση του 1917, η συντριπτική πλειοψηφία των σοβιέτ μετά την επανάσταση του Φλεβάρη υποστήριξε την Προσωρινή Κυβέρνηση. Στην Γερμανική Επανάσταση του 1918-19 η μεγάλη πλειοψηφία των εργατών και των στρατιωτών έδωσε αρχικά την εμπιστοσύνη τους στους Σοσιαλδημοκράτες, και όχι στον Σπάρτακο της Ρόζας Λούξεμπουργκ και του Καρλ Λήμπνεκτ. Στην Πορτογαλική Επανάσταση του 1974-75 η μάζα των εργατών κοίταζε προς το Κομμουνιστικό Κόμμα ή προς το ακόμα πιο ρεφορμιστικό Σοσιαλιστικό Κόμμα και μόνο μια μικρή μειοψηφία προς την επαναστατική αριστερά.

Η επαναστατική αριστερά

Ο Τζέιμς Πέτρος, σε ένα πολύ γνωστό άρθρο του, ισχυρίζεται ότι η επαναστατική αριστερά ήταν εξαφανισμένη στα γεγονότα της 19-20 Δεκεμβρίου.¹² Ευτυχώς, αυτός ο ισχυρισμός δεν είναι απόλυτα αληθινός. Κομμάτια της επαναστατικής αριστεράς έδωσαν το παρόν¹³ και από τότε έχουν ριχτεί στην προσπάθεια να οργανώσουν και να επηρεάσουν τις λαϊκές επιτροπές.¹⁴ Αυτό που παρόλα αυτά ισχύει, είναι πως η αργεντινική άκρα αριστερά είναι μικρή σε μέγεθος, πολυδιασπασμένη σε διάφορες ομάδες και δεν είναι σε θέση να επηρεάσει μια αυθόρμητη λαϊκή εξέγερση.

Η αριστερά δεν ήταν πάντα τόσο αδύνατη. Στο τέλος της δεκαετίας του '80 ήταν ακόμα μια υπαρκτή δύναμη, παρόλο που η κατστολή της κούντας είχε χτυπήσει δυσανάλογα τους ακτιβιστές της, δολοφονώντας ένα μεγάλο αριθμό και αναγκάζοντας πολλούς άλλους σε εξορία. Η τροτσκιστική οργάνωση MAS-Κίνηση για το Σοσιαλισμό- (ιδρύθηκε το 1983 με την ενοποίηση του παλιού PST με άλλες σοσιαλιστικές ομάδες) είχε πολλές χιλιάδες μέλη και μια άλλη οργάνωση, το Partido Obrero -Εργατικό Κόμμα- ήταν επίσης πολυάριθμη. Όμως τα χρόνια της ήττας για το εργατικό κίνημα είχαν αρχίσει στο τέλος της δεκαετίας του '80 να έχουν το κόστος τους. Η γενική κατεύθυνση δεν ήταν διαφορετική από αυτή της πλειοψηφίας της ευρωπαϊκής αριστεράς. Ο Πάμπλο Πότσι γράφει: "Παρόλο που (η οργανωμένη αριστερά) γνώρισε σημαντική ανάπτυξη ανάμεσα στο 1983 και το 1986 είχε δεχτεί πλήγματα από την κατστολή ανάμεσα στο 1976-1983 και μετά από την κατάρρευση της ΕΣΣΔ και τη γενικότερη διεθνή κατάσταση... Η ξαφνική εξαφάνιση της ΕΣΣΔ έσπειρε την απογοήτευση σε πολλούς ακτιβιστές ακόμα και σε αυτούς που-παραδοσιακά έκαναν κριτική στον σταλινισμό... Επίσης για πολλούς ανθρώπους σήμαινε ότι ο σοσιαλισμός δεν είναι πια επίκαιρος -αν ήταν ποτέ. Αυτό άνοιξε το δρόμο για πολλές μεταρρυθμιστικές τάσεις, ανάμεσα τους πολλές σοσιαλδημοκρατικές εκδοχές. Ο δρόμος για τον σοσιαλισμό ξαφνικά δεν ήταν πια η επανάσταση αλλά η βαθμιαία απόσπαση δημοκρατικών θυλάκων μέσα από την συμμετοχή στις εκλογικές διαδικασίες.

Μετά το 1983 οι περισσότερες αριστερές οργανώσεις ρίχτηκαν στις μάχες των εκλογών ελπίζοντας στην εκλογή αντιπροσώπων σε αυτά τα όργανα. Πολλές ομάδες σπατάλησαν τους λιγοστούς πόρους και τους ακτιβιστές τους στις εκλογές, τραβώντας τους από τη μαζική δουλειά. Πολλή ενέργεια ξοδεύτηκε για την συγκρότηση εκλογικών συμμαχιών και σε μια προσπάθεια να γίνουν αποδεκτές στον τύπο και τον μέσο ψηφοφόρο... Το MAS κατάφερε να εκλέξει έναν βουλευτή, ένα τοπικό δημοτικό σύμβουλο και έναν αντιπρόσωπο σε ένα τοπικό κοινοβούλιο αλλά το κόστος ήταν πολύ υψηλό... Στο κόμμα άρχισε να ακούγεται η άποψη ότι η συμμετοχή σε μαζικούς αγώνες έβαζε σε κίνδυνο τις εκλογικές επιτυχίες, γιατί αποθάρρυνε τα μεσοστρώματα".¹⁵

Τελικά το MAS διασπαστηκε σε διάφορες πτέρυγες. Αυτή που κράτησε το όνομα επέστρεψε σε μια επαναστατική προοπτική μι-

λώντας για "σοσιαλισμό ή βαρβαρότητα" και "σοσιαλισμό από το κάτω". Δίπλα του είναι το Partido Obrero που ήταν επίσης μαζικό στα τέλη της δεκαετίας του '80. Επίσης υπάρχει ένα άλλο κομμάτι του παλιού MAS, το MST και το πιο πρόσφατα δημιουργημένο Partido de los Trabajadores por el Socialismo PTS "Κόμμα Εργατών για το Σοσιαλισμό" καθώς και το μαοϊκό Partido Comunista Revolucionario "Επαναστατικό Κομμουνιστικό Κόμμα" που έχει επιρροή στο Corriente Clasista y Combativa. Όλες αυτές οι οργανώσεις διατηρούν στις γραμμές τους μαχητικούς εργάτες από τις δεκαετίες του '70 και του '80 αλλά όλες μαζί δεν πλησιάζουν καν την επιρροή που είχε η επαναστατική αριστερά πριν δώδεκα χρόνια.

Παρόμοια, το Κομμουνιστικό Κόμμα είδε την επιρροή του να συρρικνώνεται ενώ υπέφερε από εσωτέλικές έριδες. Το 1989 είχε συγκροτήσει μια εκλογική συμμαχία με το MAS. Αλλά το 1993 στράφηκε σε περονιστές πολιτικούς που η κυβέρνηση Μένεμ είχε βάλει στο περιθώριο. Όμως ο ηγέτης αυτής της συμμαχίας έδωσε το Κομμουνιστικό Κόμμα για να πάει στον συνασπισμό Frepaso που συμμετείχε στην κυβέρνηση Ντε Λα Ρούα, την ίδια κυβέρνηση δηλαδή που ανατράπηκε στις 19-20 Δεκεμβρίου.

Τέλος, η ατμόσφαιρα αυτών των χρόνων ενθάρρυνε τις προσπάθειες για μια ρεφορμιστική εναλλακτική λύση απέναντι στην κρίση. Ετσι η πεποίθηση ότι ο νεοφιλελευθερισμός ήταν μια "τρέλη πολιτική" που "επιβλήθηκε στη χώρα" από το ξένο κεφάλαιο και τον ντόπιο υποτακτικό του τον Καβόγιο, και όχι η έκφραση της ανάγκης του αργεντινικού κοπιταλισμού να μπει στην παγκόσμια αρένα, οδήγησε για παράδειγμα την CTA να αναζητήσει ένα τμήμα του ντόπιου κεφαλαίου με το οποίο να συνεργαστεί πάνω σε ένα κοινό πρόγραμμα εθνικής ανάπτυξης, το οποίο θα αύξανε το εργατικό εισόδημα και την αγορά για καταναλωτικά αγαθά.

Τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '90 ήταν μια πολύ δύσκολη περίοδος για τα τμήματα εκείνα της αριστεράς που επέζησαν, όπως ήταν αντίστοιχα δύσκολα για την αριστερά στη Βρετανία η περίοδος μετά την ήττα της απεργίας των ανθρακωρύκων (1984-1985) και την ήττα της απεργίας των τυπογράφων (1986-1987). Αυτή η κατάσταση προκάλεσε δυο φαινομενικά αντίθετες τάσεις στην αριστερά, που στην πραγματικότητα όμως είναι συμπληρωματικές.

Η πρώτη τάση ήταν η προσαρμογή, αν όχι στον νεοφιλελευθερισμό (παρόλο που υπήρχαν και τέτοια κρούσματα) τουλάχιστον με διάφορες ρεφορμιστικές προτάσεις, που ενθαρρύνονται περισσότερο στην Αργεντινή από τη ριζωμένη από παλιά πεποίθηση στην αριστερά ότι ο κύριος εχθρός είναι το ξένο κεφάλαιο ενάντια στο οποίο είναι αναγκαία η συμμαχία με τμήματα του ντόπιου κεφαλαίου. Επίσης, για τους αγωνιστές που κατάφεραν να διατηρήσουν τη δουλειά τους σε διάφορους εργασιακούς χώρους, υπήρχε η παράλληλη πίεση για προσαρμογή στις μεθόδους της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας, υποκαθιστώντας με ριζοσπαστική φρασεολογία το πραγματικό δύσκολο καθήκον της ανά-

πτυξης μαζικών αγώνων κόντρα στην αντίσταση αυτής της γραφειοκρατίας.

Η δεύτερη τάση ήταν ο σεχταρισμός. Από τη στιγμή που πολύ σπάνια είχαν τη δυνατότητα να κινητοποιήσουν πραγματικές δυνάμεις ενάντια στις επιθέσεις του συστήματος ήταν μεγάλος πειρασμός για ομάδες της επαναστατικής αριστεράς να υποκαταστήσουν αυτή την προσπάθεια με προγραμματικές διακηρύξεις. Και μετά ήταν πολύ εύκολο να αναλώνονται σε πολεμικές για τις συγκεκριμένες λεπτομέρειες αυτών των προγραμματικών διακηρύξεων. Περιέβαλαν αιτήματα, όπως αυτό "για μια συντακτική συνέλευση", με σχεδόν μαγικές ιδιότητες που ποτέ δεν είχαν (ακόμα και σε ιστορικές στιγμές που αυτά τα αιτήματα ήταν πράγματι κατόλληλα). Ταυτόχρονα πολλές φορές αυτές οι οργανώσεις προτιμούσαν τις έντονες φραστικές επιθέσεις ενάντια σε ρεφορμιστικά ρεύματα και την συνδικαλιστική γραφειοκρατία παρά την προσπάθεια να κερδίσουν με επιχειρήματα τους εργάτες που επηρεάζονταν από αυτές τις δυνάμεις. Αυτή η αδυναμία σήμερα βάζει εμπόδια στην προσπάθεια να δοθεί μια καθημερινή ηγεσία στο κίνημα.

Παρόλα αυτά η αριστερά θα έπρεπε να ήταν σε θέση να επηρεάσει τα γεγονότα. Τον Οκτώβριο του 2001 έγιναν τοπικές/περιφερειακές εκλογές. Το πιο έντονο χαρακτηριστικό τους ήταν η

μαζική αποδοκιμασία των μεγάλων κομμάτων. Η αποδοκιμασία εκφράστηκε με τον τεράστιο -περίπου 10 εκατομμύρια- αριθμό λευκών και άκυρων ψηφοδελτίων σε μια χώρα όπου υποτίθεται ότι η ψήφος είναι υποχρεωτική. Κάποιοι από αυτά τα εκατομμύρια των απογοητευμένων αναζήτησαν λύση προς τ' αριστερά. Το άθροισμα των ψήφων που μάζεψαν τα αριστερά κόμματα και ομάδες έφθασε το 1.000.000. Το κοινό ψηφοδέλτιο του Κομμουνιστικού Κόμματος με το Σοσιαλιστικό Κίνημα Εργατών (MST) συγκέντρωσε 500.000. Οι κοινοί συνδυασμοί του Εργατικού Κόμματος (Partido Obrero) και του Κινήματος για τον Σοσιαλισμό (MAS) πήραν 250.000 ψήφους. Και 100.000 ψήφισαν το Κόμμα των Εργατών για το Σοσιαλισμό (PTS). Στο Μπουένος Αίρες η αριστερά συγκέντρωσε ένα 27% των ψήφων και τα πήγε επίσης πολύ καλά σε πόλεις όπως η Κόρντομπα και η Σάλτα.

Ήταν περισσότερο ψήφοι διαμαρτυρίας παρά σημάδι βαθύτερης συμφωνίας με τα προγράμματα αυτών των κομμάτων. Αυτό το αποτέλεσμα έδειξε ότι η αριστερά μπορεί να έχει μαζική επιρροή, ότι υπάρχουν άνθρωποι δεκτικοί στις σοσιαλιστικές ιδέες σαν εναλλακτική λύση στις ιδέες των αστικών κομμάτων, αλλά τίποτα περισσότερο. Μετά τις 19-20 Δεκεμβρη η ερώτηση για την επαναστατική αριστερά είναι αν μπορεί να αξιοποιήσει αυτές τις δυνατότητες.

Η κρίση στην άρχουσα τάξη

Σε ένα περίφημο απόσπασμά του, ο Λένιν διαπιστώνει ότι αναγκαία προϋπόθεση για την ύπαρξη επαναστατικής κατάστασης δεν είναι μόνο οι εκμεταλλευόμενες τάξεις να αισθάνονται ότι οι συνθήκες της ζωής τους είναι ανυπόφορες. Η άλλη προϋπόθεση είναι η άρχουσα τάξη να φτάσει στο συμπέρασμα ότι δεν μπορεί να κυβερνά όπως πριν. Στο εσωτερικό της δημιουργούνται βαθιές, παραλυτικές διαφωνίες που βυθίζουν σε αναταραχή όλη την κοινωνία και σπρώχνουν τις εκμεταλλευόμενες τάξεις να εκφράσουν ανοικτά τη δυσαρέσκειά τους.

Μια τέτοια κατάσταση ήταν φανερή ήδη από τον Μάρτη με την παραίτηση του Λόπεζ Μέρφυ και την αντικατάστασή του με τον Καβάγιιο. 300 εκπρόσωποι μεγάλων επιχειρήσεων χειροκροτούσαν ενθουσιασμένοι τον Λόπεζ Μέρφυ ακούγοντάς τον να ανακοινώνει το πρόγραμμα των σκληρών περικοπών στο εκπαιδευτικό σύστημα. Αλλά την ίδια στιγμή η UIA (το ανάλογο του ΣΕΒ) άσκησε κριτική στο σχέδιο. Η επιστροφή του Καβάγιιο στο Υπουργείο Οικονομικών σίγησε προσωρινά αυτές τις διαφωνίες, που όμως εκδηλώθηκαν με ακόμα μεγαλύτερη ένταση από το καλοκαίρι. Η διαφωνία στο εσωτερικό της άρχουσας τάξης ήταν αν πρέπει να υποτιμηθεί το πέσο (με την ελπίδα ότι έτσι θα περιοριστούν οι εισαγωγές και θα προωθηθούν οι εξαγωγές) ή αν πρέπει

να αντικατασταθεί πλήρως από το δολάριο των ΗΠΑ (δίνοντας έτσι περισσότερη "αυτοπεποίθηση" στους ξένους επενδυτές να δανείσουν πιο εύκολα στην Αργεντινή).

Πίσω από τις διαφωνίες γύρω από τη νομισματική πολιτική κρύβονταν πολύ υπαρκτά υλικά συμφέροντα. Για τους υπερπλούσιους και αυτούς τους χρηματιστικούς τομείς που είχαν συσσωρεύσει μετρητά τα προηγούμενα χρόνια, η "δολαριοποίηση" ήταν ένας τρόπος να προστατέψουν τον πλούτο τους. Σήμαινε ότι θα μπορούσαν να τον μεταφέρουν οπουδήποτε στον κόσμο θα είχαν μεγαλύτερα κέρδη. Αντίθετα, οι ιδιοκτήτες παραγωγικών επιχειρήσεων -ακόμα και ξένες εταιρίες που είχαν αγοράσει τις επιχειρήσεις που ιδιωτικοποιήθηκαν στη δεκαετία του '90- ήθελαν να αποφύγουν το δέσιμο με το δολάριο. Ο "νεο-φιλελευθερισμός" ήταν καλοδεχούμενος σε αυτούς τους κύκλους στις αρχές της δεκαετίας του '90, γιατί έβγαζε από τη μέση μικρότερες επιχειρήσεις και συγκέντρωνε την περιουσία τους στα χέρια τους. Η καταστροφή "μη-ανταγωνιστικών" βιομηχανιών ήταν γι' αυτό το κομμάτι της άρχουσας τάξης ένα τίμημα που άξιζε να πληρώσει κανείς, για να "Ξαλαφρώσει" ο αργεντινικός καπιταλισμός και να έχει μειωμένο εργατικό κόστος. Όμως όσο το πέσο ήταν δεμένο με το δολάριο, η υψηλή τιμή του δεν έκανε ελκυστικά στο διεθνή αντα-

γωνισμό τα προϊόντα που εξήγαγαν αυτές οι επιχειρήσεις. Η υποτίμηση του νομίσματος, πίστευαν, θα φθηνώνει τις εξαγωγές και θα ακριβαίνει τις τιμές που θα επέβαλαν στα προϊόντα που θα εισήγαγαν. Έτσι οι βιομηχανικές επιχειρήσεις και οι μεγάλες αγροτικές επιχειρήσεις πίεζαν για την υποτίμηση του νομίσματος.

Η πολιτική κρίση της άρχουσας τάξης έγινε ακόμα πιο έντονη τον Δεκέμβρη, όταν το ΔΝΤ αρνήθηκε να δώσει περισσότερα χρήματα και το τραπεζικό σύστημα παρέλυσε. Εσωτερικές διαμάχες κατακερμάτιζαν όλο και περισσότερο τα δυο μεγάλα κομμάτια, τους Ριζοσπάστες και τους Περονιστές. Διάφοροι τοπικοί περονιστές πολιτικοί προωθούσαν μέτρα για να ενισχύσουν την επιρροή τους δείχνοντας πολύ μικρό ενδιαφέρον για τα συνολικά συμφέροντα της άρχουσας τάξης. Κανένας πολιτικός δεν ήταν τόσο ισχυρός ώστε να επιβάλει είτε την "δολαριοποίηση" είτε την υποτίμηση. Το μόνο που έμενε σταθερό ήταν η συνέχιση των περικοπών μέχρι που η έλλειψη δολαρίων ανάγκασε την κυβέρνηση να παγώσει τους τραπεζικούς λογαριασμούς με το "corralito", σφραγίζοντας έτσι τη μοίρα της.

Η εκρηκτική είσοδος των μαζών στην πολιτική σκηνή έκανε πιο έντονο τον κατακερματισμό. Οι πολιτικοί που αντιμάχονταν ο ένας τον άλλον έπρεπε τώρα να πάρουν υπόψη όχι μόνο τις πιέσεις από τις αλληλοσπαρασόμενες πτέρυγες της άρχουσας τάξης αλλά και την πίεση από τα κάτω. Καταλάβαιναν ότι λέγοντας το λάθος πράγμα που θα δυσαρρετούσε τα πλήθη η πολιτική τους καριέρα θα τελείωνε -μια φιλολαϊκή χειρονομία από την άλλη μπορεί να τους ε-

κτόξευε στα ύψη. Έτσι ο αναβρασμός από τους δρόμους μεταδόθηκε στο κοινοβούλιο και στο Casa Rosada (το Προεδρικό Μέγαρο). Το πολιτικό κατεστημένο διόρισε πρόεδρο τον Ροντριγκέζ Σάα, για να ανατραπεί μετά από μια βδομάδα, ύστερα από συνεχιζόμενες μαζικές διαδηλώσεις και από ίντριγκες ανάμεσα στους περονιστές πολιτικούς. Ένας από τους βασικούς ίντριγκαδόρους, ο Ντουάλντε, τον διαδέχθηκε αλλά στάθηκε ανίκανος να χαράξει ένα συγκροτημένο πρόγραμμα. Ανακαίνισε την υποτίμηση του νομίσματος και προσωρινή διακοπή της εξυπηρέτησης του εξωτερικού χρέους, αλλά του πήρε ένα μήνα για να ξεκαθαρίσει τι σήμαινε αυτό για τα δισεκατομμύρια πέσος δανείων και καταθέσεων στις τράπεζες. Την ίδια στιγμή το corralito συνέχιζε να ισχύει, τροφοδοτώντας τη δυσσρέσκεια των μεσοστρωμάτων. Η κυβέρνηση κατήγγειλε "την τερατώδη φοροδιαφυγή" και έστειλε την αστυνομία να ελέγξει τα λογιστικά βιβλία τραπεζών που ήταν ύποπτες για φυγάδευση κεφαλαίων στο εξωτερικό. Ομως έσπευσε ταυτόχρονα να δώσει διαβεβαιώσεις στους ξένους ιδιοκτήτες ιδιωτικοποιημένων εταιριών ότι δεν απειλεί τα συμφέροντά τους και ξεκίνησε διαπραγματεύσεις με το ΔΝΤ για την αποπληρωμή του χρέους.

Ο Μάρτιν Γουλφ, αρθρογράφος των Financial Times, συνόψισε την απογοήτευση πολλών καπιταλιστικών κύκλων από τη σύγκυση στους κόλπους της κυβέρνησης. "Ο πρόεδρος της Αργεντινής" έγραφε "μετέτρεψε την συμφορά σε κάτι χειρότερο" με τις προσπάθειές του να εφαρμόσει μια "λαϊκίστικη πολιτική" με στόχο να ικανοποιήσει τους πόντες. Ο Γουλφ βέβαια δεν είπε τι άλλο μπο-

Αθήνα, 5 Φλεβάρη: Διαδήλωση αλληλεγγύης στην εξέγερση της Αργεντινής

ρούσε να κάνει ο Ντουάλντε που θα του επέτρεπε να σώσει (πολιτικά) το κεφάλι του. Μια βδομάδα αργότερα όλες οι αντιμαχόμενες πτέρυγες της αργεντινικής άρκουσας τάξης ενώθηκαν ζητώντας από τον Ντουάλντε να "εγκαταλείψει τον λαϊκισμό". Ένας τίτλος στην εφημερίδα Pagina 12 έλεγε: "Η Ιερή Συμμαχία της δεκαετίας του '90 ξαναγενιέται". Το ρεπορτάζ που ακολουθούσε μιλούσε για μια συνάντηση των εκπροσώπων της ένωσης τραπεζών της Αργεντινής με εκπροσώπους των πιο ισχυρών οικονομικών συμφερόντων, καθώς το ζήτημα της υποτίμησης είχε πια απαντηθεί: "Μετά την υποτίμηση οι τράπεζες και οι πιο ισχυροί οικονομικοί όμιλοι -όπως οι Perez Companc, Techint, Macri, Fortabat, και Buhgeheroni- διαπίστωσαν τα κοινά συμφέροντά τους και επανεργοποίησαν τους δεσμούς που είχαν αναπτύξει στη δεκαετία του '90. Η σύγκρουση ανάμεσα στην Union Industrial, τους παράγοντες του κλάδου της οικοδομής και των αγροτικών συμφερόντων από τη μια και τους κερδοσκόπους της δεκαετίας του '90 από την άλλη, έχει φτάσει στο τέλος της".¹⁶

Ακόμα και αυτή η εξέλιξη, όμως, δεν σήμανε το τέλος των εσωτερικών πολιτικών συγκρούσεων στο στρατόπεδο της άρκουσας τάξης. Την ίδια μέρα που δημοσιεύτηκε το παραπάνω ρεπορτάζ, το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάσισε ότι το corralito είναι παράνομο. Το Ανώτατο Δικαστήριο κυριαρχείται από ανθρώπους που είχε διαλέξει ο Μένεμ όταν ήταν στην κυβέρνηση, και είναι πλατιά διεδομένη η πεποίθηση ότι μέσω του Μένεμ, είναι συνδεδεμένοι με πανίσχυρο και ύποπτο οικονομικά συμφέροντα. Καθώς μεγάλα πλήθη πλημμύριζαν ξανά τους δρόμους του Μπουένος Αίρες, ο Ντουάλντε ανακοίνωνε το σταδιακό ξεπάγωμα των τραπεζικών λογαριασμών και βουλευτές πρότειναν την ποινική δίωξη του Ανώτατου Δικαστηρίου. Ο ανταποκριτής των Financial Times πίστευε ότι κάτι τέτοιο "θα προκαλέσει την πιο σημαντική συνταγματική κρίση από το 1983 όταν επανήλθε η δημοκρατία". Στις μέρες που ακολούθησαν "άρχισαν να κυκλοφορούν φήμες για επικείμενο στρατιωτικό ή πολιτικο-στρατιωτικό πραξικόπημα, αδυνατιζόνας έτσι ακόμα περισσότερο την κυβέρνηση".

Τα μέτρα που έπαιρνε η κυβέρνηση για να ξεπεράσει την κρίση των τραπεζών όξυναν ακόμα περισσότερο την κοινωνική ένταση. Προσπάθησε να δώσει σ' αυτά τα μέτρα μια "λαϊκίστικη" χροιά, λέγοντας ότι οι τραπεζικές καταθέσεις θα ξεπαγώνουν με ένα ρυθμό που θα επιτρέπει την ανάληψη κάθε μήνα ποσών ίσων με τη σύνταξη ή το μισθό. Όμως σύντομα έγινε φανερό ότι παιζόνταν πολύ περισσότερα.

Εκείνη τη στιγμή, το 1 δολάριο άξιζε 1,8 πέσος στις ανταλλαγές. Η κυβέρνηση συμφώνησε ότι οι μεγάλοι οφειλέτες (με πάνω από 100.000 δολάρια χρέος) θα ξεπληρώναν τις τράπεζες ανταλλάσσοντας 1 πέσο για 1 δολάριο, η κυβέρνηση θα οποζημίωνε τις τράπεζες καλύπτοντας τη διαφορά. Στην ουσία επρόκειτο για "κρατι-

κοποίηση" των χρεών των τραπεζών και των μεγάλων βιομηχανικών ομίλων. Την ίδια στιγμή όσο είχαν καταθέσει στις τράπεζες θα έπαιρναν μόνο 1,4 πέσος για κάθε δολάριο. Στην πράξη δηλαδή οι μικροί καταθέτες θα επιδοτούσαν και αυτοί, μαζί με το κράτος, τους μεγάλους οφειλέτες. Έτσι για παράδειγμα, το πραγματικό χρέος της εταιρίας Perez Companc που έφτανε τα 350 εκατομμύρια δολάρια, θα μειωνόταν στο μισό και την ίδια στιγμή θα αυξάνονταν ο δανεισμός του κράτους κατά περίπου 7 δις δολάρια.

Η συμφωνία ήταν πολύ πιο επωφελής για το μεγάλο κεφάλαιο από ό,τι είχε πει αρχικά ο Ρέμεζ Λενικοβ, υπουργός Οικονομικών του Ντουάλντε. Όμως οι οικονομικοί και τραπεζικοί όμιλοι με την έμμεση στήριξη του Ανώτατου Δικαστηρίου, που είχε φέρει την κυβέρνηση Ντουάλντε στο χείλος του γκρεμού, έπεισαν την κυβέρνηση να εφαρμόσει τα μέτρα στην οριστική τους μορφή. Δεν πλήγηκαν μόνο οι μικρο-καταθέτες. Τις επόμενες μέρες οι τιμές άρχισαν να συζνώνονται παντού, όπως των φαρμάκων (και των εισογόμενων και αυτών που παράγονται στην Αργεντινή) που εκτινάχθηκαν 35%.

Επίσης η κυβέρνηση επιδίωκε παραπέρα συμφωνία με το ΔΝΤ και για να την πετύχει υπόσχονταν περισσότερες περικοπές στις δημόσιες δαπάνες. Κάτι τέτοιο σπρώχνει ακόμα πιο βαθιά την οικονομία στην ύφεση, σε μια περίοδο που οι τιμές ανεβαίνουν.

Έτσι δεν είναι παράξενο, ότι στις μέρες που ακολούθησαν την ανακοίνωση αυτών των μέτρων η κοινωνική ένταση δεν μειώθηκε. Οι εργάτες που έχουν ακόμα δουλειά, θα αναγκαστούν να παλέψουν σκληρά για να υπερασπίσουν το πραγματικό τους εισόδημα από τον καλπάζοντα πληθωρισμό και τις θέσεις εργασίας που θα απειλούνται όσο η ύφεση βαθαινει. Πιο έντονες θα γίνουν και οι πίεςεις που σπρώχνουν τους άνεργους στην πιο κραυγαλέα φτώχεια. Το ίδιο θα μεγαλώνει και η δυσασρέκεια ανάμεσα στους μικροκαταθέτες που ανογκάζονται να επιδοήσουν τις μεγάλες τράπεζες. Μια ανταπόκριση από το Μπουένος Αίρες, περιγράφει πως:

Κάθε μέρα το κίνημα των λαϊκών συνελύσεων δυναμώνει. Οι ανοικτές συγκεντρώσεις, οι συνελεύσεις στις γειτονιές, οι κοινές συναντήσεις διάφορων κλάδων έχουν απλωθεί σε όλες τις επαρχιακές πρωτεύουσες και -μέσω της δράσης των πικετέρος- σε μεγάλες ζώνες του μείζονος Μπουένος Αίρες (ιδιαίτερα σε περιοχές δίπλα στην πρωτεύουσα όπως την Ματάνζα, Βαλεντίν Αλαίνα, Τρες ντε Φεμπρέρο, που αποτελούσαν τις επάλξεις του μηχανισμού του Ντουάλντε) κάτι, που όπως καταλαβαίνετε, ανησυχεί το μηχανισμό του περονιστικού κόμματος στο Μπουένος Αίρες. Στη τελευταία διαδήλωση ήταν εμφανής η τάση σύγκλισης του κινήματος των λαϊκών συνελύσεων με το κίνημα των πικετέρος, καθώς φωνάζαν τα ίδια συνθήματα (Piquette y cacerola! Ιδιος είναι ο αγώνας! Δουλειά για όλους, Να φύγουν όλοι, να μη μείνει κανένας) και βάδιζαν μαζί στην πλατεία Μαΐου.

Που πάει η Αργεντινή;

Η πολιτική και οικονομική αστάθεια της Αργεντινής κάνει αδύνατη κάθε πρόβλεψη για το τί θα γίνει μετά. Η κυβέρνηση επιδιώκει απειλοσμένα να ξεφουσκώσει το κίνημα του *caserozazo*, προσπαθώντας να απομακρύνει τμήματα των μεσοστρωμάτων από τα κινήματα των φτωκών και των ανέργων. Ελπίζει ακόμα ότι οι συνδικαλιστικές γραφειοκρατίες των δυο CGT θα καταφέρουν να εμποδίσουν κομμάτια εργαζόμενων να τραβηχτούν σε αυτά τα κινήματα. Αυτή είναι η λογική που κρύβεται πίσω από τις διάφορες "λαϊκιστικές" διακηρύξεις της. Ο σκοπός είναι να δημιουργήσουν μια κατάσταση όπου η ισχύς του κράτους ανεμπόδιστα να στραφεί ενάντια στο κίνημα στους δρόμους.

Όμως δεν μπορεί να υλοποιησει αυτές τις υποσχέσεις χωρίς να δυσαρεστήσει τα μεγάλα συμφέροντα των τραπεζών και των βιομηχάνων. Πολύ απλά, ο αργεντινικός καπιταλισμός δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσει τα άμεσα αιτήματα των μεσοστρωμάτων, πολύ περισσότερο των εργατών, αφήνοντας ανενόχλητες τις πιο ισχυρές καπιταλιστικές ομάδες. Και αυτές με τη σειρά τους, θα ασκήσουν κάθε δυνατή πίεση στην κυβέρνηση. Μεγάλα τμήματα της άρχουσας τάξης φλερτάρουν ήδη με την ιδέα μιας επέμβασης του στρατού για την αποκατάσταση της "τάξης" στη χώρα.

Προς το παρόν αυτή η δυνατότητα είναι πολύ μακρινή. Χρειάζονται μια "λαϊκιστική" κυβέρνηση στο στυλ του Ντουάλντε, ακόμα και αν γκρινιάζουν ή προωθήσουν κάποιο άλλο πρόσωπο επικεφαλής της. Όμως η άρχουσα τάξη θα αξιοποιήσει κάθε επιτυχία που θα έχει ο Ντουάλντε στην προσπάθεια εκτόνωσης του μαζικού κινήματος, για να προωθήσει πιο φιλόδοξα και πιο καταπιεστικά σχέδια. Μπορεί να ενθαρρύνουν, για παράδειγμα, κάποιες από τις δεξιές εθνικιστικές οργανώσεις που ξεπήδησαν το προηγούμενο διάστημα -όχι απαραίτητα για να τις φέρουν στην εξουσία αλλά σαν μέσο για να στρώσουν σε πιο δεξιές και ασφαλείς κατευθύνσεις την πολιτική ζωή της χώρας. Αυτές οι ομάδες μπορεί να ελπίζουν ότι θα τραφούν από τη δυσανεξία που γεννάει η οικονομική κρίση. Η ανεργία, η χρεοκοπία μικρών επιχειρήσεων, η ατομικοποίηση και απομόνωση που παράγει η φτώχεια, μπορεί να κάνει ελκυστικές τις δεξιές ιδέες για πολλούς ανθρώπους. Στην Αργεντινή της δεκαετίας του '90 δεν εμφανίστηκε μόνο το κίνημα των πικετέρος, αλλά και εκστρατείες ενάντια στους μετανάστες από τη Χιλή, την Παραγουάη και τη Βολιβία, και σε κάποιες εκλογικές αναμετρήσεις υπήρξε στροφή δυσανεστημένων ψηφοφόρων προς ένα ακροδεξιό κόμμα. Όπως έγραφε πριν δυο χρόνια ο Νάμπλο Πότσι: "Ο ρατσισμός έχει δυναμώσει σημαντικά. Αστεία, σχόλια και διακρίσεις στρέφονται εναντίον μεταναστών από τις γειτονικές χώρες και τη Νότια Κορέα. Αυτός ο ρατσισμός εκφράζεται επίσης και στις αντιλήψεις ότι οι *chilotes* (Χιλιανοί) και οι *boliguagos* (Βολιβιανοί και Παραγουανοί) είναι τεμπέληδες, καθυστερημένοι και κλέφτες που ήρθαν να κλέψουν τις δουλειές των Αργεντινών. Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι ο ρατσισμός έχει αυξηθεί την τελευταία δεκαετία". Η άνοδος των αγώνων έχει πνίξει

προς το παρόν τις φωνές των ρατσιστών και εθνικιστών δημαγωγών που προσπαθούν να επενδύσουν πολιτικά σε τέτοιες ιδέες. Είναι σημαντικό ότι οι λαϊκές συνελεύσεις στις αποφάσεις τους εκφράζουν την αλληλεγγύη τους με τους μετανάστες. Όμως αν το κίνημα των *caserozazos* και των πικετέρος δεν κατοφέρει να αντιμετωπίσει την απειλοστική φτώχεια που χτυπάει τον μισό πληθυσμό, υπάρχει ο κίνδυνος να ανανεωθεί το ακροατήριο των ρατσιστών και ακροδεξιών δημαγωγών.

Γι' αυτό το λόγο, η αριστερά στην Αργεντινή δεν πρέπει να αρκείται στην εξύμνηση ουτών που συνέβησαν τους τελευταίους έξι μήνες. Το μάθημα από τη μεγάλη κρίση του '30 είναι πως τέτοιες καταστάσεις μπορεί να ανοίξουν το δρόμο στην επαναστατική ελπίδα (η Ισπανία το 1931 και 1936, η Γαλλία το 1934-36) αλλά επίσης και στην αντεπαναστατική απειλοσσία (Γερμανία 1933). Η αριστερά πρέπει να προσπαθήσει να πάει μπροστά το κίνημα ώστε η ελπίδα να επικρατήσει απέναντι στην απειλοσσία.

Υπάρχουν δυο βασικά πράγματα που πρέπει να γίνουν γι' αυτό το σκοπό. Η γενίκευση των πολιτικών και οικονομικών διεκδικήσεων που ήδη προβάλλουν από τις λαϊκές συνελεύσεις -μοίρασμα της δουλειάς ανάμεσα στους εργαζόμενους και ανέργους χωρίς μείωση μισθών, ουσιαστικά επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας για να ξεφύγει ο κόσμος από τη μεγάλη φτώχεια, εθνικοποίηση των τραπεζών, επανεθνικοποίηση όλων των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων, κατάσχεση των αποθεμάτων σταριού και κρέατος από τις αγροτοεμπορικές επιχειρήσεις και τις αλυσίδες σούπερ-μάρκετ για να τραφούν αυτοί που πεινάνε.

Όμως δίπλα σε αυτή τη διαδικασία πρέπει να ενταθεί η προσπάθεια για άπλωμα των κινητοποιήσεων και της οργάνωσης ώστε να αξιοποιηθούν οι κοινωνικές δυνάμεις που μπορούν να επιβάλουν την ικανοποίηση τέτοιων διεκδικήσεων. Ένα πρόγραμμα δράσης που είναι απλά τυπωμένο σε ένα χαρτί δεν αξίζει τίποτα για έναν πεινασμένο άνθρωπο -και γι' αυτό το λόγο σχολαστικές διαμάχες γύρω από την λεπτομερή διατύπωση ενός τέτοιου προγράμματος αποπροσανατολίζουν τον αγώνα. Αυτό που χρειάζεται είναι η δύναμη που μπορεί να κάνει πράξη αυτό το πρόγραμμα. Στην Αργεντινή, αυτό σημαίνει το τράβηγμα στον αγώνα των εργατών που δεν είναι άνεργοι και βρίσκονται ακόμα κάτω από την επιρροή της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας. Σήμερα είναι λιγότεροι από ό,τι πριν την οικονομική κρίση. Όμως ακόμα μετριούνται σε εκατομμύρια (στο τέλος του χρόνου ήταν 1.610.000 στο ευρύτερο Μπουένος Άιρες, 210.000 στην ευρύτερη περιοχή της Κόρντοβα, 110.000 στο Ροζάριο¹⁷ και η εργασία τους είναι αναγκαίος όρος για την καθημερινή λειτουργία του αργεντινικού καπιταλισμού. Η μαζική ανεργία έκανε πολλούς απ' αυτούς πιο διτσεκτικούς να μπουν σε αγώνες που δεν ήταν σίγουροι ότι θα κερδίσουν, κάτι που ισχύει και για εργάτες σε άλλα μέρη του κόσμου. Η συνδικαλιστική γραφειοκρατία αξιοποιεί αυτούς τους φόβους λέγοντας ότι η μόνη λύση είναι ο Ντουάλντε.

Όμως αυτοί οι εργάτες τις τελευταίες έξι βδομάδες είχαν εμπει-

ρίες που όμοιές τους δεν υπάρχουν πουθενά. Είδαν πως οι μαζικοί αγώνες μπορούν να ανατρέψουν μια κυβέρνηση -και πολλοί απ' αυτούς συμμετείχαν σε αυτούς τους αγώνες έστω σαν άτομα και όχι με βάση τη συλλογικότητα του χώρου δουλειάς τους. Ακόμα πιο σημαντικό είναι ότι πολλοί απ' αυτούς έχουν δώσει σκληρές μάχες τις περασμένες βδομάδες για να υπερασπίσουν τις δουλειές τους και σφυρηλάτησαν δεσμούς με τους πικετέρος, ενώ οι υπόλοιποι θα αναγκαστούν να παλέψουν για να υπερασπίσουν από τον πληθωρισμό το επίπεδο διαβίωσής τους. Αυτά ανοίγουν την προοπτική του κερδισματός τους σε μακρόπνοα αιτήματα που μόνο αυτοί έχουν τη δύναμη να επιβάλουν -αιτήματα που μπορούν να δώσουν στην αργεντινική εξέγερση καθαρή αντικαπιταλιστική προοπτική.

Όπως είδαμε η αργεντινική αριστερά είναι αδύνατη. Όμως καταστάσεις όπως της Αργεντινής αλλάζουν σε μαζική κλίμακα τις ιδέες των ανθρώπων. Διαβάζοντας τις αργεντινικές εφημερίδες και παρακολουθώντας τα νέα στο ίντερνετ μου θυμίζει την ατμόσφαιρα στη Γαλλία το 1968, στην Πορτογαλία το 1975, δηλαδή τη ριζοσπαστικοποίηση σε μαζική κλίμακα αλλά σε συνθήκες πολύ πιο βαθιάς κοινωνικής κρίσης. Η αριστερά στην Αργεντινή είναι αναγκαίο να ρίξει όλες τις -σχετικά λίγες- δυνάμεις της στη δράση, στην προσπάθεια να συγκροτήσει ένα επαναστατικό πόλο αναφοράς μέσα στα εκρηκτικά "πάνω και κάτω" μιας ολόκληρης κοινωνίας που βρίσκεται σε οικονομική, πολιτική και κοινωνική κρίση.

Παράλληλα, η αριστερά στις άλλες χώρες πρέπει να λάβει ένα

μάθημα πολύ σοβαρά υπόψη. Σε ένα παγκόσμιο σύστημα που υφιστάται επανολαμβάνομενες, σπασμωδικές κρίσεις κάθε τι που μοιάζει σταθερό μπορεί να εξαφανισθεί. Ένα σταθερό πολιτικό σύστημα, όπου η επαναστατική αριστερά είναι περιθωριοποιημένη, μπορεί να αποσυντεθεί προκαλώντας μαζική κινητοποίηση από κάτω. Η παλιά αριστερά με τις εμπειρίες της ήττας της δεκαετίας του '80 και του '90 και η νέα αριστερά που έχει γεννηθεί μετά το Σιάτλ μπορούν ξαφνικά να βρεθούν αντιμέτωπες με προ-επαναστατικές καταστάσεις. Η Αργεντινή δεν αποτελεί εξαίρεση. Δεν είναι κάποιος μακρινός και ξένος τόπος. Η κρίση δεν είναι απλά αποτέλεσμα "λάθους" πολιτικών. Ούτε είναι απλά το αποτέλεσμα της υποταγής των πολιτικών στο "νεοφιλελευθερισμό" και τις ιδιωτικοποιήσεις, εξαπτίας της -πράγματι προφανούς- διαφθοράς τους και των -πολύ φανερών- διεθνών πιέσεων.

Ο Αργεντινικός καπιταλισμός, είναι ένας αδύνατος καπιταλισμός που η μόνη του διέξοδος για να αντιμετωπίσει τον αντίκτυπο διαδοχικών παγκόσμιων κρίσεων είναι να επιτίθεται στο επίπεδο ζωής των εργατιών και των πιο χαμηλών μεσοστρωμάτων που στο παρελθόν θεωρούνταν δεδομένο. Και αυτό είναι ένα πρόβλημα που βασανίζει πολλούς άλλους καπιταλισμούς, ακόμα και μερικών που συνήθως θεωρούνται δυνατοί. Η Αργεντινή δεν είναι το μοναδικό μέρος στον κόσμο που θα νοιώσουμε στο επόμενο διάστημα την πιεστική ανάγκη για ένα επαναστατικό κόμμα με σοβαρές ρίζες στην εργατική τάξη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Στην αργεντινική αριστερά είναι διαδεδομένος ο ορισμός της Αργεντινής ως "ημι-αποικίας". Μερικές φορές ο όρος χρησιμοποιείται απλά σαν συνώνυμο της "εξθλιωμένης". Αλλά σε άλλες περιπτώσεις η χρησιμοποίηση αυτού του όρου υποδηλώνει ότι η ντόπια αστική τάξη της δεν διαθέτει την πολιτική κυριαρχία γιατί είναι οικονομικά αδύνατη και γι' αυτό το λόγο αναγκάζεται να έχει υποτελή θέση στις οικονομικές σχέσεις της με πιο πλούσιες και ισχυρές χώρες. Πρόκειται για ένα θεμελιώδες θεωρητικό λάθος. Μια αποικία δεν είναι πολιτικά ανεξάρτητη. Από τη στιγμή που επιτυγχάνει την πολιτική της ανεξαρτησία -δηλαδή απαλλάσσεται από τον στρατιωτικό έλεγχο ενός άλλου κράτους- πάει να είναι αποικία. Αυτό δεν έχει να κάνει σε τίποτα με το γεγονός ότι δεν μπορεί να επιτύχει μια μυθική οικονομική ανεξαρτησία από το παγκόσμιο σύστημα.

Αυτή ήταν μια επισήμανση που επονειλημένα έκανε ο Λένιν στην πολεμική του ενάντια σε αυτούς -όπως η Ρόζα Λούξεμπουργκ και ο Νικόλαϊ Μπουχάριν- που πριν τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο αντιτάσσονταν στην υπεράσπιση του δικαίωματος για εθνική αυτοδιάθεση. Το επιχείρημά τους ήταν ότι αφού δεν μπορούσε να υπάρξει οικονομική ανεξαρτησία δεν μπορούσε να υπάρξει και πολιτική. Ο όρος "ημι-αποικία" μπορεί να είναι σωστός μόνο για χώρες στις οποίες οι

συνεχείς εξωτερικές στρατιωτικές επεμβάσεις κουρελιάζουν κάθε έννοια πολιτικής ανεξαρτησίας -κάτι που ίσχυε π.χ. σε χώρες όπως ο Ποναμάς, το Ελ Σαλβαδόρ ή η Νικαράγουα για μεγάλο διάστημα του 20ου αιώνα. Δεν ταιριάζει όμως σε μια χώρα όπου η άρχουσα τάξη διαχειρίζεται το δικό της κράτος, διατηρεί το εσωτερικό μονοπώλιο της ένοπλης δύναμης, και από τη θέση του μικρότερου συνεταίρου κλείνει συμφωνίες με τις μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις.

Πολιτικές δυνάμεις που δεν έκαναν αυτή τη διάκριση, όπως για παράδειγμα επηρεάζονταν από τον σταλινισμό, έχουν οδηγηθεί επονειλημένα να αναζητούν συμμαχίες με την ντόπια αστική τάξη με σκοπό την "εθνική ανεξαρτησία". Αυτή η άποψη ήταν για παράδειγμα κυρίαρχη στην Ινδία, οδηγώντας τα κομμουνιστικά κόμματα να στηρίζουν τις στρατιωτικές περιπέτειες του ινδικού κράτους. Μπορεί να οδηγήσει ακόμα και κάποιους που ανσφέρονται στην τροτσκιστική παράδοση να κάνουν παράλογες εκτιμήσεις, όπως να περιγράφουν την αστική τάξη "καθυστερημένων χωρών" (εννοώντας και της Αργεντινής) σαν μια "ημι-καταπιεζόμενη" τάξη, να περιγράφουν την ίδια την Αργεντινή σαν "ημι-αποικιακό έθνος χωρίς πολιτική ανεξαρτησία" που στις δεκαετίες από το '30 μέχρι το '70 γνώρισε μια "ψευδο-εκβιομηχανση" (J. Samartino του αργεντινικού PTS "Η

Ανικανότητα του Προοδευτισμού" International Strategy No1 -Μάρς 2001- σελ. 33 και 36) Αναρωτιέται κανείς πώς μοιάζει ένα ψευδο-εργαστάσιο αυτοκινήτων!

Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι τέτοιες αναλύσεις ανοίγουν το δρόμο για την αναζήτηση πολιτικών συμφωνιών με την ντόπια άρχουσα τάξη. Όταν βρισκόμαστε αντιμέτωποι με μια πραγματική αποικιακή κατάσταση, υποστηρίζουμε ανευ όρων αν και κριτικά, τις προσπάθειες της ντόπιας αστικής τάξης να απαλλαγεί από την ξένη στρατιωτική κατοχή (αυτή τη στάση κρατάμε για την Παλαιστίνη σήμερα).

Στά χρόνια πριν τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο ο Λένιν δεν είχε την παραμικρή αμφιβολία ότι η Αργεντινή ήταν "πολιτικά ανεξάρτητη" παρόλο που οικονομικά ήταν "εξαρτημένη" από τη Βρετανία. Στο "Ιμπεριαλισμός Ανώτατο Στάδιο του Καπιταλισμού" γράφει: "Στην Αργεντινή έχουμε μια άλλη μορφή εξάρτησης πέρα από αυτή της 'ημισαρκίας'" όπου "το βρετανικό χρηματιστικό κεφάλαιο διατηρεί στεγούς δεσμούς με την αργεντινική αστική τάξη, με τους κύκλους που ελέγχουν την οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας". Για τον Λένιν έχει σημασία ότι οι "κύκλοι" αυτοί είναι αργεντινικοί και όχι βρετανικοί. Αυτό σημαίνει ότι η ντόπια αστική τάξη και όσοι την ακολουθούν δεν έχουν να παλέψουν για το πολιτικό δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Σε άλλα σημεία ο Λένιν υπογραμμίζει ακόμα πιο έντονα αυτή τη διαπίστωση, αντιπαραθέτοντας την κατάσταση στην Αργεντινή με αυτή σε άλλες χώρες που δεν είναι πολιτικά ανεξάρτητες. Στις τελευταίες υπήρχαν οι συνθήκες που μπορούσαν να οδηγήσουν την αστική τάξη και τους μικροαστούς σε σύγκρουση με τις μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις γύρω από το αίτημα της πολιτικής ανεξαρτησίας. Παρόλο αυτά επέμενε ότι η πολιτική ανεξαρτησία είναι κάτι πολύ διαφορετικό από την οικονομική η οποία ήταν ανέφικτη για οποιαδήποτε καπιταλιστική χώρα μέσα στο παγκόσμιο σύστημα που κυριαρχείται από τις μεγάλες εταιρίες των ισχυρών ιμπεριαλιστικών δυνάμεων. Βλέπε π.χ. το άρθρο "Τα νεογέννητα ρεύματα του ιμπεριαλιστικού οικονομισμού", "Μια απάντηση στον Π. Κιέβοκ (Υ. Γιατάκοφ)" και "Μια καρικατούρα του μαρξισμού και ο ιμπεριαλιστικός οικονομισμός".

Φυσικά σε χώρες όπου εταιρίες ιμπεριαλιστικών χωρών έχουν στην κατοχή τους τράπεζες, βιομηχανίες κλπ. ο αγώνας στρέφεται τόσο ενάντια σε αυτές όσο και ενάντια στους ντόπιους καπιταλιστές. Οι εργάτες πρέπει να περιμένουν ότι οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις θα βοηθήσουν την ντόπια άρχουσα τάξη στην προσπάθειά της να τσακίσει αντικαπιταλιστικούς αγώνες. Υπάρχει μια αντιιμπεριαλιστική διάσταση στους εργατικούς αγώνες αλλά δεν είναι καθόλου το ίδιο πράγμα με τον αγώνα σε μια αποικία ή ημι-αποικία όπου ο ιμπεριαλισμός ασκεί πλήρως, ή σε κάποιο βαθμό, απευθείας πολιτική εξουσία.

2. M.A. Garcia, *Peronismo: Desarrollo Economico y Lucha de Clase en Argentina* (Epluges de Llobregat, 1980)

3. Οι αριθμοί που δίνει η Υπηρεσία Διεθνούς Ανάπτυξης των ΗΠΑ, Washington DC 1996, δείχνουν μια αύξηση 4% -παρόλο που αυτός ο αριθμός πρέπει να είναι παραπλανητικός γιατί εκείνη την περίοδο υπήρξε μια ανάπτυξη της μη-καταγραμμένης και χαμηλόμισθης απασχόλησης στην "μαύρη" οικονομία.

4. Σύμφωνα με την El Pais στις 21 Δεκέμβρη του 2001, το 42,5% των ξένων επενδύσεων προέρχεται από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (το μισό απ' αυτό από την Ισπανία) και το 37,4% από τις ΗΠΑ.

5. Η αρχική τροτσκιτική οργάνωση είχε ηγέτη τον Ναχουέλ Μορένο.

6. P. Pozzi "Popular Upheaval and Capitalist Transformation in Argentina" Latin American Perspectives vol. 27 no5 (September 2000) p.74

7. P. Pozzi, στο ίδιο, σελ. 7-9

8. Τα όσα γράφουν οι εφημερίδες La Verdad Obrera (Εργατική Αλήθεια), 8/1/2002 και Prensa Obrera (Εργατικός Τύπος), 28/12/2001 δεν στέκουν. Ανάμεσα στους προηγούμενους αγώνες και την έκρηξη της 19-20 Δεκέμβρη υπάρχει ποιοτική αλλαγή.

9. Όπως κάνει ο J. Petras στο "Argentina, the Big Bed and the Popular Uprising" που μπορείτε να το βρείτε στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.eurosur.org/rebellion.petras.htm

10. Camarero, Pozzi, Schneider, "Unrest and Repression in Argentina", New Politics, vol 7, no1 (summer 1998)

11. R. Saenz, "Socialismo o Barbarie", no 6, 2001

12. J. Petras, στο ίδιο

13. Βλέπε, παραδείγματος χάρι, "El MAS en Argentinazo", Socialismo o Barbarie no 10, Γενάρης 2002. Επίσης την επίθεση στον Πέτρας στο Verdad Obrera, 8/1/2002.

14. Αυτό φαίνεται καθαρά από τις εφημερίδες του Partido Obrero και του Partido de Trabajadores por el Socialismo και από το περιοδικό Socialismo o Barbarie του Movimiento al Socialismo.

15. P. Pozzi, στο ίδιο, σελ. 81

16. Pagina 12, 1/2/2002

17. Τα στοιχεία που δίνονται στην Pagina 12 της 22 Γενάρη 2002, αφορούν τον αριθμό των απασχολούμενων σε επιχειρήσεις με πάνω από 12 εργαζόμενους. Τα στοιχεία δείχνουν ότι σε αυτές τις πόλεις υπήρξε μια απώλεια 122.000 θέσεων εργασίας μέσα στο χρόνο.

Εργατική αλληλεγγύη

Κάθε Τετάρτη
16 σελίδες
με σοσιαλιστικές ιδέες
και αντικαπιταλιστική δράση

Η εφημερίδα που έφερε
το Σιάτλ, την Πράγα,
τη Γενοβα
μεσα στους
εργατικούς
αγώνες εδώ

**γραφτείτε
συνδρομητές**

για 10 εβδομάδες, 12 ευρώ
για 6 μήνες, 29 ευρώ
για ένα χρόνο, 58 ευρώ
πληρωμή ενόψει, 100 ευρώ

**επικοινωνήστε
μαζί μας**

τηλ: 010-5247001, 5224509
fax: 010-5227177
e-mail: sek@otenet.gr
Αθήνα, 10562, Αναστάσιου 14Α, 5η ορόσημο
από το σταθμό του Ιερού, 45771, 45771